

ТРИ ПАННИ ЧАРІВНІ: ОРХІДЕЯ, АЗАЛІЯ І КАМЕЛІЯ...

Шукали боги найвродливіших жінок світу. Знайшли їх на одному з островів Далекого Сходу і втішилися. Але мали ті жінки кам'яні серця. Тож розгнівалися боги і перетворили їх на квіти без запаху. І відтоді на Сході ростуть прекрасні камелії, позбавлені душі. Проте така вада компенсується вродою. Це — надзвичайний магнетизм, який мешканці Києва можуть відчутти на виставці екзотичних рослин в Академічному ботанічному саду.

Лютий. Феєрія пелюсток. Стан, близький до творчого божевілля. Певно, всі ювеліри разом не створили б прикраси, яка своєю коштовністю дорівнює б тій вишуканості. Розмаїття перлин природи вражає: яскрава і зухвала камелія, ніжна азалія, коралоподібна ехменія, з відтінком аристократичної агресії, емансипована орхідея. Присмак вина і відчай метелика, музика дихання і поезія серця, пристрась барв і довершеності простота, тебе захоплює "Рожева мрія" і кидає у вир "Київського вальсу".

Побувайте в гостях у чарівних панянок, і можливо, саме вам удасться почути, як тонко пахнуть їхні імена, їхні ніжні пелюстки, яким удалося вдихнути лютневий запах свіжості, надії, закоханості...

Тетяна ТКАЧЕНКО,
Віталій ЮХИМЕНКО

Фото О. Кутлякметова

ПО ЦЕЙ БІК TV-ЕКРАНА

ЗІ ЩОДЕННИКА ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

...Звісно ж, я — не Єлена. Але й він, отой товстун з телеекрану — не Парис. Хоч і сидить поміж яблук. З Угорщини, з Америки, Польщі... Годі вже симиренківським чи кримським пробитися між них — дорідних, гладких, лискучих, зі штучним блиском і глянцем. Але й ці оскому набивають, незважаючи на притлумлений лютневим авітамінозом апетит. Відводжу очі від яблук, втуплююся у пана, що аж пищить, так хоче до Верховної Ради. Панові зіниці, наче більярдні кулі, лізуть з орбіт, демонструючи шире вболівання за народ і правдивість, назавжди втрачену ще в п'ятому класі. Ловлю себе на думці, що прихильник благородних плодів, перед якими не встояла праматір людства, значно натуральніше виглядав би серед смажених курей та горшків з гусячими шварками. Його габарити свідчать, що на яблучну дієту він не западає ніколи... Словом, його ананас та рябчики не підведуть, а той, хто спокуситься муляжним яблуком, буде в поті чола свого добувати бараболю.

Рука сама тисне на перемикач. Гвалт і пробі! Натопв бомбардує курячими яйцями кількох комсомольців сімдесятих років. Не першої свіжості гоголь-моголь стікає по мужніх комуністичних обличчях, заліплений білками рот волає: "Комуняко, зляз з гілляки! Про це нас просить український народ!" Жовтки поволи беруться непристойною кірочкою на червоних лєнінських лисинах. Глядачам стає м'ясно і, знехтливо ворухнувши пальчиками, вони втрапляють на правовірний канал, той, що 24 години на добу і шість разів на годину — За єдину...!

...Єдину годівницю, єдину верховну трибуну, єдину церкву і, звісно ж, єдину мову... Іч, як чеше по-російськи наш єдиний позитивний герой на нинішніх виборах, глава наш єдиний єдиного Президента! Голова обклеєна, кров на манжетах, в кишені лікарняний, а сам на трибуні! З націоналістами — націоналіст (помірний, 36,6 ?), із шахтарями — шахтар, із ученими — учений, із журналістами — кому як повезе, або кого куди завезуть... Дуймо на холодну воду, бо на це — немає ради, мандруймо каналами, поки їх вистачає, а брежнєвський майор не киває пальчиком: "Я тебе попереключаю!"

Словом, уперед до зірок! Хоча б до цієї, безнадійно жовтої, як качка в шафрані. Свобода, свобода, свобода слова, позбавленого химери совісті, слова, прикупленого у Москві. Ось він, колишній російський глашатай свободи, а нині київський, рідний, як сьома вода на киселі. Манірне, пещене дитя ефіру. Ще й говорить! По своєму, звісно: "Впрочем, Президент Ельцин тоже так делал. Уезжал и смотрел, кто, что и как. А возвращался и всех начинал строить". Побожуючись, що український Президент не знає, як це робиться, розводиться далі: "У Кучмы ж есть силовые министры: можно послать их к Омельченко с

наручниками..." Воно, звісно ж, можна й "послати". Але совісно — це ж не громадянин України, а гість її, але бач, повчає навіть Президента... Перемикаємо далі, по дорозі міркуючи: ну чого воно так, що до нашого берега як припливе щось, то... словом, не першої свіжості ведучий. Але й не один у нашому полі воїн: Москва списує їх в утиль, а наші хапають ще й переплачують! Вже он і Якубович на Першому Національному "вчить українську мову". Довчився і довчив до того, що вже й на рекламних щитах, розставлених по Києву, славна Диканька стала "Діканькою". Невже й це проковтнемо, брати-слов'янолюбі? Микола Васильович Гоголь неодмінно запитав би: "Це що за диковина? Що це за Діканька?" Ще й скрушно б похитав головою: "Знаю, що багато набереться таких розумників, які пописують по судах і читають навіть гражданську грамоту, котрі, якщо дати їм у руки звичайний часослов, не розібрали б ні аза в ньому, а показувати на ганьбу свої зуби — є уміння".

Ех, Миколо Васильовичу! Коли б оце Вас та в теперішні Сорочинці! Та до телевізора, та перемикача в руки! То й Вам би, однак, **не було б спокою від проклятого Басаврюка**. Тьху, проти ночі згадавши, — від кандидатів у нардепи, від лідерів партій та блоків, які зранку до ночі **грають з народом в дурня та насипають йому повну шапку синиць**. І обіцяють, обіцяють повернути крадене, ніби ми Гоголя не читали: "коли **чорт та москаль що-небудь украдуть, то ти тільки й бачиш**".

А які музики тнуть, а які облесні пані та панове **гопака ріжуть!** Таки дійсно ріжуть. Без ножа. Збіглися зарізяки з усього світу. Рік України в Москві оголосили, а до нас притьмом — на свіжину. Прокладати пісню і акордеоном дорогу в царство демократії, де, нарешті, наш Президент не буде дратуватися, пройрждаючи мимо Верховної Ради. І так вже **приловчилися** усі ті хунти, команди і "отряди", так якось **наламались** дивитися в очі і хапати з рук і за руки, такими яблуками обіклялися, такими голландськими трояндами обтикалися, що глянє простий український дід-пенсіонер, "пересічний виборець", та й повторює зачаровано, наче той писар гоголівський: "Стривайте, братця! Навіщо даремно гріха набиратися; може, це й не сатана!" І втупиться в телевізор, звідки "свинячі, собачі, козячі, дрофіні, конячі морди — всі притьмом полізли цілуватися. Пльонув дід, так йому гудко стало!.."

...Пльоньмо й ми слідом за гоголівським героєм. Та не випльоньмо того, що є нашим власним "я", нашою громадянською сутністю, нашим виборчим правом, нашим

■ лосом, нашою Україною.

Любов ГОЛОТА

Сьогодні в номері:

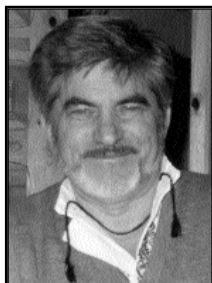
Василь Герасименко:
"Хто "візьме" столицю, матиме країну"

стор. 5

Віктор Грабовський:
"Повітря наших осель хворіє..."

стор. 7

Павло Мовчан:
"Мій скарб — понад скарби"

стор. 8

Іван Дзюба:
"Є перший том..."

стор. 13

Немає на світі двох однакових людей, як немає двох однакових листочків. У своїй суті кожна річ неповторна. Тому будь-яке порівняння хибне на неточність. Однак з порівняння хочеться почати свою розповідь.

У природі зустрічаються коштовні камені, що справжню цінність здобувають лише після копітного шліфування. Нові форми і зміст вражають відтак своєю невідомістю, багатством кольорів і тонів, а іноді, розгортаючи породу людських особистостей, осліплюєшся — перед тобою безцінний скарб чаруючої людської обдарованості і таланту. Цей скарб, на відміну від коштовних каменів, людина шліфує сама, залишаючи лише успадковану від природи основу, як і трапилося з людиною, чиє життя було зіткане з чорних і червоних ниток, назва яким музика, поезія, пісня, любов до людей, до народу свого, до своєї сім'ї. По небутті його спливає час. Зайвою окалиною відпали невизнання, невіра в його непересічний талант і зайві емоції. Незалежно від наших побажань виблискують нині і виблискуюватимуть у майбутті грані його геніальної обдарованості, грані творця, новатора і таланту потужної, як сказав би Іван Франко, сили.

Спадає на пам'ять перша зустріч з автором "Червоної руті" Володимиром Івасюком. Це був молодий, міцно збитий хлопець у синій спортивній куртці, з красивими і по-гуцульськи гордими рисами обличчя. Здоровий рум'янець підкреслював весело-спостережливий блиск його очей, а були вони, наче небо після зливи — голубими, очей, на які спадало каштанове сипке волосся. Різьблене підборіддя свідчило про твердий і рішучий характер. Володя невідвратно дивився на поля зеленої Буковини, впливався спостережливим поглядом у зелені вруна свого краю, що миготіли у вікні автобуса. Поля поволі переходили в мрійливі пагорби, віщуючи наближення справжніх синіх гір. Як писала про нього одна канадська газета, Володимир Івасюк — співак синіх гір. Він нестямно любив свої гори. В його піснях вони ставали одухотвореними героями, мріяли, співпереживали і печалилися разом зі своїм автором. У горах він знайшов червону руту, що полум'янітиме вічно у серцях людських вічним вогнем його щедрої і доброї душі, його зачарованості і любові.

Лише вчора-позавчора я став студентом Чернівецького держуніверситету, а того дня вертав додому, з радістю наспівуючи пісні "Смерічки", де брав участь. На щастя, нагодився знайомий журналіст із місцевого телебачення — Жан Макаренко. На зупинці у Вашківцях він познайомив мене з Володею. То було у серпні 1970 року. На час нашого знайомства Володя уже був автором "Червоної руті", яку запропонував редакції телебачення. Головний режисер В. М. Селезінка, який знав його як здібного скрипаля і співака, був здивований. Хлопець приніс пісню. Селезінка проникся текстом пісні і запропонував "оправити" її у видовий ролик з красвидами Карпат і водограїв. На цей час ми вже в "Смерічці" співали одну з Івасюкових пісень — "Я піду в далекі гори" — надзвичайно імпульсивну й життєрадісну співанку. Виявляється, їхали вони до Косова, де пінуться напрочуд красивий водоспад Гук. Там оператор Дмитро мав зняти той видовий ролик, і Володя із захватом розписував кожен кадр, кожен куплет. Отож знайомство з тим Івасюком закарбувалось у душі і буде зі мною завжди. Зустріч і знайомство, однак, перевершили всі мої сподівання. На все життя вразила його особливість характеру — не викладати себе одразу, не обрушувати на голову співрозмовника масу інформації і лавину інтелектуальних режюмувань. Він вводив мене у свій неповторний людський світ поволі, розкриваючись щоразу несподіваними закрутками залишеної у гори, в людей душі, ще більше несподіваного і жаданого залишав на потім. До кінця не розкриваючись, він не давав найменшого приводу пізнати себе у всій своїй складності. Могу лише з впевненістю судити, що Володимир Івасюк жив у чотирьох вимірах. Це був Поет, Композитор, Художник, Людина. Віддати перевагу якомусь одному важко, як і нелегко знайти кожному точне формулювання. Залишається крок за кроком відтворювати його будні і свята. Цим короточасним святам,

власне, більше передували будні, мозольні і напружені, для яких напружена праця залишала короткі години перепочинку.

Першими виконавцями "Червоної руті" — критики, музикознавці і звичайні шанувальники естрадного мистецтва вважають мене і Василя Зінкевича. Це твердження пішло гуляти між людей з легкої руки самого Володимира Івасюка, який завжди зичив популярності своїм колегам і друзям, але пальма першості належить не нам, а самому автору популярного твору. Композитор і поет Володимир Івасюк сам володів чудового тембру і краси голосом, який і окрилив "Червону руту" зі сцени Чернівецької студії телебачення. Цей варіант і слід вважати оригіналом. Наш — просто відомий ширшому загальному слухачів. Свого часу пісня на фоні падаючої бистрої води з-під Гука, водограю побіля Косова в Карпатах, обійшла екрани України і надовго заповонила серця людей.

Непомітно ніби, але впевнено і дуже сходилла його зоря. Шкода лише, що була вона серпневою, короточасною на життєдайне світло. Однак на небі творчості залишила вона незгасний світ. Зоря ця горіла тільки для людей.

Екран багато сприяв його популярності. Добре пригадую жовтневий день 1970 року, після третьої пари відкликають мене на Театральну площу, де готувалася передача "Камертон доброго настрою". На вулиці стояв погожий осінній день, день, ко-

— поезія найвищої проби.

Не знаю я, коли сюди
прийду,
Та залишаю замість
себе квіти,
Ті квіти, що знайшов
у саду
Для тебе, для тебе
я...

Не зітреться ніколи у пам'яті найбільш творчий і тому напружений до неможливого період перед зйомками фільму, коли безсонними ночами сиділи ми на телестудії. Запис фонограми робив знайомий вже Василь Стріхович. Репетиції. Оркестри. Апаратура. Сотні дублів. Переспівано стільки ж пісень. Не знали спочинку не тільки режисери фільму, але й Володя, Софія, Левко, Василь і Марійка Ісак. Над ранок буквально валилися з ніг, але, ледь вийшовши на вулицю, почувши щебет негмамовного птаства, ми ніби відроджувалися. Володя наспівував фінальну пісню про поїзд.

На швидких поїздах

НАЗАРІЙ ЯРЕМЧУК: СПОГАДИ ПРО ВОЛОДИМИРА ІВАСЮКА

ли люди вперше почули у Володиному виконанні "Червону руту" і "Водограй". До самої площі було не пройти. Її обступили сотні людей. З вікон медінституту, де на той час навчався Володя, визирали студенти, сонце сяяло у променях бабиного літа, а над Чернівцями лунали пісні Володимира Івасюка, що сидів на лаві під деревами — смерічками, ялинками (їх недавно викопа-лі і пересадили на інше місце) та розмовляв із дівчиною. Для камери він був недовсяжним. Увага операторів зосереджувалась на безпосередніх учасниках передачі, на Софії Ротару, скажімо. Вона співала пісню "Валентина". Співала натхненно, вражаючи. Подальший злет її тісно пов'язаний з іменем Володимира Івасюка.

Зі сходинки на площі я співав, пригадую, "Юність смерек, мов незрівнянний світ краси...". Оддалік стояли добре знайомі мені Валерій Громцев, Левко Дутківський, Марія Ісак, Софія Ротару, Василь Зінкевич, Василь Селезінка, Василь Стріхович. Останній, тон-режисер місцевої студії телебачення, першим записував на плівку пісні композитора Володимира Івасюка і всіх тих, хто був на площі. Через камеру ми несли глядачам світ не лише краси, але й своїх почувань і мрій. Багато хто з імпровізованої сцени передачі "Камертон доброго настрою" виглядав своє майбутнє. Не один пов'язував його з людиною, що все ще сиділа на лаві під ялинами. Отже, 13 жовтня 1970 року — це день народження "Червоної руті" і "Водограю", що дивно, пісні прозвучали одночасно, а визнання їх людьми було різне. "Червона рута" одразу затьмарила не лише "Водограй", але й інші пісні.

Після "Камертону доброго настрою" друге життя "Червоної руті" дав однойменний фільм режисера Романа Олексів. Це своєрідна стрічка з участю цілого сузір'я талантів нашого краю. На чільному місці стояв, звичайно ж, Володя, чимі піснями — "Я піду в далекі гори", "Водограй", "На швидких поїздах" — стали справжньою окрасою стрічки. А чого тільки варта його поезія до пісні Валерія Громцева "Залишені квіти"! Я ніскільки не обмовився

Подолаю свій шлях.
Хай летить до мети,
І легка моя путь —
Здогадалися, мабуть, —
Нових друзів я хочу знайти...

Нарешті, у сінокошому серпні, учасники зйомок зібралися в Яремчі. Володя приїхав з нерозлучною гітарою, разом з якою він перейшов на одну мою фотографію. На композиторові джинси, синій спортивного крою светр. Володя стоїть у колі друзів, перед якими стелиться чарівний світ Карпат. Погляд його ледь замріяний. Голова горділиво відкинута назад...

У Яремчі він часто наспівував одну мінорну французьку пісню. Інтерпретував її напрочуд вдало. Цю пісню співав він в автобусі, коли ми вертали з зйомок. Співав, задумливо вдивляючись через заплакані від дощу вікна на присмирнілі гори.

Якщо дотримуватися строгої хронології подій, згаданим зйомкам передували наші зустрічі у Вишніці. До гірського райцентру він приїжджав ранковим поїздом, проводив з нами не одну годину. В результаті народилося чимало оркестрових пісень, цікавих задумів. Наприклад, пісня "Відлуння твоїх кроків", котру згадую я у хвилини душевного сум'яття. Заспівати її Володя запропонував Василеві і мені. Після прослуховування зійшлися на думці віддати твір моєму напарникові по сцені. Вона й прижилася в репертуарі Зінкевича.

З вишницьких зустрічей Володю пам'ятаю завжди веселим і переповненим задумами. Він носив при собі нерозлучний кавового кольору портфель, у якому, крім книг, зошитів, білого халата і стетоскопа, завжди лежав чистий нотний папір. Любив Володя свій портфель по-особливому. Завжди з якимось побожним трепетом клацав замком, витягаючи нові твори. Згодом придбав польський чемоданчик, але запам'ятався він чомусь менше, хоч теж вигойдував його задуми, супроводжував у дорозі. Не менше од валіз дорозі мені спогади про його появу в Будинку культури, ручкався і сів за стареньке фортепіано. Починав наспівувати...

Одного разу Володя приїхав до Вишніці як ніколи веселий, викликав нас з Василем з Будинку культури і дорогою мовив: "Ану, хлопці, послухаєте зараз..."

Володя сів на найближчу лавку і заспівав:

Ой зробив хлопчина та й дві красні
скрипки,
Розділив надвоє снів своїх красу...

Я не відривав погляду від обличчя композитора. Воно було одухотвореним і непроникним. За його настроїв більше промовляв голос — напрочуд міцний, сталевий і водночас ніжний та розлогий. Цей голос проникав у всі закопелки серця, оживляв легенду і віддалявся-віддалявся, залишаючи по собі біль і терпкий щем.

Ділося нам зустрічатися, але жодного разу не бачив його за робочим столом у чернівецькій квартирі. Складалося враження, що Володя, вічно рухливий, палкий любитель мандрівок, ніколи не замикає себе у чотирьох стінах. Побувавши перший раз у помешканні, я щиро поспівчував йому. Жила сім'я Івасюків по вулиці Маяковського. У Львові йому теж випала вулиця з такою назвою. Телефонний апарат не переставав дзвонити. Добрі знайомі і люди, яких він часто і в очі не бачив, не давали йому спокою. Де тут було до праці!..

Цього разу Володя запросив мене і Василя Зінкевича. Сім'я Івасюків отримала нову квартиру, приводила її до ладу. Донедавна композитор негмамовно бігав по ґаздівству, шукаючи то замки, то шпаклівку, то фарбу, а тепер чекав нас із таємничою посмішкою.

— Так що, діду, треба їхати до Москви. Викликають на "Пісню-71", всесоюзний фінал. Під оркестр Силантьєва ти, Василь і я повинні заспівати "Червону руту". Аранжувати пісню доведеться мені особисто. Для великого складу не пробував ніколи, але треба...

Побачивши в наших очах радість і схвалення, Володя сів за свій рояль. Взяв ля-мінорний акорд.

— Отут, я думаю, — сказав він, — краще буде, якщо замість жіночого голосу

прозвучить гобой...

До Володі на квартиру ми приходили кілька днів поспіль. На телефонні дзвінки просто не зважали, поринувши з головою у роботу. На своєрідних репетиціях Зінкевич і я наспівували пісню, а він зв'язав оркестровку.

Майже усі оркестровки, до речі, Володя завжди писав сам. Кожну він сприймав, наче "уберю" людини. Часто любив повторювати: "Від того, як одягнеш пісню, значною мірою залежатиме її звучання". Йому як авторі легко було знаходити найпотрібніші шати. Особливо він полюбляв писати партії "для дерева", тобто для дерев'яних духових інструментів — гобоя, флейти, фагота. Під час наших репетицій на його роялі лежали також томи для оркестрування великих симфонічних творів. Вони ніби виявляли його давні наміри підкріпити свої знання консерваторською освітою.

До Москви вилітали ми грудневим холодним ранком. У літаку, тримаючи ноти на портфелі, Володя дописував оркестровку. До надсадного реву двигунів його пам'ять долучала голос флейти, гобоя, скрипок і... хвилювання, хвилювання...

На Буковині ми залишили справжню золоту осінь. Москва зустрічала снігом. Він збивав нас із ніг на аеродромі в Биково. Ледь дотягнулися до електрички. Впавши у крісла, полегшено зітхнули.

Фінал конкурсу "Пісня-71" зібрав чимало зірок тодішньої естради: Магомаєв, Хіль, Кобзон, Зікіна, початкуючий Лещенко... Десятки відомих імен. До участі у конкурсі допускалися навіть композитори без консерваторських дипломів. Тепер їм чомусь закрито дорогу. Через необдумане, як на мене, обмеження, скільки чудових пісень ми не почули взагалі або ж почули з непростимим запізненням.

Наш вихід на сцену. Ми з Василем з'явилися у білих, стилізованих гуцульських костюмах. Сліпуче сяяли прожектори. Телевізійні камери, наближення хвилюючої хвилини відчутно зв'язували поведінку. Та ще великий симфонічний оркестр. Після заключного голосу гобоя ми взяли перші ноти. Після конкурсу критика назвала наш виступ визначним. Володимир Івасюк було вручено диплом лауреата фестивалю і мініатюрний рояль з написом "Пісня-71". Усім нам ще подарували метрові макети Останкінської вежі, де ми залишили один одному автографи. Це немеркнуча пам'ять про наше перше перебування у столиці.

Не минуло й року після виступу на "Пісні-71", як "Смерічка" на крилах "Водограю" і "Горянки" Левка Дутківського стала лауреатом Всесоюзного телеконкурсу "Алло, ми шукаємо таланти!". Йому передувала, до речі, не менш хвилююча для нас подія — півфінал у Чернівцях. Він проходив у Мармуровій залі університету. З мікрофоном у руках до Володі підійшов ведучий програми Саша Масляков. Композитор від хвилювання почав було червоніти, але швидко опанував себе:

— Вчуся в медінституті. Пишу пісні. Мій улюблений ансамбль "Смерічка"...

Володя говорив повільно, виважуючи кожне слово. Дехто пам'ятає, напевне, його інтерв'ю в телепередачі. Немає сенсу його повторювати. Залишається лише додати, що говорив він чистісіньку правду. Не загравав із глядачем. Дивуватися не доводиться, бо акторства він не терпів, хоч популярність серед шанувальників естрадного мистецтва, специфіка творчості композитора створюють відповідно сприятливий ґрунт.

Виступали ми також на заключному концерті "Пісня-72". Наш "Водограй" здобув популярність. Володі, з-поміж інших маститих композиторів, було вручено знайомий мініатюрний рояль — другу нагороду за участь у фестивалі всесоюзного рангу.

"Смерічка" на якийсь час згорнула свою діяльність. Здавалося б, мало запанувати затишшя, але то тільки здавалося. За ансамблем закріпилася слава першого ВІА України. Пісня і фільм "Червона рута" дали назву колективі Чернівецької філармонії на чолі з Софією Ротару. Через рік у Дніпропетровську виник ансамбль "Водограй", а про любов глядачів вже годі й говорити. "Смерічка" пустила в нашу землю, людські серця глибоке коріння.

З якогось часу обласна філармонія почала вести переговори з окремими учас-

никами ансамблю. Левко, Василь та я приватно з Вишницею не заходили. На професійну сцену подалася лише Софія Ротару, яка включила до свого репертуару чимало наших пісень. Це, крім "Червоної руті", "Водограю", "Відлуння твоїх кроків", "Залишені квіти", "У Карпатах ходить осінь" Левка Дутківського, згодом надійшла черга і до "Двох перстенів", "Пісні...", "Двох скрипок".

Але спокуса "великої сцени" взяла всім гору. З першого квітня, після довгих "торгів" і обіцянок з боку тодішнього заступника директора філармонії Фаліка, "Смерічка" офіційно почала вважатися колективом філармонії. День сміху обернувся для нас майже плачевно. Жодна з умов не була виконана. Попри все, любов до мистецтва та можливість нести зі сцени кращі твори естради примусили забути про тимчасові труднощі. Ми спалили мости до повернення у Вишницю на самодіяльну сцену. Попереду були нові зустрічі із самотнім і талановитим композитором Володимиром Івасюком.

По довгій перерві Володя зустрівся зі "Смерічкою" у Києві, де ми готувалися до відповідальних концертів. Натхненний, як завжди з гумором, він любив смачно посміятись і своєю веселістю заряджав інших; споряджений ластами і підводною рушницею, затримався з нами, щоб показати кілька нових пісень, хоча його чекали у Бердянську, на батьківщині матері, батьки.

У Київській філармонії є дуже гарний старовинний зал і чудовий рояль, не знаю, який вигляд має той зал після реконструкції зараз, але коли Володя загравав нову пісню "Два перстені", він став у стократ краший. Ця пісня і понині у моєму репертуарі у віночку по-пурі на теми пісень "Смерічки". Там є і "Червона рута", "Водограй", "Золотоволоска", яку він чомусь не любив і завжди просив зняти її, не записувати на платівку, не співати на телебаченні, але на диво, ця пісня завжди подобалася людям, і понині приходять на сцену записки, листи, щоб виконати цю пісню або прислати ноти і слова.

Того ж літа в Криму проводив перший всесоюзний фестиваль "Кримські зорі", який пізніше перетворено у міжнародний, і на закінчення його до Сімферополя засмаглий, чорний як негр, приїхав Володя. Колектив поїхав додому поїздом, а я і Володя летіли літаком. Ми поспішали вулицями полуденного, спекотливого міста до філармонії, у прохолодний затишок залу, де було форміліано. На той час у мене було кілька задумів по вокалу, по манері виконання голосового діапазону, і я вдячний йому, що у скрутний момент одержав потрібну пораду і допомогу.

Раптом він своїми немусичними пальцями зробив стрімкий пасаж на фортепіано і заспівав нову пісню, яку я, на жаль, не заспівав:

Коли між нами не було нічого...

То був уже новий Володя. Відчувалася філософія як у віршах, так і у музиці, тонке відображення високих нюансів любові, переживань пронизувало твір невидимими променями справжньої поезії, поезії-музики.

Володя з сестрою Галиною перевелися на навчання до Львова. Наші зустрічі стали нечастими. Доля залишилася до нас прихильною. І він попросив нас допомогти в організації концерту для студентів Львівського медінституту.

Число 13 мала квартира у Львові, куди Володя невдовзі переїхав, вступивши до тамтешньої консерваторії і заодно закінчуючи медінститут. Незважаючи на свою так звану "нещасливість", воно не принесло студентів-композиторів несподіваних прикрас. Навпаки, зі Львовом пов'язаний більш плідний період його творчості. Що могло дати навчання у Чернівцях? Одні неприємності. Його натура не вклада-

ся у звичні рамки вузу, надто вже "випирала" пристрасть до творчості. Нікому не секрет, що навіть до медінституту, крім людей, покликаних до медицини, приймають спортсменів і артистів, на різні необхідні випадки. Володя був приемним винятком, по-справжньому творчою людиною, якій наука давалася також легко. Це зможе підтвердити кожен з викладачів інституту, що зараз живі-здорові. Однак вчитися йому було важко. Вислів "у своєму краї пророків нема" спрацював безвідмовно. Популярність композитора і клопоти звичайного студента зжитися не могли, були добрим підґрунтям для заздрісників. Дехто аж надто ревниво дбав за честь вузу, замість любові і доброзичливості створював йому байдужість, а почасти і відверте глузування з покликання. А у Львові Володя чекали умови, сприятливі для закінчення інституту і вступу до консерваторії. Табличка з цифрою 13 на дверях його квартири вигідно підкреслювала "справжню турботу" про талант.

І ось під вечір ми виїхали у напрямку Галичини. Першою перешкодою на шляху був міст через бурхливий Черемош. Ни-

Володимир Івасюк та Софія Ротару під час концерту. Фото з музею Володимира Івасюка, м. Чернівці

нішнього мосту з Вишниці на Кути ще не було, транспорт, навіть пасажирський, йшов убрід. Ніколи не забути відчуття, коли переповнений автобус натужно долав дикий опір води, перевалювався з каменя на камінь і досить прозоро обіцяв перекинутися. Ще скоріше мав загложити двигун. Не одному з нас, як ми згодом дізнавалися, думалося: "Зупинись техніка посеред течії — прощай, щасливе майбутнє ансамблю". На щастя, все обійшлося гаразд, але шлях "Смерічки" потому був не з легких, схожим на дорогу через оспіваний Черемош.

Древній Львів зустрів ніби трохи похмуро. Згодом ми переконалися, що за його похмурістю, як у людей, ховається не підробна краса і велика щирість. Люди міста Лева зустріли наш виступ, ба ще раніше прибуття, несподівано приязно. Концерт проходив в академічному театрі імені М. Заньковецької. Ставлення львів'ян до ансамблю ми зауважили вже з того, що до зали було ніяк пройти. Перед диверма юрилися сотні людей. На сторожі нашої безпеки стояв наряд міліції. Вдавалися до службових заходів. Любов до улюблених артистів прокладала дорогу ще не через такі "пробки". Ця любов часто супроводжувалася дружніми оплесками. Концерт, що називається, пройшов "на ура". Наприкінці спалахнули справжні овації, особливо після того, коли на сцену вийшов Володя. Вдячність публіки невдовзі змусила взагалі забути про тимчасові наші труднощі. Це

найвища оцінка, яку тільки може бажати собі служитель сцени. Вона не зрівняється навіть з найвищими відзнаками і захвалюваннями преси.

Не можу не пригадати виступ "Смерічки" після присвоєння їй обласної комсомольської премії ім. Героя Радянського Союзу Кузьми Галкіна. 1972 рік. Звітний концерт з нагоди знаменної події. Проведення його пропонувалося в актовому залі університету. Ще задовго до концерту п'ятачок по сусідству був заповнений ущент. Найбільш енергійні шанувальники "Смерічки" рвуться у двері. Чергові з обкому комсомолу розгублені. Зал не може вмістити навіть п'ятої частини бажаючих. Якись спритники почали дертися на другий поверх, аби проникнути всередину через розбите вікно по водостічній ринві. Досі не пам'ятаю яким чином, все-таки мені вдалося пройти крізь двері. Найкраще було, звичайно, сховатися у тиші роздягальні. Відносний, звичайно, бо зовсім поруч інструктор обкому комсомолу викликав наряд міліції, а наша чергова адміністратор ще не приїхала, та чи допомогла б і вона навести порядок. Відсутність квитків і малі розміри залу — навряд чи такі аргументи подіяли б на бажаючих потрапити на концерт.

Невдовзі у засклені двері службового входу постукав розпашілий Володя Івасюк. Не знаючи його в обличчя, чергова навідріз відмовилася його впускати. Довелося все пояснити. Композитор зайшов до середини без жодного гудзика на пласці. Сестра Галя стукала йому крок у крок. "Що ж то діється, діду — запитав він зі своїм традиційним зверненням, — так, чого доброго, солістів навіть не пропустять. Ви всі у зборі?".

Невдоволення у голосі не було. Володя радів прихильності глядачів, але не тією радістю, яка заважає людині бачити різницю між прихильником "за переконаннями" і "за модою".

Володимир Івасюк був переконаний, що справжня цінність ансамблю перебуває у прямій залежності від тривалості глядацької любові. Ділив публіку на секундних і справжніх, котрі не відкидаються від улюбленого колективу навіть тоді, коли загаль скидає його з п'єдесталу, на який сам же і зніс. До творців сценічного дива прихильники часто ставляться сліпо. Ці прихильники приходять і пропадуть, до зали веде кожного менше потяг, більше — мода, тотальне визнання або ж випадковість. Вмостившись зручніше у кріслі, вони хочуть — і край тут! — чути лише те, що їм до вподоби, не роблячи знихок, але Володя ніколи не йшов і не радив нам іти на компроміс із глядачем. Передусім — мистецтво. А воно — річ примхлива, виключає з себе "золоту серединку", названу кимось рятівною.

Володимира Івасюка визнавали як талановитого композитора і водночас любими. Не кожному дано поєднувати в собі часто діаметральні поняття. Йому вдавалося. Його оголошували "улюбленим", але він особисто такого підходу не сприймав. Шануючи любов і похвалу людей, яких цінував, автор "Червоної руті" досить поблажливо ставився до ажіотажу збоку. Володя добре знав про жорстокість глядача. Застілля, зустрічі, компліменти і часте зловживання спиртними напоями позначаються неодмінно на вимогливості до себе, призводять до переоцінки власних можливостей. Поволі ідея втрачає непересічні якості і прописується в межах досяжності. Непростимо боляче, коли поблажливості і вино взаємозв'язані.

...Що ж то робиться, діду? — промовив Володя, потираючи синець під лівим оком. Обернувшись до сестри, він додав, — ось тобі, Галя, і "Смерічка"! Ти коли-небудь сподівалася на подібне?!...". Це був не тільки успіх "Смерічки". Можливо, лише на третину. Дві частини його Володя міг приписати собі, своїм пісням, за які часом одержуєш синці і втрачаєш гудзики...

У НОВИЙ ПАРЛАМЕНТ ІДУТЬ «СТАРІ» ДЕПУТАТИ

Михайло Рябець

Про це і не тільки повідомив під час засідання прес-клубу Асоціації працівників ЗМІ голова ЦВК Михайло Рябець.

169 сьогоднішніх парламентаріїв зареєстровані кандидатами в одномандатних виборчих округах. А 225 — у багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі.

Усього ж у ньому зареєстровано 4112 кандидатів у народні депутати. Для порівняння — у 1998 р. їх було майже вдвічі менше — 2359. За виборчими списками зареєстрували 335 безпартійних кандидатів і 3777 членів партій. 3111 кандидатів — чоловіки, і 1001 жінка.

Серед них від 21 до 30 років — 11,8 %, від 41 до 50 років — 32 %, від 51 до 60 років — 25 %, є ще 2 кандидати, які вже переїшли 81-річний рубіж. Трохи не масово у політику рвуться підприємці — 17,3 % менше пенсіонерів — 7,4 %; тимчасово непрацюючих — 7 %; керівників органів місцевої виконавчої влади та місцевого самоврядування — 6,8 %, помічників-консультантів народних депутатів — 159, журналістів — 68; керівників і працівників міністерств та відомств — 56, студентів і аспірантів — 49, працівників правоохоронних органів — 34.

Із зареєстрованих на сьогодні

кандидатів-мажоритарників політичними партіями і виборчими блоками висунуто 1492 особи. Решта 1615 — самовисуванці. На один депутатський мандат претендує аж 14 чоловік. В реєстрації відмовили 689 особам від партій і виборчих блоків — вони подали документи, що не відповідають вимогам виборчого законодавства.

Ще одна новинка цього річного парламентського сезону — реєструють кандидатів-«двійників». Лише на Львівщині є троє добродіїв з прізвищем Стецьків, звичайно, не всі вони є Тарасами, як уже діючий депутат. Маємо двох Жирів,

у Криму є два Леоніди і обидва, звичайно, Грачі. Від Команди Озимого Покоління балотується Кучма, але не президент, бо Василь, депутатами також прагнуть стати четверо Шевченків. Голова ЦВК обіцяв, що його відомство боротиметься з двійниками, щоправда, не уточнив, як. Зате пообіцяв найсуворіші санкції для тих, хто збирається потрапити у Верховну Раду від кількох партій.

Порушення мораторію на агітацію, (зокрема СДПУ(о), яка «крутила» свої рекламні ролики по «Інтеру»), ЦВК наразі розглядаються, тільки серед 50 заяв-скарг «стосовно соціал-демократів нема

«1+1» ЧЕКАЄ СВІЖИЙ СКАНДАЛ. ЩЕ НЕ ОДИН

Скандал навколо «1+1» розгортається за принципом «сам дурень» — опонент генпродюсера Олександра Роднянського, бізнесмен Вадим Рабінович, за сумісництвом і віднедавна — безкорисливий захисник «маленької незалежної телекомпанії АІТІ» після відомої прес-конференції керівника «1+1» скликав власну. Під час якої добряче відігрався на Роднянському і продемонстрував деякі документи на користь власної позиції.

Суть конфлікту відома: популярній студії «світлі» похмура перспектива залишитися без права мовлення, відповідне рішення недавно прийняв Господарський суд Києва. Процес виграла телекомпанія «АІТІ», з якою судилися «плюси» за право бути єдиними на УТ-2. О. Роднянський заявив, що рішення суду замовлене, один із замовників — В. Рабінович, про якого генпродюсеру відомо лише те, що він «пов'язаний з криміналом». За це вчорашній партнер генпродюсера по бізнесу (все та ж студія «1+1») позивав Роднянського до суду і вимагав мільйон доларів компенсації.

Журналістам Рабінович сказав, що розголос навколо позбавлення ліцензії «вигідний у першу чергу самій студії і тим політичним силам, які з'являються на екрані».

— Ліцензії їх, звичайно, ніхто не позбавить, це зрозуміло. Але треба розділяти фінансові справи і журналістську творчість. У мене теж, до речі, душа болить за журналістів «1+1».

Бізнесмен заявив, що свою ліцензію на 17 годин мовлення «плюси» банально підробили, а державі не заплатили ліцензійний збір.

— Насправді у них ліцензія всього на 6 годин, ми маємо всі документи, які це підтверджують.

Тим часом, у день прес-конференції, як повідомив сам Рабінович, до Києва прибула команда НТВ. Навіщо — секрет фірми, журналістські припущення на тему, «а чи не претендує бездомне в Росії НТВ на ефір «1+1»?» було названо позбавленими підстав, бо в «НТВ» інша сфера поширення.

Про самого В. Рабіновича періодично поширюють інформацію, що він цікавиться не лише телебаченням, а й «Талібаном», якому начебто продав кілька танків. Рабінович реагував у тому дусі, що все це вигадки ворогів. А конкретніше — частина політехнологій, якими займається відомий піарщик і власник картинної галереї Марат Гельман — великий друг СДПУ(о) і О. Роднянського.

Удару у відповідь від Роднянського наразі не було. Утім, звичний до публічного прання білизни глядач навряд чи здивується черговому скандалу. Він не один.

КОНЕЙ НА ПЕРЕПРАВІ МІНЯЮТЬ?

Днями знову перетасували карти у президентській коліді. Цього разу «чорна мітка» випала столичному «градоначальнику» Олександр Омельченку.

Законослухняний мер написав, було, заяву про відпустку на період виборчої кампанії. Потім, спохопившись, хотів її відкликати, та було вже пізно — заяву задовільнили. Звичайні чиновницькі розборки виглядають зовсім не банально на тлі парламентських перегонів і ділових осіб, які «пішли» Олександра Олександровича на тимчасовий, але такий непотрібний зараз відпочинок. Тим паче, що йдеться навіть не стільки про відпустку, а про фактичне звільнення Омельченка від виконуваних ним обов'язків. Останнє йде врозріз з чинним законодавством — мера можуть звільнити з посади або за його власним ба-

жанням, або у випадку порушення ним законів України і Конституції. Ні про те, ні про інше ніде не повідомлялося.

Хроніка подій така: Омельченко наприкінці минулого тижня написав відповідну заяву в президентську адміністрацію. У понеділок цього тижня мер проводжав до Сибіру (у робочу поїздку) Л. Кучму. Тоді ж дізнався, що його суперники на виборах — Генпрокурор Потебенько, прем'єр Кінах і шеф президентської адміністрації Литвин у жодну відпустку йти не збираються. Сан Санич тут же вирішив дати задній хід. З цього нічого не вийшло.

Збираючись у відпустку, мер призначив виконуючим обов'язки свого заступника і соратника по партійній роботі п. Голицю. Уявіть собі шок Омельченка, коли він дізнався, що замість пропонованої кандидатури «нагорі» обрали

Олександр Омельченко

іншу — начальника управління з економічних питань Київської міської держадміністрації Ігоря Шовкуна. Який, між іншим, балотується від Демсоюзу.

Вже у середу мер і «гарант» начебто помирилися. Принаймні,

МЕДВЕДЧУКУ — ЕКС-ВІЦЕ-СПІКЕРУ І «НАРЦИСУ», ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ

Екс-спікер і керівник СДПУ(о) Віктор Медведчук замовив сидів у тюрмі і співпрацював з КДБ; це про нього колишній тесть В. Лебедєв сказав «дуже розумний і дуже підлий»; саме Віктор Володимирович був серед засновників відомої «піраміди» «Омета», акціонери якої «прогоріли», а Медведчук і КДБ отримали непоганий капітал. Про це та чимало іншого можна дізнатися з нової книги нардепа Дмитра Чобота «Нарцис». Штрихи до політичного портрета Віктора Медведчука. Її презентацію автор провів в УНІАН. Журналісти за примірником нового видання мало не билися.

Дмитро Чобіт каже, що «під вибори» він свою презентацію не влаштував. У це не дуже віриться бодай тому, що нардеп належить до фракції «Батьківщина» і є учасником виборчого блоку Юлії Тимошенко, про чий взаємні «симпатії» з есдеками нагадувати зайве. А книга писалася «понад рік і була видана в Бродях ще в листопаді, однак презентація з різних причин відкладалася». До речі, у вихідних даних повідомляється, що видання здійснено товариством «Просвіта». Про що у самій «Просвіті» вперше з подивом почули, бо творів Чобота ніколи не видавали.

У письменницькій справі він не дебютант, хоч і розкрученим автором Дмитра Васильовича назвати важко — раніше були видані «Свистун» (про Президента Л. Кучму), «Час підлої влади», «Парламентська криза в Україні» та ін.

Чому, власне, Медведчук зацікавив Чобота?

— Бо такі люди взагалі не можуть бути при владі, не те що очолювати державу і народ — відомо, що СДПУ(о) висуває Медведчука на майбутнього президента.

Автор твердить, що його твір базується на перевірених фактах і документах, «було б тільки бажання, матеріалів скрізь багато з'явиться, дізнавшись, що пишу книгу, люди самі прислали мені потрібні папери». Сам він отримував їх і засобами депутатських запитів. Хоч деякі з доказів знищено — як, наприклад, кримінальну справу про жорстоке побиття молодим Медведчуком громадянина Кричака — це сталося за часів, коли майбутній віце-спікер парламенту був активним членом загону «юних дзержинців», помічників міліції. Також годі знайти в архівах НАН чи наукових бібліотеках докторську дисертацію Медведчука. Д. Чобіт упевнений, що такої просто ніколи не існувало, що ж стосується кандидатської, то вона «написана на всьому низькому рівні, не тягне навіть на студентську дипломну».

Тим часом, вже пишеться інша біографія лідера СДПУ(о), зокрема, львівські історики працюють над оунівським минулим його батька, засудженого до 8 років тюрми і 4 — заслання.

— Ми діаметрально розійшлися зі львівськими науковцями. Я знаю, що Медведчук-старшого було заарештовано за співпрацю з німцями в роки війни, саме це згодом стало на перешкоді вступу його сина до вищої школи міліції. Під час слідства з'ясувалося, що вчорашнім поліцаєм та іншим прислужником загрожує розстріл, чимало з них для дис-

кредитації оунівського руху і за вказівкою КДБ говорили, що співпрацювали з фашистами за наказом ватажків націоналістів. Прикметно те, що Володимир Медведчук не випадково не вказує, до якої ж ОУН він начебто належав — мельниківської чи бандерівської?

Більш сучасні історії на тему головного соціал-демократа країни не менш вражаючі — у серпні минулого року радник тогочасного заступника голови Верховної Ради прицільно стріляв з пістолета по людях, їдучи у своєму мерседесі. На щастя, не влучив. Інцидент трапився поблизу міста Броди.

Інша історія більш відома — про те, як адвокат Медведчук захищав на процесі Василя Стуса.

— Насправді захист допомагав обвинуваченню. Невипадково саме нашого героя призначили на цю справу, як напевне має своє пояснення і те, що вчорашній в'язень тюрми і відрахований з вузу, а відтак поновлений Медведчук після його закінчення був направлений на роботу не будь-куди, а в адвокатуру Києва. У ті часи, та ще й при такій біографії, це було практично неможливо.

Василь Стус відмовився тоді від свого адвоката, хоч цього не врахували. А його «захисник» повторив успіх за прокурором, що «всі злочини Стуса заслуговують покарання». Звичайно, жодна спецслужба світу не видає своїх співробітників, але співпраця Медведчука з караючими службами очевидна.

Підконтрольні есдекам «Київські ведомости» оперативно відреагували на «штрихи до політичного портрета» публікацією «Ры-

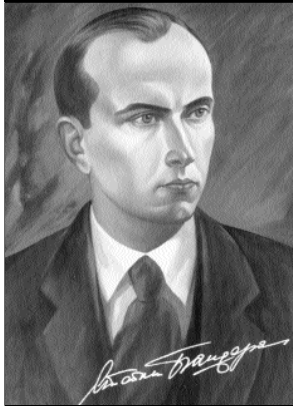
царь алой розы» і повідомленням про те, що в УНІАН відбулася згадана презентація. Про саму книгу, звичайно, — анічиріч, зате Віктор Володимирович на газетних шпальтах розписаний зворушливо, як дідусь Ленін — ось маленький Вітя під новорічною ялинкою, а ось Вітя-студент, який відтак усі свої чималі капітали заробив винятково чесною працею. Прочитавши наступний абзац, яка-небудь гарна жінка — соціал-демократка напевне зронить слезу розчулення: «Да, Медведчуку, по его признанию, не всегда приятно видеть из окна машины, что кто-то стоит или сидит в троллейбусе... «Быть богатым в бедной стране — по определению неловко. Но именно эта неловкость для меня — стимул» — признается он». У кожного свої стимули.

«Нарцис» вийшов невеликим накладом, автор не розраховує, що він стане бестселером, однак вірить, що книга знайде свого читача. Одному з попередніх творів — «Свистуну» — така доля не судилася. Вантажівку з тиражем книги банально заарештували майже одразу по тому, як була віддрукована.

• **Сторінку підготувала**

СИМВОЛ НАЦІЇ

Чому Бандера досі залишається українським "Сфінксом"? Є анекдот, що демонструє найширше знання і уявлення про нього. Заходить Бандера з кулеметом у трамвай столиці. "Котра година?" — питає. Тиша. Питає знову. Мертвіша тиша. Нарешті встає, тремтячи, негр і каже: "О пів на шосту, батьку!" "Сиди, синку. Так бачу, що не москаль!.." Щоби трохи збагатити уявлення людей про "батька", пропонуємо на їхній розгляд бібліографію праць — особисто його та про нього. Подаємо у цьому контексті також спробу узагальнити діяльність провідника... Думайте — читайте.

1. *Московські вбивці Бандери перед судом.* — Мюнхен, 1961.
2. *Московські вбивці Бандери перед судом (мюнхенське перевидання).* — Львів, 1991.
3. *Бандера Степан. Перспективи української революції.* — Видання ОУН. — 1978.
4. *Бандера Степан. Перспективи української революції.* — Дрогобич: Видавнича фірма "Відродження", 1998.
5. *Бандера Степан. Перспективи української революції.* — Київ: Інститут українського державотворення, 1999.
6. *Дужий Петро. Степан Бандера — символ нації.* — У 2 т. — Львів: Галицька видавнича спілка, 1996 — 1997 рр.
7. *Кук Василь. Степан Бандера — провідник ОУН.* — Київ, 1999.
8. *Вбивство Степана Бандери.* — Львів, 1993.
9. *Петро Мірчук. Степан Бандера — символ революційної безкомпромісовості.* — Нью-Йорк — Париж, 1961.
10. *Пастух Роман. Родина Степана Бандери.* — Стрий: Щедрик, 1995.
11. *Мудрик-Мечник Степан. Революційна ОУН під проводом Степана Бандери (причинки до історії).* — Стрий: УВІС, 1993.

1 січня мало б виповнитися 93 роки з дня народження одного з видатних українських діячів ХХ століття — Степана Бандери, чие ім'я на сьогодні в Україні ще, на жаль, продовжує викликати неоднозначну реакцію.

Очолювана ним, найдієздатніша тодішня українська організація — ОУН — активно і послідовно розгорнула у 1940—50-х рр. боротьбу, розріст і сила якої стали не тільки однією з причин "Холодної війни". Захід вдало подекуди спекулював українськими інтересами, щоб послабити східного ворога, реально боячись розмаху бандерівського руху. Усіх свідомих українців або мешканців Західної України вороги називали іменем Бандери — бандерівцями.

Він мав репутацію революційного, безкомпромісного політика.

Свою принциповість проявив ще під час Варшавського і Львівського судових процесів 1935—36-х рр., примусивши тим самим поляків визнати існування української проблеми у Польщі, а світ — заговорити про неї. Під час Другої світової війни своєю відмовою відкликати Акт про відновлення незалежності України від 30.06.1941 р. не пішов на компроміс із нацистською Німеччиною, по закінченні війни виступав проти намагань США та Великої Британії звести визвольний рух СРСР на "перебудовні" рейки.

З іншого боку, опинившись за кордоном, С. Бандера налагодив контакти зі США та Великою Британією. Власне, від цих країн наприкінці 1940 — на початку 50-х рр. надходила допомога ОУН у формі спеціальної підготовки вибраних членів Організації задля відправки їх на допомогу підпілля в Україну. На Батьківщину ті групи ОУН добиралися як каналами Організації, через Польщу або Чехословаччину, так і безпосередньо за допомогою США та Великої Британії. Зокрема, з використанням літаків, як це сталося наприкінці травня 1951 р., коли в Україну було закинуто 3 групи оунівців. В одній з них керівником був сотник Громенко, а в іншій перебував представник ЗЧ ОУН В. Охримович. Крім цих маршрутів, групи висаджувалися морським шляхом з кораблів або підводних човнів на морське узбережжя Польщі і т. д.

Крім того, з його допомогою створюється спільна організація "поневолевених СРСР народів" — Антибільшовицький Блок Народів (АБН).

Українці були однією з найактивніших націй, яка боролася проти Радянської імперії. Через це неодноразово організовувалися замаху на С. Бандеру. 15 жовтня 1959 р. радянському агенту Богдану Сташинському (хоч як це трагічно — українцю) за другої спроби вдалося вбити лідера української нації.

Його ім'я є символом борця для українців, а в світовій історії стоїть поряд з такими постатями як Кромвель, Гарібальді, Вашингтон.

РОМАН КОВАЛЬ СТВЕРДЖУЄ, ЩО ПОВЕРТАЄ УКРАЇНІ ДУШІ ГЕРОЇВ

Цю людину знавцям вітчизняної історії представляти не треба. Президент історичного клубу "Холодний Яр", автор кількох книг документальних досліджень про отаманів Холодноярської республіки, пристрасний публіцист Роман Коваль став авторитетним носієм героїчної історії спротиву українського селянства більшовицько-російській окупації України 20-х років ХХ століття. Переважна частина тих подій, про які пише у своїх книгах Роман Коваль, відбувалася на території Кіровоградщини — Олександрівський, Знам'янський, Новомиргородський, Кіровоградський райони. Герої його книг — реальні люди, наші з вами земляки, захисники Вітчизни, якими б пишася будь-яка інша держава, а в нас багатьох із них і досі не реабілітовано...

— **Пане Романе, донедавна в Україні знали Вас як політика, автора контрверсійних політологічних праць. І раптом, здається, Ви відходите од попередньої діяльності і поринаєте у дослідницьку працю. Як відбувається перехід з однієї якості в іншу?**

— У середині 90-х я написав книгу "Політичні портрети самостійної України" про людей, з якими зустрічався, співпрацював, — Левко Лук'яненко, Михайло Горинь, Степан Хмара, Валентин Мороз, інші. Переглядаючи остаточний варіант свого рукопису, я зрозумів, що цю книгу поки що не можна видавати, бо вона несе великий негативний заряд. Коли пізнаєш відомих людей зблизкою, часто вони втрачають ореол. Україні необхідні зовсім інші, позитивні герої. Серед сучасників таким для мене став Зиновій Красівський. Він завжди залишався на недосяжній для багатьох моральній висоті.

Думку про те, що Україні потрібен позитивний герой, а не деморалізуюча правда, допомогла мені сформувати донька великого українця Юрія Липи — Марта. Ще в 1991 році на одній із конференцій у Львові вона зауважила, що та правда, яку я подаю в своїх книгах, виступає — обеззброює. Це зауваження глибоко засіло в моїй душі. У якийсь момент мені потрапила до рук книга Горліса-Горського "Холодний Яр", видана львівським видавництвом "Червона каліна". Вона настільки схвилювала, збентежила мене, розгарячила мої почуття, що на черговому з'їзді "Державної Самостійності України" я запропонував резолюцію про вшанування холодноярських героїв. Що ми робимо й досі.

— **Ви зараз не голова ДСУ?**

— Голова. Але наша організація зараз відійшла від активної політичної діяльності. Те, що ми робимо,

для України зараз цінніше. Поставили меморіальний знак у Холодному Яру, я налагодив контакти з краєзнавцями з Черкаської, Кіровоградської областей. Коли вийшла перша книга "Героїзм і трагедія Холодного Яру", не уявляв, який безмір роботи ще попереду. Уже вийшло шість книг. Але це має бути велика серія. Якби я мав надійного спонсора, який би матеріально забезпечував ці видання, міг би готувати по дві-три книги на рік. Матеріал величезний. Значна частина його не закрита для дослідників, певний масив досі ще не розсекречений. Другою була книга "Кость Блакитний — отаман Степової дивізії". Мене дуже вразив чин двадцятидворічного юнака, що зумів зібрати двадцятитисячну (!) дивізію (це за більшовицькими даними), яка від Херсона до Черкас не мала жодної військової поразки. Навіть не стільки здивував факт його бойової зв'язки, скільки те, що цей юнак примудрився прогнати, вдягнути, забезпечити зброєю двадцять тисяч повстанців! Наступною була книга "Записки повстанця", потім "Отамани гайдамацького краю: тридцять три біографії", "Отамани святих і страшних". Мій товариш по клубу "Холодний Яр" Костя Завальнюк видав довідник про повстанців Поділля "Лицарі волі". Олег Шатайко із Тального написав книгу про Юрія Тютюнника. Про отамана Семена Заболотного під несправедливою назвою "Останній гайдамака" (він таки був не останній) вийшла книга в Одесі... Свою роль зіграв цикл радіопередач "Отамани гайдамацького краю". Історичний клуб "Холодний Яр" проводить зустрічі, вечори пам'яті отаманів у різних містах, не лише в Києві — у Кривому Розі, Чигирині, Черкасах, Миколаєві. Їх відбулося вже понад п'ятдесят. У цьому ряду стоїть і фільм, знятий разом з кіровоградцями Миколою Хомандюком та Володимиром Мошинським "Незасимий вогонь Холодного Яру" (його презентація відбулася в Києві і в Кіровограді). Це — вимога сьогодення, бо люди зараз менше читають, а більше дивляться. Якби фільм мав хороший резонанс, а творча група — зацікавленість у продовженні цієї теми, ми могли б Кіровоградською телерадіокомпанією зняти фільм про Юрія Горліса-Горського, про отаманів — уродженців області. Ця тема — лише привідкрита.

— **Не виникає бажання залишити її?**

— Ні. Тепер знаю: я прийшов у цей світ, щоб повернути Україні душі загиблих героїв. Коли працюю — вони обступають мене. У моїй кімнаті висять портрети

отаманів, є деякі їхні речі. Все це створює атмосферу маленької української фортеці у київському мегаполісі.

Смисл мого життя сьогодні — створити величезну галерею українських героїв, яка може стати однією з підвалин патріотичного виховання майбутніх поколінь. Усе це ще й дуже цікаво. Детективні сюжети, бої, зради, підступи, пригоди. Це те, що приваблює молодь, те, що вона бачить на інших зразках — англійських, російських. Але ж є своє! І якби ж держава або громадські інституції взялися допомогти (власне, тим, чим займаюся я, мав би займатися Інститут історії), можна було б зробити набагато більше.

— **Поки що Ви такої підтримки не відчували?**

— Є зацікавленість. Підтримка моральна на рівні громадськості, окремих осіб. Наприклад, цикл передач на радіо "Отамани гайдамацького краю" протегував Іван Драч. На час виборчої кампанії вони припинені, хоча в мене немає жодних амбіцій у цьому плані. А після виборів я планую продовжити ці радіопередачі.

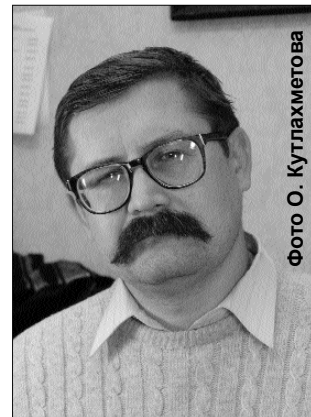
— **Пане Романе, чи не закидають Вам пропагування анархії у формі "отаманства"?**

— Наші історики, науковці, взагалі, інтелігенція, формувалися під кліше, що отамани — це символ анархії, розбрату, руйни. Чимало відомих науковців дуже ревниво ставляться до моїх досліджень, їм важко переступити через свої стереотипи.

Але ж селяни отаманів часто називали батьками, бо ті забирали в більшовиків награбоване і віддавали людям. Взагалі, якби не було прихильного ставлення населення до повстанства, воно б не існувало. Це — однозначно. Українське повстанство діяло аж до 29-го року. А в 30-му році піднялася нова хвиля національно-визвольної боротьби на ґрунті розкуркулення і колективізації. Так звані волінки. В Україні відбувалися сотні повстань.

— **Але ж ми ніби знаємо, що в ті часи не було ніякого спротиву...**

— Мені приємно, що я

Роман Коваль

фактично спричинився до деміфологізації історії, нав'язуваної більшовиками. Міф про те, що проти загарбників боролися лише західняки, а східняки мало не з хлібом-сіллю зустрічали російські окупаційні війська, потребує розвінчання. Боротьба була масштабніша, гостріша.

До речі, Василь Кук, заступник Романа Шухевича, нині почесний президент клубу "Холодний Яр" — чітко й однозначно стверджує, що ОУН і УПА — продовження повстанського руху на Східній Україні. На мій погляд, це справедливі слова.

Героїчні вчинки, які знаходимо в нашій історії, слід лише належним чином подати і розтиражувати. І тоді з'явиться зовсім інше покоління українців. Світоглядна еволюція можлива навіть у сімдесят. Так, недавно отримав листа від свого слухача Івана Ромашка із Маріуполя Донецької області. Він пише, що все своє життя прожив яничаром, але ті передачі на радіо перевернули все в душі.

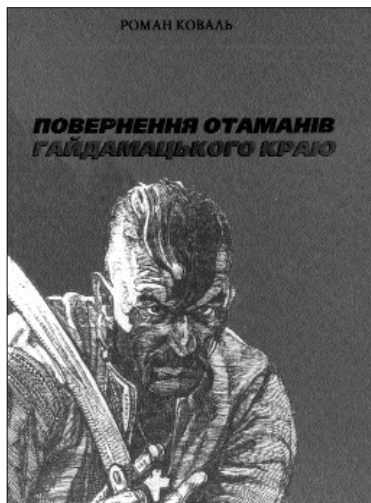
Поки що наша непевна інтелігенція тримає в своїх руках вогник національної ідеї. Але є величезна прірва між цією інтелігенцією і народом. Ми мусимо її скоротити, мусимо знайти такі слова, такі факти, які дійдуть до серця народу.

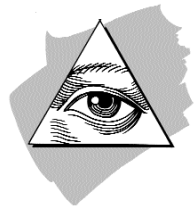
— **Дякую за розмову.**

З гостем розмовляла
Світлана ОРЕЛ

Від редакції. Нещодавно побачила світ нова книга Романа Ковалю "Повернення отаманів Гайдамацького краю", яка вийшла у видавництві "Діюкор". Книга є збіркою радіопередач авторського циклу "Отамани Гайдамацького краю", який у 2000 — 2001 роках прозвучав на Першому каналі Національного радіо.

Повертаються імена непересічних провідників революційного козацько-селянського руху 1917—1920 років, який довгий час незаслужено носив клеймо "бандитського" та "анархістського".

Продовження. Початок у ч. 39 (2001 р.) та у ч. 2 (2002 р.)

АНТРОПОМОРФНІСТЬ УСЕСВІТУ

...Віз, наладований бідонами з молоком та лантухами з яблуками і грушами, перетинає нічне, колись, кажуть, наше, а тепер колгоспне поле — м'яко, рівно і заколисуюче. Я примостився в самому задку цього воза і, не зважаючи на нічні страховиддя, поволі занурився очима в нічні обшири... Поруч, тримаючись за люшню, йде батько... Ось чому мені не страшні привиди, хоча ми вже й проминули Братську могилу. Голова моя похитується, і я на якусь мить склеплюю повіки, аби широко розімкнути їх знову. Ми їдемо до Великої Вільшанки, куди звозиться до молочарні з вечірнього доїння із сусідніх сіл тепле молоко. Я чую босими ногами, а грудьми вбираю разом із серпневим повітрям духмяність білого наливку та папірков, що в лантухах муляють мені спину. А за пазухою вигріваються груші-лівки... Завтра Спас. Завтра мати понесе до церкви святити повен кошик родичанських дарунків. Завтра можна уволити волю і наїстися досхочу і яблук і груш. Подзеленькує збруя, візничий попустив віжки і коні, вогако посапуючи, перебирають розтерту на порох літню дорогу від Красного до нашого села.

Мої повіки розмикаються раптово, але не від сполоху, а від надмірної глибини неба, де рояться міради живих сутностей. Ось воно — моє рідне небо. Не воно наді мною, а я над ним ніби завис, і мій зір розширюється і поглиблюється. Мерехтіння, пульсування, роїння, кружеляння, згасання і спалахування... Лечу, лечу, а не падаю. Занурююсь своїм дитячим єством, що розростається, збільшується, розпросторюється разом із незвіданим пахолодним відчуттям, що призупиняє подих. І вперше відчув свою не здрибненість, а рівновеликість, не страх, а захват і близькість того, що раніше відлякувало: безмежність рідного нічного неба. Так, рідного. Так, українського. Мені його через багато років бракуватиме в моїх мандрівках... А де ж були цвіркуни, де нічні звуки, де скрипіння коліс... Суцільний зір, взаємне проникнення, дифузія душ, розмивання власних параметрів. Знову заплющую очі. Бо мені надзвичайно затишно і зручно, голова моя не хитається, а лежить рівно на чомусь ніжному і теплому. Це під голову мені підмовив свої долоні батько. І я знову розплющуюсь з таким відчуттям, що тіло моє летить з шаленою швидкістю у небесну безодню... Ці щасливі хвилини я зберігатиму все своє життя, як скарб понад скарби. І знайомлячись з творами Павла Флоренського, зокрема, з його працею "Мнимости в геометрии", я зупинив увагу на його парадоксальному запитанні: "Що буде з тілом людським, що несеться у Всесвіті зі швидкістю світла?" І він дає відповідь: фізично таке тіло перетвориться на світло, геометрично ж — воно ніби вивернуло через себе Всесвіт. Але мудрий філософ запитує в завершенні своєї праці: а чи потрібно, чи вкрай необхідно летіти з такою запаморочливою швидкістю? Чи можливе в звичайних життєвих умовах таке вивертання, взаємопроникнення у звичному для нашого зору тривимірному просторі? І відповідь на це

запитання дав наш національний геній — Вернадський. Це проникнення можливе в творчості. Адже за його думкою — творчість є проникненням Космосу в людську сутність.

І мене вражає та мінімальна відстань у самосвідомості наших пращурів між людиною і Космосом, якимось взаємодзеркаленням чи взаємодоповненням. І цю антропоморфність Всесвіту ми знаходимо всюди: і в згадуваних уже колядках, у формах курганів, у параметрах гончарних виробів, в орнаментах та візерунках. Сам Великий стиль життя був сповнений багатозначної магічності і підключення до космічної енергії. "Внутрішнє" і "зовнішнє" ще за трипільських часів було не розділене, воно було єдиним, як був нерозривним макро- і мікросвіт. Тому і страва була не просто їдлом чи поживою, а обрядовим елементом, починаючи від зви-

ти, чи ліпити горщики... Не можемо зачитати ще одного давнього-предавнього тексту, що дійшов до нас із глибини віків: "Сидить собі наш пан господар / По коньці стола яворового, / На тих скатертях круті колачі. / Де вони кручені? В тура на розі / Де вони печені? У печі Божій..." Для сучасного поета — це суперметафора. Для наших пращурів — нормальне образне мислення, коли буй-тур, точніше, його роги ставали образом Місяця, на якому крутяться звичайні (для нашого розуміння) — колачі. Космологічна реальність для наших пращурів була такою ж звичайною, як для нас звичайна мегаполісна реальність, як її невід'ємна складова — урбаністика. І тому їхній побут був виповнений щоденною творчістю. Проте і нашій сьогодиншній душевній досвід приймає Космос, як щось близьке і споріднене. Наший буденний досвід обмежує

іншим спричиняє до таких катастрофічних явищ, які сотрясають людство в останнє сторіччя. Це свідчення переважання лівої півкулі головного мозку, що контролює логіку, над правою, що здійснює емоційний контроль. Домінанта лівої півкулі спричиняється до цинізму, хибних логічних умовиводів, які виправдовують усі злочини, в тому числі і ту логічну схему, яку нам накидають — про абсолютизм людських прав без абсолютної колективної відповідальності, про неможливість існування моделі держави з соціальною справедливістю, про анахронізм національних культур, про процес глобалізації, як узаконення існуючих кричущих світових протиріч, де одним етносам відводиться панівне, а іншим — неухильне підлягання волі мізерної горстки людей, що узурпують право вирішувати вселенську долю.

рії України від часів Трипілья і до сьогодення, але значення їх багато в чому втрачене. 515 тис. р. до н. е. головним сузір'ям зодіаку був Телець, а відтак головним богом був небесний бик — Волос або ж Тур. Це той Тур, на рогах якого завивали колачі. Цей культ зберігався і за часів окупації наших праісторичних земель готами, які підступом у 375 р., захопивши короля антів (одне з найменувань праукраїнців) Бога з синами та сімдесятьма старійшинами, стратили їх, щоб накинати і свою віру і свої звичаї. Але вже на початку V ст. германські угруповування полишили наші терени і лише рештки готських племен затрималися у гірських районах Криму, де їхня мова, як свідчить історик Терпиловський, — документально зафіксована наприкінці XVI ст.

У фольклорі нашому збереглася пам'ять про найдревніших богів астрального культу, як наприклад, про Бога вогню Цура, що емблематично зображений навіть у вітварі Софійського собору у Києві у вигляді свастики-триквестера — без однієї гілки. Повна свастика, що означала рухоме сонце, була запозичена у нас готами. Поклоніння вогню українцями зафіксовано вже і за Княжої доби в Іпатіївському літописі та в "Слові Христюльця": "І огневі моляться і зовуть його Сварожичем..."

Відомий дослідник нашої давнини Олександр Знойко стверджує, що на відміну од політеїзму Вавилону та Єгипту нашій вітчизняній люнарній культ був монотеїстичним. Існував один прабог неба — Див. Керуючи Всесвітом, він виявляв себе як Сварог — Зо-

Павло МОВЧАН

фото О. Кутлахметова

ВИТОКИ

чайної паляниці, що формою нагадувала сонце. "Солярністю" і "селенарністю", як і зодіакальністю, позначені і млинці, і верчі, і дивні, і караваї, і жайворонки, і, зрозуміла річ, калита та весільні шишки. Людина не просто споживала страву, а вбирала в себе енергію сонця, чи місяця, чи зірок, в залежності від культової приналежності тієї чи іншої страви. Наприклад, вареники, що формою нагадують молодика, є ритуальною стравою, яку готували щомісяця на честь народження нового місяця. В один період, скажімо, літній, вживали ягоди, а в іншу пору — злаки, а ще в інші пори — м'ясо, рибу чи нутроці тварин. Це — час зимових ловів...

Ідея небесної астральної триади посідала в українських віруваннях надзвичайно важливе місце. "Вона має у всіх старосвітських обрядах, — зазначає К. Соєнко, — свої символи і на ній властиво ґрунтується вся старосвітська релігія". Наші пращури жили Великим Річним колообігом, замкнені магічним Стилем життя, де все співвідносилось, зіставлялось і співмірювалось: зовнішнє з внутрішнім, коли навіть перед тим, як зрубати дерево, необхідно було просити у нього прощення, а згодом, з прийняттям Христової віри, перекреститись. Будь-яке дійство починалося з відповідної декламованої формули чи обряду.

Чи копати, чи садити, чи орати, чи прости, чи шити, чи струга-

нас, проте душевний та інтелектуальний досвід є джерелами інформації, яка здобувається творчими зусиллями. І тому питання, чи ми досконаліші від своїх попередників, інколи викликає посмішку. Так, досконаліші в цивілізаційному аспекті, а не в духовному. Тому, що цивілізація не є продовженням культури, а, як стверджував Шпенглер, а за ним і нашій земляк М. Бердяєв, — є її смерть.

Отже, і питання, чи ми ближче до духовних витоків, чи віддалені, потрібно ставити в контекст ширшого питання про доцільність та призначення людини на Землі. І чи образ Всесвіту, який я зачерпнув дитячим зором напередодні Спаса, розгорнувся до тих меж, які відкривалися моїм пращурам упродовж їхнього життєвого строку? Чи це був лише маленький кристалик, дрібненька піщинка, яку я вловив, утопивши свою дитячу голівку в широкій і глибокій батьковій долоні?

МІЖ ЗЕМЛЕЮ І НЕБОМ

Теорія відносності довела неспростовний факт ілюзорності абсолютного часу та простору. На емоційному, художньому та психологічному рівнях людина завжди вважала ці реальності відносними. Наукова думка, за висловлюванням Вернадського, як планетарне явище збігається з таким адекватним планетарним явищем, як мистецтво, духовний світ людини. Це взаєморівноважуючі речі. І перевага одного над

...Заплющую очі і пригадую, які дивні почуття мене огортали в ті хвилини, коли підносився на вершини чи чолопки наших братських могил та курганів. Те ж саме відчуття лету. Не погребальної пригніченості, а стрімкого відпруження од землі, і легкого, майже безтілесного, шугання у височині рідного неба, а ще — немовби сама могила була окремою планетою, що рухалася разом із тобою. І, завмираючи, відчуваєш, як ти вивертаєшся, немовби рубцями нагору, внутрішнє стає зовнішнім. І коли спускаєшся згори донизу, відчуваєш у собі суттєві зміни. Щось подібне засвідчують ті, хто підіймався на Єгипетські піраміди. Отже, ці успальниці безіменних наших володарів були зорієнтовані на ті чи інші сузір'я і мета їхня була — скорочення відстані усюго до Космосу. Небесні письмена прочитувалися не по складах, а щовечірніми занурюваннями в споріднені і душевно опановані вселенські безмежжя.

Художній і психологічний часопростір, як відомо, структурно збігається з космологією. І виникає питання: а чому протягом тривалого історичного відтинку відмежовували наших попередників од цих, умовно кажучи, фольклорно-астральних знань? І чи не є найновіша історія історією безпам'ятства нашого народу? Неухильне відчуження од наших духовних витоків було причиною наших багатьох поразок. Хоча астральна міфологія та обряди зберігалися на всій терито-

ри зберігаються в предметах заклиальної магії. В амулетах, в шумлячих намистах, у різноманітних сережках, що своїм виглядом нагадують молодика-місяця, в підвісках-леницях. Відлуння тих давніх традицій подосі виявляє себе у різних орнаментах, вишиванках, різьбленнях, у писанках та гончарних візерунках. Солярні та селенарні знаки були покликані віднадувати нечисту силу та надавати вжитковим речам особливих властивостей: підсилювати чоловічу силу, оберігати від зуроків та недуг. Людина заклинала час, людина заклинала простір, вона перетворювала на життєве поле не лише свій дім, своє поле, своє збіжжя, а й весь Всесвіт. Витворення самого магічного знаку — це творчий акт, у який вкладався особливий зміст, об'ємний, вселенський...

Далі буде

ПО ПРОГРАМІ —
Й КОНФЕРЕНЦІЯ

Головний державний санітарний лікар України п. Ольга Бобильова вельми слушно нагадала на нещодавній екологічній науково-практичній конференції "Повітря України: локальні та глобальні наслідки його забруднення, шляхи оздоровлення", що надзвичайне антропогенне навантаження на довкілля значного "промислового потенціалу", котрий до Чорнобильського катастрофізму досить справно видавав на кожного українця по 377 кг шкідливих викидів, хоч і підупало, зате щодня надолужується за рахунок отруйних викидів автотранспорту. Страшними темпами! Як протистояти навалі чадного смороду, не знає ніхто — сьогодні у нас немає міста, в якому якість повітря відповідала б санітарним нормам. А чого ж тоді очікувати, коли "промисловий потенціал" сягне дочорнобильського рівня?! Так і наздоганятимемо Захід XIX століття?

Заспокоюючи присутніх учених і чиновників, серед яких обізнаних було досить багато, голова Комітету ВР із питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи Юрій Самойленко запропонував дочекатися наслідків дії Закону, який забороняє ввезення і реалізацію в Україні етильованого бензину. Мовляв, лише він уможливить зменшення отруйних викидів автотранспорту й дасть змогу ефективно використовувати пристрої для нейтралізації шкідливих фракцій відпрацьованих газів. Закон діятиме з 1 січня 2003 р., забороняючи на внутрішньому ринку торгувати, — а отже й ввозити — авто, не обладнані такими пристроями. Треба потерпіти...

Дивна позиція у деяких народних депутатів... Ректор медичного університету п. Євген Гончарук запевняє, що Україна принаймні у 26 разів відстає од Росії з санітарної гігієни — там діє 26 відповідних факультетів, у той час як у нас немає жодного, — а голова асоціації "Зелений світ" п. Самойленко (той самий, що й голова Комітету ВР) закликає присутніх почекати... Але ж тільки у Києві 53% забруднення спричиняє саме автотранспорт. І лише в Києві не вистачає для більш-менш нормальної життєдіяльності понад 400 санітарних лікарів. Уявляєте, читачу, в якому стані перебуває решта міст і містечок України?!

У погоні за саяким-таким фізичним чи політичним заробітком, ніхто нині вже й не питає, як відбувається реалізація програми "Чисте повітря України", впровадження підрозділів санепідслужби, або — чи належний маємо рівень держконтролю? Розмаїтих екологічних заходів ніби й відбувається багачко. І науководослідні інститути працюють... А віддача? Де вона? Невже якби

Фото О. Кулашметова

ЗА КРОК
ВІД ПЕКЛА

програма "Чисте повітря України" виконувалася в повному обсязі, ми б очікували на наслідки від Закону, котрий тільки-но діятиме з 1 січня наступного року? Заступник державного секретаря Міністерства надзвичайних ситуацій Борис Марченко, міністр екології та природних ресурсів Сергій Курикін, головний учений секретар Академії меднаук Володимир Міхньов, як і директор Інституту гігієни та медичної екології Андрій Сердюк, чи доктор медицини, професор Володимир Присяжнюк — учасники цієї конференції — могли б чимало розповісти цікавого про наші екологічні проблеми. Але — не для преси. У нас не прийнято говорити, що теперішня українська економіка слугує творенню пекла на благодатних прадідних теренах.

Отож кинемо поглядом поза міністерські стіни — чим дихають українці у затишних — і не дуже — оселях? І як повітря осель відбивається на здоров'ї кожного з нас.

ПОВІТРЯ НАШИХ
ОСЕЛЬ — ХВОРЕ

Несподівана лютнева відлига й найледачішого змушує подбати про чистоту подвір'я, охайність оселі. При цьому, зовсім не замислюючись про наслідки, ми спалюємо гори сміття, що категорично заборонено різного рівня постановами й розпорядженнями — від Управління охорони здоров'я міськдержадміністрації до районної санепідстанції. Адаже, згоряючи, торішнє листя, трава, особливо ж вироби сучасної хімічної промисловості,

виділяють вельми токсичні речовини, що, змішуючись із навколишніми газами, утворюють нові, надто непередбачувані, ще шкідливіші сполуки. А мусимо ж пам'ятати й про радіонукліди — це небезпечне сусідство зобов'язує не тільки до відповідної охайності, але й належної відповідальності за здоров'я ближніх.

Зрештою, в оселях, дорогий читачу, потрібна не менша відповідальність. У повітрі міських будинків із середньою вологістю 70% зазвичай спостерігається надто значне скупчення речовин, шкідливих для нашого здоров'я. А переважна більшість їх майже не провітрювалася упродовж зими, на що теж були свої причини. Тож боротьба за тепло не могла не позначитися на здоров'ї ваших дітей, адже вони вдихали ще й тютюновий дим.

Про шкідливість тютюнопаління останнім часом говориться ніби й багато, — на противагу сусідам, де більше роблять, — але шкода ця зростає у сотні разів саме в приміщенні. Що вдихають діти, перебуваючи в зоні тютюнового диму? Окрім окислу вуглецю, аміаку, акролеїну, окислів азоту, це й канцерогенні нітрозаміни й інші не менш руйнівні для здоров'я речовини. Обстеження 91 000 японців, які ніколи не курили, засвідчило, що можливість захворіти на рак легень у кожного, хто мимоволі живе в тютюновому чаду, зростає втричі. Та якщо вже було тут згадано окисли, то замислілось і над таким фактом: у повітрі дому з газовою кухнею спостерігаються підвищений вміст окислу вуглецю й двоокислу азоту. Наскільки шкідливі вони

— нехай скажуть хоча б медики. Ми ж зазначимо, що ретельне обстеження 8 000 дітей, котре проводилося ще 20 років тому в США, засвідчило: кухонні запахи взагалі підвищують схильність дихальних шляхів до хронічних захворювань. А якщо вони ще й токсичні?!

Одним із найшкідливіших газів, які забруднюють житлові й виробничі приміщення, є формальдегід, що, до речі, активно виділяється з матеріалів, котрі ми утеплюються наші будинки. Але не менш активно виділяють його й килими, клей, меблі... Давно помічено, що вміст формальдегіду в повітрі житла після того, як у ньому розставляють нові меблі, зростає втричі. Та навряд чи хтось чував, що і виготовлювачі усіх цих речей несуть відповідальність за надмірну "пахучість" своєї продукції.

Надзвичайно важливу роль у здоров'ї українців відіграє і газ радон-222 (радіоактивний елемент групи радіоактивних газів, що утворюється за розпаду радіо-226 і проникає в наші будинки з ґрунту). Україна вельми багата на радонові джерела, вода котрих успішно застосовується при лікуванні деяких недуг. Але перевищення вмісту згаданого газу в приміщенні неодмінно призводить до раку легень. Ось чому щоденні кількаразові провітрювання житла мають так само ввійти в систему, як і вранішнє й вечірнє протирання підлоги вологою ганчіркою. Без цих запобіжних заходів ми заздалегідь прирікаємо себе на виснажливі або й невиліковні недуги.

ТАНЦЮЙМО

ВІД БАБИНОЇ ПЕЧІ

Безперечно, всі перелічені проблеми існують і для решти людства. Та, наприклад, Управління з охорони довкілля Великобританії свого часу видало спеціальне керівництво з проектування житла, де передбачено досить жорсткі вимоги щодо забезпечення пожиттям нормальних житлових умов. А в Японії взагалі заборонено низку специфічних будматеріалів, що не відповідають екологічним нормам.

Що й казати, там, де люди дбають про елементарне дотримання вимог санітарії, клопоти зі здоров'ям не так боляче відбиваються на державному бюджеті. Чому цивілізований світ ще майже півстоліття тому, одночасно з екологічними заходами, так інтенсивно перейшов на індивідуальне будівництво? Бо навіть опалення

задовольняє потреби, що виділяються під час спалення сміття у міських сміттєспалищах. Адже й відфільтрований пил димових газів цих установок містить не тільки важкі метали, що несуть небезпеку для навколишнього середовища, але й вкрай небезпечні діоксин та фуран. До того ж можливість зберігання цього пилу обмежується в наших сусідів конкретними застережними положеннями. Тому в центрі ядерних досліджень Німеччини й розроблено метод знищення твердих часточок, що накопичуються у фільтрах установок, а також відновлення таких металів як кадмій, живе срібло тощо. Працюють над цим і у нас... Авжеж працюють! Ось тільки зацікавленості у наслідках тієї праці — не густо. Як і колишньої активності екологів, того ж "Зеленого світу". Втратили навіть такий плацдарм, відвойований свого часу в Москві, як екологічна місткість регіону...

...Але справжнє захоплення особисто в мене, до прикладу, викликало Звернення до О. Омеляченка громкому Дарницького району Києва за збереження корінної природи Березняків. На рівні інстинкту відчувачи, що легені Києва допоможуть і їхнім легеням, кияни пропонують закласти краєвид природного парку на основі річечки Дарничанки, озер Гаряче, Прірава, Сонячне — аж до Харківського шосе. Зберігаючи первинний біоценоз Березняків, маємо шанс уберегти й власну гідність. Адаже за прикладом Києва підуть інші міста — не пасинки ж ми вресі-ресі в отчому домі?

• Віктор ГРАБОВСЬКИЙ

КИЇВСЬКЕ ВОДОСХОВИЩЕ ПЕРЕТВОРИТЬСЯ НА ВІДСТІЙНИК АМЕРИЦІЮ-241?

Річка Брагінка, котра перетинає Брагінський район (Білорусь), найбільш уражений викидами цезію та плутонію — внаслідок Чорнобильської катастрофи, впадає в Київське водосховище. Після напіврозпаду плутонію (2000 р.) — це вже один із найнебезпечніших радіоактивних елементів америцій, що накопичується нині в Київському водосховищі. Сьогоднішня ситуація із раннім таненням снігів і не-

безпекою небаченої повені примушує потовмо дивитися на проблему Київського водосховища — застерігають українські та білоруські вчені.

Таким чином, гіпотеза білоруського професора Бандажевського стосовно ефекту "поступового танення крижини" — нагромадження америцію в організмах людей і тварин унаслідок напіврозпаду плутонію — набирає дедалі загрозливіших

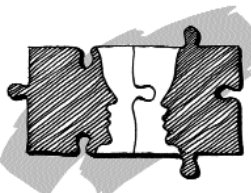
обрисів. Америцій діятиме вже за цілковито іншими законами радіаційного впливу на біологічний колообіг у природі. Чи готові ми до Другої серії Чорнобиля?!

На жаль, офіційна влада в Білорусі ще три роки тому оголосила про повторне заселення земель, опромінених Чорнобильським вибухом. Ця офіційна версія перебігу постчорнобильських подій поширилася й на Захід — небезпека вже позаду, ва-

жають там. Отже, "експеримент" над людьми триватиме й надалі?!

Хочеться, щоб українські вчені взяли найактивнішу участь у розв'язанні цієї трагічної проблеми. Люди мають право знати правду.

Остап СВІТЛИК

БАНКОМАТИ ЗБУДЖУЮТЬ І не тільки зацікавленість мирян, а й підприємливість злочинців

Полишивши солідну тишу мурових холів у презентабельних фінансових установах, гроші виїшли на вулицю і нині позирають на перехожих очима своїх банкоматів. Дивимось й ми на цю електронізовану калитку при вході до універмагу "Україна" чи на людних перехрестях. Гроші — просто на вулиці! Це стимулює.

Чи не боїтеся? — запитав, зателефонувавши до кількох банків. Мало хто з моїх співрозмовників хотів розмовляти на цю тему. А от голова пресової служби "Правексбанку" Костянтин Ремизовський не залишив банкоматним злодіям жодних шансів: "Ми використовуємо оригінальну систему безпеки, розроблену фахівцями спецслужб нашого банку. Система має комплексну багаторівневу структуру захисту і повністю виключає можливість несанкціонованого доступу до грошей".

Чи у нас грабують ці вуличні комп'ютерні сейфи? Відповідальні правоохоронці наразі ухиляються од відповіді на це делікатне запитання. Проте крадіжки грошей на електронному рівні починають набувати поширення, причому, не тільки за кордоном, а й у нас.

Минулого року Дніпровський районний суд м. Києва виніс вирок у справі панів Р. і К., котрі "провернули" операцію електронного вилучення грошей в системі НБУ на суму 80 млн. грн.

Для цього, крім високого рівня особистої комп'ютерної підготовки, злочинцям не обійшло також підглядіти пароль, під яким керівник підвідділу входив у програмний комплекс "Операційний день банку", скопіювати ключ електронного підпису,

вийти на внутрішній банківський рахунок "Емісійні банкноти" (читай: готівка) і сформувати кілька окремих пакетів фіктивних електронних платіжних документів для того, щоб забезпечити переведення внутрішніх банківських операцій у зовнішні — міжбанківські, а далі — на рахунки фірм, які погодилися "увійти в долю".

Після того, як гроші "уплили", слідчим знадобилося майже десять місяців, щоб зрозуміти технологію пограбування і "вирахувати" одного зі злодіїв, якому спочатку нічого не можна було довести...

Це — приклад, так би мовити, "кабінетного" електронного пограбування. Інша справа — вуличне електронне пограбування. Тут виявляється дещо інший "фах" і тип злочинців.

Троє молодиків протягом трьох місяців поцупили з банкоматів Вроцлава 300 тис. злотих (близько 76 тис. доларів США). Злодії сконструювали нехитрий пристрій, що на короткий час накладався поряд щілини для введення карток, зчитував магнітний запис із карток клієнтів і передавав по радіо до мікроавтобуса неподалік. Навпроти банкомату підвішували рекламу, або якийсь щит чи кронштейн, ніби для освітлення, на якому закріплювали мініатюрну телекамеру; через неї дізнавалися про індивідуальний пароль клієнта.

Виготовлення ідентичних карток-дублікатів, за допомогою яких вилучалися гроші, виконувалося безпосередньо в мікроавтобусі, обладнаному відповідним устаткуванням і апаратурою.

За підробку платіжних карток польське законодавство передбачає покарання до 25 років ув'язнення. Тобто рівно стільки ж, скільки й за фальшування грошей. Як правило, за цією статтею не роблять жодних

НЕ В ГРОШАХ ЩАСТЯ

пом'якшень. Для порівняння: вищезазначені пани Р. і К. отримали у нас по 4 роки. Та й чи відсидять вони повністю — це також питання.

Отже, вигідний "бізнес"? Я підійшов до банкомату, що стоїть збоку від турнікетів на станції метро "Площа ім. Л. Толстого". У скриньці поряд — очевидно нікому не потрібні — сертифікаційні квитанції по виконаних операціях клієнтів. Прочитав одну з них:

ПРОМІНВЕСТБАНК
УКРАЇНИ

ТЕЛ. + 380 44 229 5161

ДАТА : 06 — 02 — 02

ВРЕМЯ : 23 : 44 : 30

АТМ : АТМ00034

НОМЕР КАРТЫ: 4 . . 7443
(VISA Cards)

КОД АВТ : 081597 / 100685

СУММА : 50.00 UAH

ВСЕГО ХОРОШЕГО!

Ні, я не збираюся грабувати банкоматів "Промінвестбанку України". І тому всі ці цікаві реквізити мене абсолютно не цікавлять. Натомість мене дуже цікавить, чому це ук-

Фото О. Кутляхметова

раїнське патріотичне керівництво цієї поважної фінансової установи України так зневажливо ставиться до української мови, що навіть святее слово "Україна" переписує російською?

Звичайно, якийсь росіянин, приїхавши до Києва, радітиме цій "дрібниці". Почуватиметься так, неначе й державного кордону не перетинав.

Тому дуже сумніваюся, що від такого осучаснення грошових операцій буде "всього хорошого". Бо хоч "сумма" подається тут в "UAH", проте саме завдяки ось таким "дрібницям", поданим по-російськи, нашу гривню багато хто досі називає **рубльом**.

Тому не тільки цікавість викликають банкомати, а й зрозуміле здивування.

• **Роман ЗАПОЛЬСЬКИЙ**

НАШІ ПРАВА

Так, кожен. Тільки, поки що, не у нас, а в Польщі. І практично будь-яку, крім службової документації спеціальних установ — безпеки, війська, вищих органів на мобілізаційний або особливий період тощо.

Від 1 січня 2002 року набрав сили прийнятий польським Сеймом Закон від 6 вересня 2001 року "Про доступ до публічної інформації", що поширюється не тільки на громадян Польщі, а й на будь-кого зацікавленого. Більше того, державний службовець, до якого звертаються по інформацію, не має права цікавитися, з якою метою і чому хтось хоче отримати ці відомості. Ст. 2 Закону визначає чітко: "Від особи, яка користується своїм правом на інформацію, не можна вимагати юридичних або фактичних підстав зацікавленості". Згідно із законом доступ до інформації — безкоштовний, хіба що відповідна інституція зазнала витрат, наприклад, пов'язаних зі способом переказування інформації (зокрема виготовлення фільмів, касет, дисків тощо). Для порівняння нагадаємо читачам, що в Україні в державному бюджеті на 2002 рік у частині "Надходження до бюджету" є спеціальна стаття (поз. 241210) — "Плата за послуги, що надаються бюджетними установами — 3,8 млрд. грн.". Тобто 8,5% всіх надходжень до бюджету держава прагне стягнути з громадян та організацій за їхню зацікавленість життям держави, в якій вони живуть. Причому стягнути на рахунок бюджетних установ, які вже й так існують коштом громадян і організацій. Цей абсурд може зматися хіба що з абсурдом нашої податкової системи, зокрема з її одіозним ПДВ (податком на додану вартість).

Оце вам різниця між відкритим і закритим суспільством. Відкрите суспільство — це держава, службові особи якої служать громадянам, а закрите — де службові особи вважають, що громадяни повинні їм платити за відкривання інформації, призначеної для всіх. Цікаво, що вказана стаття прибутку бюджету України — "плата за послуги, що надаються бюджетними установами" — у півтора раза перевищує такі

бюджетні надходження, як "відрахування від сплати за транзит газу через територію України" (поз. 24061 бюджету). Не кажучи вже про те, що будь-яку інформацію чиновник в Україні може просто не дати, навіть якщо вона не являє собою жодної таємниці. Я ладен припустити, що й згідно з офіційним запитом — і за гроші! — він може крутити носом. А от "неофіційно" продати інформацію (про гроші ми, наразі, промовчимо) — це вже викликає зацікавленість. Тут вже є певний паритет: вашу зацікавленість еквівалентно міняємо на нашу зацікавленість. І тут, як кажуть, усе таємне стає явним. От як, наприклад, списки акціонерів АТ "Славутич" — з домашніми адре-

Будь-яка державна інституція зобов'язана надавати інформацію про свій правовий статус і функції, предмет діяльності і компетенцію, принципи діяльності, які вона веде, реєстри й архіви, а також способи й умови надання інформації про них. Не таємними вважаються також: тексти виступів і оцінки, які дають посадовці, інформації про стан держави, місцевого самоврядування, їх організаційних і структурних одиниць, майна, правові й майнові аспекти інституцій, організацій і їх функціонерів, розмір державного боргу і місцевих органів урядування тощо.

Щоб не було підстав для усунення од відповідальності за невиконання цього За-

ІНФОРМАЦІЮ ОТРИМАЄ КОЖЕН!

сами, номерами телефонів і кількістю акцій на рахунках.

Не будемо зараз розглядати питання — як ці списки потрапили до рук "інвесторів"-перекупників. Головне, що завдяки саме цим спискам деяким метким хлопцям удалося викупити у бідних акціонерів кілька великих пакетів за безцінь, тобто фактично забрати собі їхню власність, їхнє реальне майно. А майно — це вже не папірці. Його ціна, як мінімум, на порядок вища.

Натомість у Польщі громадяни нині чітко розуміють різницю між державною, особистою чи комерційною таємницею і публічною інформацією. Охороняється таємниця кореспонденції, таємниця даних про психічне здоров'я, банківська і лікарська таємниця, таємниця сповіді і бюлетені для таємного голосування. Але якщо службовець виконує публічні функції, він зобов'язаний дати інформацію про ці функції. Тому кожен має право доступу не тільки до урядових документів, а й до участі в засіданнях колегіальних органів влади, обраної на загальних виборах.

кону, в ньому подано перелік типів, видів, інституцій, які зобов'язані безумовно відповідати на запити громадян, починаючи від Сейму і уряду до керівництва та функціонерів профспілок і політичних партій.

Для оприлюднення всього об'єму несекретної інформації в Інтернетовому "Бюлетені публічної інформації" створюється спеціальний "Урядовий телеінформаційний публікатор".

Відповідь на запит громадянина кожна інституція чи установа має надати не пізніше двох тижнів з дня подання. Увесь цей цікавий Закон видано в газетах, а також в Інтернеті (www.rzeczpospolita.pl/gazeta/wydanie-011217/prawo/prawo...)

В умовах України можемо, наразі, хіба що усвідомлювати, яка прірва відділяє нас від цивілізованих держав. І що вже говорити про права пересічних громадян, якщо навіть професійним інформаторам суспільства — журналістам буває надзвичайно важко "докопатися" до суті подій на кухні влади.

Голова Національної спілки журналіс-

тів України Ігор Лубченко добре розуміє наші реалії:

"Тут бачимо два боки проблеми. Перший: правильних законів, постанов, доручень багато, але їх виконання (чи, скоріше, невиконання) — це ніби зовсім інша справа інших людей. Зокрема, більшість положень Указу Президента України від 9.12.2000 року, яким передбачено додаткові гарантії діяльності ЗМІ, досі не виконано."

Другий: життя в Україні давно вимагає зведення окремих нормативних актів у єдиний всеохоплюючий комплекс законів про інформацію і її використання, в якому слід відобразити інтереси всіх членів суспільства, в тому числі: журналістів і ЗМІ. У нас досі не розроблено навіть Основ державної інформаційної політики. То що вже говорити про те, хто і на яку інформацію має право, а хто не має права ігнорувати запити громадян."

Упродовж двох років "крутяться" в різних інстанціях кілька варіантів "інформаційних" законів. Поки що безуспішно. Але час не втрачено, бо вже не тільки визріває усвідомлення необхідності, а й опрацьовується в Держкомінформполітики другий варіант Інформаційного Кодексу, на який ми подали свої зауваження і пропозиції.

Очевидно, що розгляд і прийняття цього Кодексу буде прерогативою нового складу ВР. З приходом Івана Сергіювича Чиж на посаду голови Держкомінформполітики, можемо сподіватися, що роботу над Інформаційним Кодексом буде успішно завершено. Він динамічна людина і йому однаково близька практика парламенту і журналістика".

На мій погляд, такий Кодекс сьогодні потрібен Україні як повітря. Бо він учить громадян шанувати себе, а службових осіб — насправді служити людям.

Євген ГОЛИБАРД

КУЛЬТ І БЕЗКУЛЬТУР'Я НА ТЛІ ВИБОРІВ

Історія, як наука, існує тільки тому, що майбутнім поколінням доводиться потім розплутувати те, що понаплутували покоління сьогоднішні. Інакше вона була б хронологією.

PR-ТЕХНОЛОГІЯ ЯК ПОГЛЯД

Комерціалізація всіх складових суспільного життя створила в сфері ЗМІ потужну конкуренцію між **совістю і політикою**, між **мораллю і грошима**. Писати правду в Україні стало небезпечно; натомість брехня, котра спирається на грошовитий фундамент, отримала офіційне визнання, як PR-технологія, а отже, невідласто і його носії стали мало не на чолі інформаційного харчування громадян.

У цих умовах поняття плюралізму набуло значення плювалізму (від слова *плювати*), а пошук «смажених фактів» став обов'язком пишучої братії. Тому американську трагедію було сприйнято у багатьох ЗМІ, як знахідку, як чудовий інформаційний привід; такий собі «подарунок долі» для писак-невігласів, які радо почали «розкривати» подію і її наслідки, смакуючи деталі і не шкодуючи прикметників.

Через деякий час читач втомився від повторення цифр про чисельність загиблих, матеріальні втрати компанії і уповільнення темпів розвитку американської економіки. Звик. Проте дехто з газетярів вважав, що тему не вичерпано і її можна продовжувати «доїти» далі.

І тоді з'явилися публікації «аналітиків» з так званим **нетрадиційним поглядом**. В одній із них, розглядаючи причини готовності людей до самопожертви в ім'я ідеї (нехай навіть хибної і злої), автор, змішуючи грішне з праведним, дописався до того, що прівівняв християнство до політичної діяльності:

«Кожна релігійна конфесія... прагне до неподільного панування над душами вірників (так у автора — Є. Г.), над духовним світом якомога більшого числа людей. Сутність прагнень: панувати, керувати, верховодити, порядкувати, розпоряджатися, ватажувати... У цих своїх діях Церква застосовує «неіржавіючу зброю» — гасло про «благо народу». За ширмою подібних гучних фраз, між тим, проглядається виразно і власний інтерес...»

І все це подається цілком серйозно, з прагненням переконати читача. А пише це, як читаємо поряд із прізвищем автора, заслужений працівник культури України (!). Не знаю, чим він прислужився українській культурі, але можна легко зрозуміти на кого, на чий антиукраїнський інтерес працює цей «нетрадиціоналіст»:

«Якщо партії, зазвичай, не приховують своєї мети, одверто і відкрито проголошують своє намагання прийти до влади, то пастирі релігійних конфесій реалізують своє жадання владарювати над душами людей тонко і потаємно... Не останнє місце посідає величне шикарне оформлення храмів, часто до цього залучаються високопрофесійні митці».

Отже, завдяки заслуженому для української культури авторові, ми тепер знаємо, що всесвітньо відому перлину архітектури — базиліку св. Петра у Римі зведено не на подяку і хвалу Богу, а для того, щоб «верховодити, панувати і ватажувати», а Святийший Отець Іван Павло II приїздив в Україну не для благословення нашої землі і її народу, а для «потаємного владарювання над душами.» (!)

НОРМАЛЬНЕ ІДОЛОПОКЛОНІННЯ БЕЗ НАРКОЗАЛЕЖНОСТІ

Коментуючи поведінку бабусі в тро-

А де Божа заповідь «Возлюби ближнього»?

лейбусі, яка перехрестилася, коли проїжджала повз храм, заслужений працівник культури пояснює: *«Вона не може інакше! Бо перебуває в психологічній залежності... Як наркоман, беручи в руку шприц, до якого призвичаївся...»*

І тут-таки, для підсилення своєї «наркотичної» аналогії, ностальгічно збивається на типовий совєцький жал: *«...призбута класична формула: «релігія — опіум для народу» — не така вже й хибна...»* (!)

Між іншим, «формула» ця ніяка не класична, а диявольсько-більшовицька, або, якщо більше подобається, — комуністична. І належить вона одіозній і, по своєму, нещасній особі, тіло якої, замість по-людськи поховати, досі використовують на Красній площі у Москві як один з імперіалістичних (а принагідно і комуністичних) символів російської величчя.

Водночас, до кам'яного ідола із зображенням цієї особи на Бессарабській площі в Києві цілком нормальні на перший погляд пані і панове, без видимих ознак наркотичної залежності, продовжують покладати живі квіти. Живі квіти до холодного кам'яного ідола, до «величного шикарного оформлення» якого було «залучено високопрофесійних митців». Хоча чоловік, з якого цього ідола вирізбили і культ поклоніння якому «св'ято» зберігається досі комуністами та «прімкнувшіми к ним», ніколи в Україні не був, а тільки тим і прославився, що був засновником найпотужнішої за всю історію людства системи державного тероризму, у порівнянні з якою акції Бен Ладена видаються дитячими забавками.

Але шедевром думки заслуженого культуролога, який намагається представити нам культ Бога-Творця як політичне явище, є таке його пояснення фундаментальних догматів християнства:

«... поняття Бог..., рай і тому подібні поняття — суть ідеї, слова, що символізують й уособлюють світлі людські прагнення, надії і сподівання на краще. Ці поняття є елементами внутрішнього світу особи й реально існують лише там: у мозку і почуттях. І ніде інде їх не було, немає, не буде і в принципі бути не може.» (!) Чи не правда — до болю знайома категоричність?

Отже, приїхали: «Крой, Ванька, — Бога нет!» Це вже ми чули в сумнозвісну епоху московського більшовизму-тероризму. Під гаслом «релігія — опіум для народу» вони спочатку покидали хрести з храмів, а душпастирів запроторили до ГУЛАГу, а потім безбожно заморили голодом та порозстрілювали десять мільйонів ні в чому не винних людей.

БОГА ВИЗНАЮТЬ ЛИШЕ ТІ, ХТО ХОЧЕ ЖИТИ ПО СОВІСТІ

Звичайно, пан культуролог має право бути атеїстом. Тим більше, що цитує ст.35 Конституції України про відокремленість Церкви від держави. «Бог існує лише у вашому мозку», — намагається переконати нас заслужений діяч культури України, сподіваючись, можливо, на те, що ми, темні, не читали нашої Конституції.

Бо в Конституції України, одразу після її назви, у преамбулі, стверджується від нашого з вами імені, шановні громадяни, з усією чіткістю, офіційністю і урочистістю: *«... виражаючи суверенну волю народу, ... усвідомлюючи відповідальність перед Богом, власною совістю, попередніми, нинішніми і майбутніми поколіннями...»*

А яке усвідомлення, яку відповідальність і перед ким нам нав'язує цей «нетрадиціоналіст»? Шило з мішка вилазить наприкінці: *«...не можна побудувати досконалого суспільства на основі неправди, якою, по суті, були і є різноманітні релігійні міфи... людиною високої духовності може бути і атеїст. Наближаються вибори до Верховної Ради...»* (підкреслення моє — Є. Г.)

О! Нарешті стає зрозуміло, в чому справа. Адже наближаються вибори до українського парламенту, а серед кандидатів є віруючі. Залишимо на совісті «культуролога» його занадто своєрідне використання слова *правда*. Головне, що він вважає, що «людиною високої духовності може бути й атеїст».

А тут тобі Віктор Ющенко і Юлія Тимошенко, інші відомі в Україні і світі особи, що претендують на місце в парламенті, — якраз люди віруючі. Усвідомлюють відповідальність перед Богом. Але, виявляється, що Бог, як вважає заслужений культуролог, існує не на Небі, а лише у голові релігійних фанатів, а отже людей, м'яко кажучи, несповна розуму.

Між тим, об'єктивно існує Декалог — десять Заповідей Божих. У цих заповідях немає жодних конфесій і жодної політики. Вдумайтесь: вся юриспруденція (а вона всуціль атеїстична), з її кодексами, енциклопедіями і навчальними закладами, потужні правоохоронні системи, суди, прокуратура і в'язниці існують лише з однієї простої причини: люди не дотримуються Божих Заповідей.

Причому, не дотримуються не тільки ті, хто краде і вбиває, а й ті, хто їх ловить і судить. А тому частенько буває, що й не дуже ловлять, натомість нерідко переслідують невинних. За правом безбожників.

Охоронці права (правоохоронці!) пору-

шують право не тому, що погано вчилися у юридичних вузах, а тому, що Декалог не є для них Законом. Щоб абсолютний Закон Божий панував над недосконалими людськими кодексами, треба його вивчати ще в початковій школі. Бо це є справа моралі та особистих переконань, а не юриспруденції.

Свідомо не називаю прізвища заслуженого працівника культури України, який, зачепивши тему ісламських камікадзе на тлі американської трагедії, силувався викликати у читачів недовіру щодо віруючих кандидатів до ВР. Давайте дамо йому шанс подумати і — може, дасть Бог — дійти до **правди**, а не її облудного сурогату.

ХТО, КОГО І КУДИ «ПРОСУВАЄ»

Газету із зацитованою тут статтею було кинуто майже до кожної поштової скриньки нашого будинку. Тираж цього номера газети — у порушення Закону «Про засоби масової інформації (преси)» — не зазначено. Натомість зазначено першого засновника газети — секретаріат Кабінету міністрів України. А поруч — традиційне: «Точка зору авторів може не збігатися з позицією редакції.» Отака вона — відповідальність. І перед Богом, і професійна.

Тож нащадкам-історикам буде що розплутувати з нашої нинішньої плутанини. Особливо у царині культури, де набралось дуже багато заслужених, чії знання межують із тим самим невідластом, котре постійно удосконалюється.

Адже достовірно відомо, що 2002 рік цілком офіційно оголошено в Росії роком України. Активну участь у реалізації планів Кремля (а нині ці плани щодо України — так само, як і факти впродовж століть — що завжди мають односторонню і цілком незмінну спрямованість) беруть ... українські урядовці (!) Причому, з досить чітко виражених промосковських позицій.

Зокрема, державний секретар Кабміну України В. Яцуба у доповідній записці від 24.10.01 № 1537997/97 на ім'я прем'єр-міністра А. Кінаха пропонує «працювати над подальшим просуванням питання про автономію УПЦ» (тобто тієї російської Церкви в Україні, яка «сором'язливо» викреслила літери МП зі своєї скороченої назви, щоб пересічному українцеві не впадало в очі, що це п'ята колона московського патріархату).

Серед інших заходів, відповідальний урядовець В. Яцуба вважає за доцільне «ініціювати будівництво спільного українсько-російського храму». Отак, крок за кроком, через «спільні» економічні простори, «спільні» військові навчання, «спільні» полігони на території України, «спільні» підприємства (не кажучи вже про російські полігони, російські підприємства і майно, російські збройні сили, російських «радників-іміджмейкерів», російські ЗМІ, російських гастролерів тощо — все це на території України), за допомогою спільної — без лапок — діяльності наших урядовців, у всіх на очах відбувається ліквідація української державності.

У цьому контексті зацитована вище стаття заслуженого культуролога з'явилася на шпальтах урядового видання цілком закономірно. А тому питання про те, чи збігається точка зору автора з позицією газети (як і з позицією Кабміну) тут уже не стоїть. Так само, як тут не стоїть питання про дотримання ст.35 Конституції України про відокремленість Церкви від держави. Тим більше, коли ця Церква є московською. Не стоїть питання, бо вже є відповідь реальними справами.

Євген ҐОЛИБАРД

Іван Григурко

КРУТИЙ СЮЖЕТ СИРІТСТВА

Він народився у середині ХХ століття, в роки війни, 15 лютого 1942 року в степовому селі Волярці, що у Красноокнянському районі на Одещині. Дитинство, що припало на воєнні та повоєнні роки, було суворим і трагічним. Батько письменника служив військовим лікарем і загинув на фронті. Мати померла, коли Іванові було три роки. Рано залишившись без батьків, він потрапив до дитячого будинку. Вихователі та вчителі там були добрі, уважні, й значно пізніше, у молоді та зрілі роки, Іван Григурко з вдячністю їх згадував.

Спочатку майбутній письменник здобував економічну освіту. 1958 року він закінчив Одеський фінансово-кредитний технікум. У цей час його інтереси все частіше зосереджувалися на літературі. Перехідним (до літературних інтересів) періодом стала служба у війську. Під час служби Іван Григурко друкував у армійських газетах вірші та оповідання, а після повернення, вже усвідомлюючи свій журналістський та літературний хист, вступив до Одеського університету на філологічний факультет. Студіючи історію літератури, проблеми мовознавства, особливості стилю й стилістики, він водночас багато писав, виступав у пресі з журналістськими й прозовими роботами.

З літературними творами І. Григурко виступав із сімнадцяти років. Цілеспрямований пошук своєї дороги в літературі прийшовся на студентський період. А глибше пізнати життя і самобутньо його висловити, знайти свою художню територію, своїх героїв та колізії Іванові Григурку допомогла Херсонщина — «серцевина Таврії», як величав її сам письменник, куди він приїхав 1969 року, сповнений творчих ідей, журналістського ентузіазму, молодієї сміливості.

ЗЕМНЕ І ВИСОКЕ

Життя Івана Григурка стрімко й напружено пройшло на українському півдні — Одещині, Херсонщині, Миколаївщині. Він не просто любив південний край — він жив ним. Це був класичний тип письменника, який мешкає серед прототипів своїх персонажів, ґрунтовно обізнаний з їхньою психологією, спостерігає та запам'ятовує рідні краєвиди і змальовує все це, свій край у журналістських та художніх творах.

Іван Григурко прожив сорок років. Двадцять з них були віддані письменницькій праці. Він помер у Миколаєві 21 серпня 1982 року.

І. Григурка приваблювали масштабні духовні узагальнення, широкі образні паралелі, що зримо «накладалися» на розмаїту конкретику (побутову, етнокультурну, психологічну, інтелектуальну) навколишнього життя. Він талановито поєднував земне, часто гранично приземлене й абстраговане; у його творах цілком природно співіснували реальне, натуралістичне й узагальнене. Художня дійсність була для нього гранично деталізованим сучасним

життєвим рухом зі своїми закономірностями, з органікою непомітних та яскравих виявів. Власне, ось цей синтез предметної конкретики, знижено-повсякденних реалій буття з відчутною ліро-епічною пафосністю й утворює особливий Григурковий стиль, у якому м'яко й майже непомітно переплітаються реалістичні, натуралістичні, романтичні традиції та елементи модернових принципів оповіді.

Григурковим естетичним ідеалом було творіння у вимірі свіжих, оригінальних естетичних рішень — образів, сюжетів, конфліктів. Він виступав проти стереотипності й стандартизації у літературі, нормативності й унормованості в художньому мисленні. Правдивість художньої реальності, за І. Григурком, має бути не дозваною, а вражаючою своєю неосязністю; конфлікти, колізії — не дистильованими, а по-життєвому глибинними. Справжнім митцем, за концепцією Григурка, є той, хто не намагається орієнтуватися «на загальноприйняті стандарти», відповідати офіційно чи неофіційно сформованим нормам; справжній митець творить художню дійсність у вимірі реальних складнощів і протиріч, пошуку і страждань, величчя й краси.

Уся прозова творчість Івана Григурка просякнута неабияким енергетичним бажанням відкрити й зобразити новий, свіжий, досі не досліджений ракурс сучасного йому життя. Він прагнув уникати «банальщини» й загальновідомого, побаченого кимось раніше й написаного до нього. На переконання І. Григурка, призначення письменника — відкривати нові площини й аспекти в структурі навколишнього поліфонічного буття. Він прагнув добитися, щоб його слово, фраза, картина, думка були іншими, ніж у попередників й інших сучасників, дихали свіжістю й новизною, прискіпливо ставився до того, щоб не повторювати вже сказане.

Парадигма художніх цінностей І. Григурка містила такі ключові складові: бути художньо об'єктивним і водночас виразним; відтворювати, осмислюючи, життєву конкретику; прагнути динамічної сюжетної інтриги; концептуально володіти художнім матеріалом; мислити новими, свіжими образами рядками, сценами; сягати найвищих художньо-образних висот.

Романіст уважав, що життя ніколи не буває простим, що в ньому завжди домінує поетика складності й що одним із критеріїв художності є вміння помітити й виразити складність сьогодення, людської психології та оточуючого буття.

Іван Григурко був соціопсихологічним письменником. Його художній зір був сфокусованим на проблемах «людина і соціум», «психологія особистості в соціокультурній динаміці», «рівні духовності у повсякденному житті». «Будови, заводи, колгоспи» у творчості Григурка, а також Григуркові «каналобудівники, колгоспники, корабелі», що про них писала критика 70-х — 80-х років ХХ століття — то все зовнішнє, то лише часові форми вияву сутнісного. І сприйняття І. Григурка критикою тривалий час теж було зовнішнім, у ракурсі соціологізованої тра-

тевими негараздами, який би вигляд вони не мали — чи то складної, трагічної біографії, чи то ранньої і важкої хвороби, чи то надмірних духовно-психологічних випробувань; ті самі наполегливі праця і творчий розвій — художнього зору, слова, концепцій; те саме подвижництво — літературне, духовне, життєве.

Зовнішньо життя ставало усе більш цивілізованим, а масштаб складності, парадоксальності й трагізму письменницької долі не тільки не міншав, а навпаки, зростає. (Яким це життя виявиться для письменників ХХІ століття? Що з'явиться у ньому відмінного, принципово іншого? Що воно успадкує від мистецького життя попереднього тисячоліття?) Бути письменником —

МАГІЧНИЙ КРИСТАЛ

До 60-річчя від дня народження Івана Григурка

диції. Давно є відчутною потреба вийти за межі очевидного Григурка й підійти до Григурка глибинного.

Основа його літературна форма — середня та велика проза. Писав він також новели та оповідання, проте вони слугували пошуком себе у прозових жанрах, своєрідною літературною майстернею. **До української літератури Іван Григурко увійшов як автор повістей «Роса», «Гавертій», «Путина» й романів «Канал», «Далеке села», «Ватерлінія», «Червона риба».**

Усі його твори написані на життєвому матеріалі українського півдня, який він по-журналістському прискіпливо вивчав. І. Григурко був не «лабораторним», не «кабінетним» митцем, хоча в такого типу письменника є свої письменницькі переваги. Це було не його художньо-дослідницьке амплу. Йому конче потрібно було поєднувати функції репортера, учасника, спостерігача, безпосереднього осмислювача, художника побачених і пережитих життєвих подій. Симптоматичною та водночас символічною видається фраза, що її виголошує Микола Маловік, один з персонажів знаменитого у 70-ті роки роману «Канал», стверджуючи: «Та мені цікавіше слухати банальність від живої людини, ніж слухати розумну промову від книжної».

Григуркова проза містить елементи різних творчо-літературних жанрів і стилів — журналістського репортажу, ліричних етюдів, портретного нарису, публіцистичної статті, автобіографічності щоденникових нотаток, повістярського психологізму, романних ретроспекцій, епічної поліперсонажності.

СПОСТЕРІГАТИ Й ФАНТАЗУВАТИ

Власне, образно-художня реальність Івана Григурка і є різновидом екзотики, де стають дотичними й ситуативно органічними проблеми каналобудівництва, легендарні історії скіфських часів, пісні «бітлзів», браконьєрство, давньоримські проєкції, агрономічні колізії і проблеми малих сіл, риболовецький етап і життя рибалок, «Боні М», буденні реалії таврійського заповідника, загибель Джона Леннона, прогулянки яхтою, Слов'янська коса (у якій неважко розгледіти Кінбурнську косу) тощо. І. Григурко з майстерною невимушеністю обстоє органічність у художньому творі різномірних фактів, реалій, явищ.

Екзотичність його світу зумовлює і непересічність його художньої манери, у якій невимушено звучать репортажний фактаж, журналістські описи, публіцистичні роздуми, художні картини, ліричні пейзажі, інтелектуальні суперечки, духовні узагальнення. Його художній світ відрізнявся, на перший погляд, дивною строкатістю, у якій рельєфно відбивалися молодий енергетизм духу та відчуття всепов'язаності у світі.

Розповідаючи про життя кінця 60-х — початку 80-х років ХХ століття, І. Григурко прагнув дійти до сутності. У його інтерпретації навіть питання виробничого ґатунку

набували художнього звучання. У зображенні проблем і проблемності тодішнього життя письменник використовував прийом з відтінком міфологічності й міфологізованості. Він умів охудожнити, здається, абсолютно все, на що лягав його погляд і про що він писав. У нього був надзвичайний талант художньої інтерпретації будь-яких явищ навколишнього життя, й таких, що, здавалося б, зовсім не передбачають компоненту художності, на перший погляд, так би мовити, ахудожніх. І тому навіть побутово-виробнича конкретика поставала у Григуркових творах часткою художнього цілого.

Творчість Івана Григурка завжди містила момент істини, філософської несподіванки, оригінального повороту в осмисленні звичайних та непомітних реалій, явищ життя. Один з героїв «Каналу» розмірковує: «Дерева — це маленькі герої... У них немає, як у людини, вибору, вони не знають втечі, вони мужньо тримаються за свій плацдарм життя». У цьому романі чимало фраз, спостережень, узагальнень філософського чи лірико-філософського ґатунку. Так, у розділі «Геос і Артінмаса» Григурко пише: «Жінка — це ріка, що тече в майбутнє. З жінок народжуються нові жінки — ріка життя не має кінця». Один з персонажів «Ватерлінії», Петро Драгота, висловлює таку думку, яка, очевидно, ніколи не втратить своєї актуальності: «Уроки життя — не цукерки, якими годують дітей. Не цукерки в золотих обгортках».

Персонажі Григурка живуть з філософським відчуттям світу й буття. Характеризуючи Віталія Посяду, ще одного персонажа «Ватерлінії», автор зазначає: «Парус для Віталія — ціла філософія. Якби його покликати на якийсь великий екзаме́н, де людина мала б відповісти на головні запитання життя, він замість слів підняв би парус і все цим сказав».

Один з персонажів повісті «Путина», газетяр Павло Бурима, розмірковував: «Вся біда (чи щастя) в тому, що йому подобається бути в дорозі. Та вряди-годи надходять вилини, коли хочеться заодно розпрощатись з усіма шляхами, дорогами і трасами і розпочати нове, осіле життя. З таким спокусливим бажанням він починає боротись всіляко, але найефективнішою зброєю завжди виявляються спогади про зверстані ним дороги. Дорога — це свіжі враження, оновлення, це збагачення».

Саме вона, дорога, стала лейтмотивною категорією долі Івана Григурка. Схильністю до подорожніх вражень, спостережень, пошуків, художніх емоцій та картин був сповненим духовний мікрокосм письменника. Іван Григурко йшов дорогою, зверстаного у форматі слова.

Ярослав ГОЛОБОРОДЬКО

- завідувач кафедри української літератури Херсонського державного педагогічного університету, завідувач кафедри українознавства Південноукраїнського регіонального інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів, доктор філологічних наук, професор

Шити у Чернівцях є кому — варто пройтися вулицею Головною, щоб через кожні 50 метрів побачити вивіску “Ательє індпошиву”. З ними успішно конкурує армія приватних кравців — ціни на будь-який гаманець: від 50 гривень до 50 доларів за костюм. Що в таких умовах робити колишньому радянському підприємству? Відомо що — створювати власний бренд і мережу крамниць не тільки в Чернівцях. Це й було зроблено. Хоч відтоді, як “Трембіта” пасла задніх за всіма показниками, минуло не так уже й багато часу.

У 1984-му генеральним директором фабрики стала Стелла Станкевич. “У спадщину” отримала допотопне обладнання, малі прибутки і купу готової, типово радянської продукції, якої лякалися покупці. І, звичайно, всі принади планового господарства — запланують, наприклад, тисяч сто пар штанів з однакової тканини — носіть, громадяни, на здоров’я. Громадяни не носили, і тоді надійшла директива місцевого керівника обкому — костюми придбати як спецодяг механізаторам колгоспів. Коштувала така “спецівка” якусь механізаторську зарплату — 100 карбованців.

Стелла Омелянівна почала вигадувати нові моделі, на щастя, ввели госпрозрахунок. Років через три підприємство встало на ноги.

А далі довелося шукати іноземних партнерів — з італійською фірмою “Конфіталія” створили спільне підприємство. Завезли тамтешнє обладнання, приїхали їхні спеціалісти, і:

— Ми навчилися шити костюми так, як це треба для Італії.

Потім стали працювати з німцями — “Трембітою” зацікавила фірма “Кайзер”.

— Пам’ятаю, замовили 2000 піджаків з дуже м’якої вовняної тканини. Приходить молоденький німець і каже: “Поставте праску на цю тканину, і їй буде капут”. Разом з нашими фахівцями самі вивчали — як же пошити виріб з тієї тканини. Зшили, німцям сподобалося. Навіть листа подяку потім прислали.

Сьогодні “Трембіта” виготовляє щомісяця 60 000–70 000 костюмів, їх купують не лише в Європі, а й в США. Середня зарплата на підприємстві — 600 гривень. Фірмові магазини відкрито не лише в Чернівцях, вони є в Києві, Дніпропетровську, на Донеччині. У столиці незабаром відкриють ще кілька своїх торгівельних точок.

— Щороку одягаємо майже мільйон чоловіків. Якщо мільйон

європейців ходять у наших костюмах, цей одяг таки вартий того.

Середня ціна костюма від “Трембіти” — 300–340 гривень. Хто не вірить, хай перевірить в ЦУМі чи універмазі “Україна” Києва. Таку, і не вищу, ціну, утримують свідомо, розраховуючи на середній клас споживача. Хоч його у нас ще нема, зате елегантне вбрання для нього вже готове.

Представники зовсім не середнього класу — теж давні клієнти “Трембіти”. Приїхав якось до Чернівців Леонід Кучма, звичайно, його повели і на фабрику. Директор йому каже:

— Хочу подарувати Вам наш костюм.

— Хіба у мене костюмів нема?

— Від “Трембіти” — нема.

— А розмір мій знаєте?

— У Вас 52 на 3.

— Вам звідки відомо?

Віктор Ющенко замовляє класичні костюми темних відтінків, а Олександра Кужель придбала собі світлі літні. Ще тут одягався Президент Кучма, досі одягаються співаки Павло Дворський, Дмитро і Назар Яремчуки. Богдан Ступка замовляє своє сценічне вбрання. А ділове повсякденне — народні депутати, міністри, губернатори і не такі відомі споживачі, яких чомусь прийнято називати пересічними громадянами. Для всіх однаково якісно шиє чернівецька фабрика “Трембіта”, нею керує розумна симпатична жінка —

«ТРЕМБІТА» — ДУЖЕ ЖІНОЧИЙ ІНСТРУМЕНТ

— Леоніде Даниловичу, у Вас своя розвідка, у мене — своя.

Костюм виявився, як на самого Президента зшитий.

Постійно тут одягається Віктор Ющенко.

— За німецькою типологією у нього 106-ий розмір, двічі у нас на фабриці бував. Віктор Андрійович дотримується консервативного стилю — у нього темно-сірі, темно-сині костюми на три ґудзики або двобортні ми йому шили. На весняну пору — світліші.

— Скільки “трембітівських” костюмів у шафі В. Ющенка?

— Більше десяти вже точно є. Він же 4 роки тому став нашим клієнтом. Ще коли Національний банк очолював, вперше у нас побував.

Історія була така ж, як з Кучмою.

— Вікторе Андрійовичу, одягніть наш костюм.

— Та ні, у мене костюми є.

— Давайте поміряємо, це пошито руками наших жінок, вони так задля Вас старалися. — Одне слово, вмовила його, зняла з нього піджака, одягла нашого — як вилитий на ньому був. Тоді у нас така матерія була — велюр блідо-зеленого відтінку, Ющенко-ві сподобалося.

— А його розмір теж Ваша розвідка довідалася?

— Взагалі-то, я на око можу розмір визначити. Тільки глянула на Віктора Андрійовича, вже знала, як на нього шити треба.

У родині Стелли Станкевич шили усі — і мама, і тітка. Дівчині ця справа теж подобалася — у 7-му класі пошила собі спідницю, а в 9-му — випускню сукню, найкрасивішу у класі, з білої матерії. Влаштувалася на роботу, хоч тоді потрапити на швейну фабрику було нелегко. Врешті, то було ще

фото Л. Пустельник

Стелла Станкевич

не сказала. Якщо б це був один костюм, то б я йде і за другим. Але вже знають, що нашою тканиною краще. Сьогодні ж маємо можливість і фурнітуру, і тканини якісні закупити, шиємо добротно й гарно.

— **Тканини вітчизняні?**
— Переважно імпортні. Бо в Україні залишився, фактично, єдиний виробник — чернігівський камвольний комбінат. Тому купуємо італійські тканини, німецькі, польські.

— **Які кольори сьогодні в моді?**
— Кольорові! Колись торгівля вимагала, щоб ми замовляли темні тканини — чорні чи коричневі, атож, порошок на пранні заощаджували. Сьогодні — молочні-білі, гірчичного відтінку, рожеві, зелені, сині, бузкові. Коли ми шили перше замовлення для німців, спершу думали, що то жінкам призначається — піджаки були і жовтими, і помаранчевими. Потім зшили такі ж і для українців. Наші чоловіки спершу трохи вагалися, а потім та-

— Нема питань — до нас будь-хто може прийти і зробити замовлення, на фабриці є ательє. Підберемо тканину і фасон. Маєте свою тканину — теж ласкаво просимо, працює і експериментальний цех для клієнтів з нестандартною фігурою.

Шийте тут різні моделі і з різних тканин і обов’язково дотримуються поставлених термінів, за що “Трембіту” дуже поважають партнери. Моделі розробляють, зрозуміло, не “від ліхтаря”, а за комп’ютером, працює ціла конструкторська група. До речі, сучасний ноут-бук стоїть і на столі в директора — без нього ніяк.

— Я ж не просто адміністратор, я ще й планую виробництво, без комп’ютера — як без рук.

— **І все ж таки радянський стереотип про те, що вироблене у нас усе одно гірше від імпортного, дуже живучий.**

ТЮРЕМНИЙ РОМАН, ЯКОМУ НЕ СУДИВСЯ ХЕППІ-ЕНД

Якийсь рік тому цю цію пари раділи, здається, всі — і працівники чернівецького СІЗО, де відбувалася шлюбна церемонія, і дівчата із загсу, які реєстрували появу нової сім’ї, і тисячі читачів обласної газети, яка повідомила про незвичайне весілля. Дуже хотілося вірити у продовження хеппі-енду.

Недавно автор публікації про одруження за ґратами отримала листа від глави сім’ї. Хеппі-енду не вийшло...

Усе було драматично-красиво, як у серіалі — він і вона, Стелла і Андрій, їхнє несподіване для всіх кохання, він опиняється у в’язниці (за версією Андрія — за бешкет, правоохоронці кажуть, що через скоєну крадіжку), вона, ще не маючи 16-ти, чекає дитину. Стеллині батьки були проти заміжжя доньки за Андрієм. Те, що майбутній зять пише непогані вірші, які друкують у газетах, належного враження не справило — він же сидить. Врешті, і офіційні органи теж не давали дозволу — надто юна наречена. Без кількох тижнів мама, отримавши довід-

ку від лікаря про вагітність, зомліла просто в загсі, де подавала заяву за себе і того парубка в СІЗО. Невдовзі народила хлопчика. А відтак вони, нарешті, побралися — у незатишній тюремній кімнатці, гості — які там гості, приїхала Андрієва мама, наречені обійшлися без святкового вбрання. Після церемонії молодятам дозволили побути на самоті якихось півгодини — ото і весь медовий місяць. Вона обіцяла чекати.

З автором цих рядків обоє домовилися — будемо повідомляти про наше життя-буття.

Декілька тижнів тому на мою чернівецьку адресу надійшов лист від Андрія.

“Мені боляче — наш шлюб був суцільним обманом. Хіба нічого не говорить про те, що вона зачала дитину тоді, коли я вже перебував у тюрмі? Закрили ж мене у 1999-му, відтоді сидів у СІЗО, а там побачення — через скло.

А було так: наприкінці літа 2000-го року прибігас до мене Стеллочка і слізно впрошує, щоб я з нею одружився, бо в неї проблеми. Вагітна, а батько дитини утік. Сказала, якщо батьки дізнаються, то проженуть з дому. Я зважив ситуацію і вирішив узяти на

себе цю ношу. Її батько мене знав, я пообіцяв — на випадок чого поговорю з ним. Стелла плакала і говорила, що щось із собою зробить — у лікарні їй пояснили, що аборт може мати для неї важкі наслідки, а дітей вона тоді більше не матиме. Я вирішив одружитися, та через місяць дізнався від сестри, що Стелла погодилася на вакуумний аборт. Хоч на той час наші заяви уже були в загсі. Це справжнє диво, що аборт не вийшло, хоч вона вже прийшла з цим до лікарів. Та вони не взяли губити дитину, тим більше, що й Стелла могла постраждати.

Далі ти пам’ятаєш події 1 лютого минулого року, ми одружилися, на той час Сашко вже народився. Між мною і Стеллою закрутився справжній роман. Я здавався їй найкращим, найдобрішим і найблагодійнішим. Ми пообіцяли одне одному, що ніколи не розлучимось. Потім були три доби побачення, на яких ми божеволіли одне від одного. Мені здавалося, що це щастя.

Після побачення, звичайно, полетіли листи кохання. Я писав по два листи щодня.

Проте її відповіді надходили все рідше. Ось уже 4 місяці як вона мовчить. На по-

ВІН І ВОНА

чатку листопада я дізнався, нарешті, правду — вона зійшлася з батьком дитини. Тим самим, що кинув її, коли Стеллі було так важко. Мабуть, їм так судилося, хоч я радю, що допоміг їй і дитині. Тільки я тепер, звісно, зайвий. Першим подав заяву на розлучення, вважаю, що вчинив правильно — навіщо їм життя ускладнювати?

А від малюка я ніколи не відмовлюся, навіть якщо цього захоче увесь світ. Ось і вся історія.

Тільки не пиши, що сиджу за крадіжку, це неправда, я сиджу за бешкет і дуже серджусь, коли мені приписують дитинство. Адже красти — це дитинство, врешті, в нашій країні багато не вкрадеш, а коли вкрадеш — не посадять”.

Сторінку підготувала Людмила ПУСТЕЛЬНИК

БОРотьба 3 НАСЛІДКАМИ — БЕЗРЕЗУЛЬТАТНА

Доводиться визнати: загальнолюдська трагедія, що сталася 11 вересня 2001 року, є характерним симптомом нинішнього етапу розвитку людства, який супроводжується злиднями, духовним спустошенням особистості, екологічними катастрофами, витонченою злочинністю, тероризмом і реальною загрозою виникнення термоядерного планетарного конфлікту. Знищено багато видів рослинного і тваринного світу материків та Світового Океану, порушений озоновий шар, активно забруднюється навколишній космічний простір. **Ми деградуємо, тобто реально переступили межу, за якою уже розпочався незворотний процес загибелі людини як біологічного виду!**

У процесі наукового дослідження причинно-наслідкового зв'язку цього незворотного процесу, встановлено, що проблема має глибоко комплексний характер. Розкриті закономірності первнів живої речовини дозволили встановити головний принцип її еволюції, тобто причину, що змусила безсмертні одноклітинні організми ступити на щаблі еволюції, організовуючись у багатоклітинні організми всіх рівнів, втрачаючи при цьому свободу і, отже, знаходячи смерть. На перший погляд, означена дія в еволюції живої речовини здається парадоксальною, але, як переконують наукові дослідження, напрямки цього еволюційного кроку був єдино правильним, тому що він спрямований до реалізації вищої і єдиної мети: через багатоклітинну організацію створити функцію Розуму.

Наукові дослідження закономірностей первнів живої речовини, її вищої організації як людини соціальної, уможливили визначення першопричини трагедії цивілізації. **Зроблено висновок, що всі вищезазначені загальнолюдські проблеми породжені однією загальною причиною — недосконалістю людини як біологічного виду в енергоречовинному обміні з навколишнім середовищем, що зумовлена винятково гетеротрофною (тваринною) формою харчування.** Серед цих проблем варто виділити основні:

— **соціально-політичні** (способи нагромадження й розподілу засобів існування, насамперед, їжі в суспільстві);

— **соціально-економічні** (способи видобутку засобів існування, насамперед, їжі в суспільстві);

— **медико-біологічні** (причина старіння організму, невиліковних хвороб і передчасної смерті);

— **біокосмічні** (неможливість виходу людини за межі Землі на тривалий термін, а також життєзабезпечення традиційною гетеротрофною їжею й утилізації біовідходів).

Важливо відзначити, що саме людина, недосконала в енергоречовинному обміні з навколишнім середовищем, є найбільш агресивною, найбільш хижою шлунковою істотою в Природі і, перебуваючи на Вер-

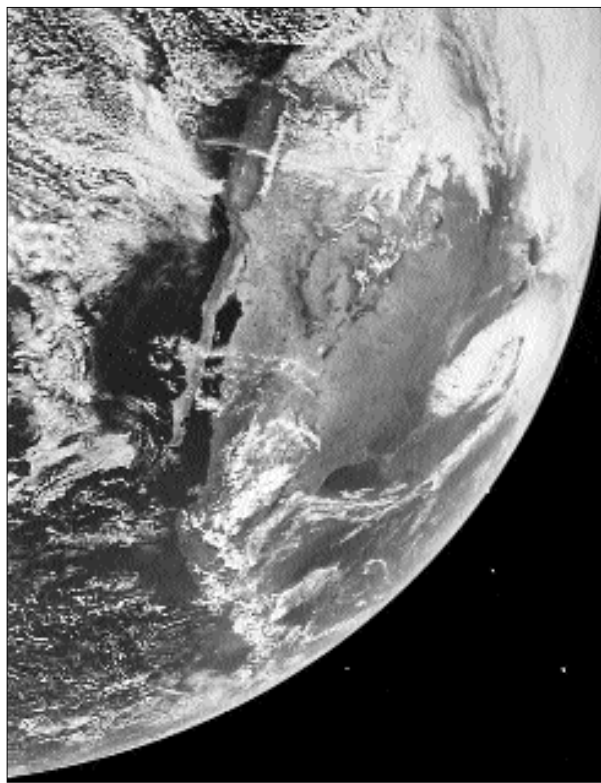
шині харчових ніш усього живого, практично вичерпала їх, чим і зумовила незворотний процес власної загибелі й загибелі всього живого.

Споконвічна боротьба людини з наслідками не розв'язує проблеми, а тільки посилює її з неоправною втратою вищих цінностей — людських життів і часу. Те саме — боротьба з тероризмом, джерела якого виходять, насамперед, із незгоди певних осіб, груп і прошарків суспільства чи цивілізації, з політикою владних структур, що реалізується через насильство. З іншого боку, об'єкт незгоди, тобто політика, є також формою насильства, за допомогою якого

ційними етапами, тобто між двома рівнями досконалості: *попереднім* — людини примітивної, але хитрої, що займає вищий ярус тваринного світу завдяки сформованій функції Розуму, та *наступним* — Людини Розумної, Людини Космічної. Тобто ми подолали тільки 2% свого висхідного еволюційного шляху між двома суміжними еволюційними етапами. Характерною ознакою цього шляху є *спадкоємність* у енергоречовинному обміні, що підтверджується як антропологічною (фізіологією організму), так і функціональною (розмноженням, харчуванням) *спорідненістю* між людиною і твариною.

II. Дія двох природних супе-

У ЛЮДСТВА Є ШАНС ВИЖИТИ! РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМ ТЕРОРИЗМУ, КОНФЛІКТІВ І ВОЄН

владні структури нагромаджують та розподіляють засоби існування. При цьому головним інструментом політики є економіка, що полягає в насильницьких способах видобутку засобів існування, насамперед їжі, при цьому гроші є їх еквівалентом і мірою. Таким чином, йде постійна боротьба двох сил за засоби існування за принципом: з одного боку, агресивне, хитре бажання відняти їх за будь-яку ціну, з іншого боку — сила, не здатна віддати. У цій боротьбі завжди перемагає сильніший. Тому ця дія, як і сам принцип, характеризує низький — тваринний — рівень виживання людини як біологічного виду.

ПРИЧИНИ? ОСЬ ВОНИ!

Протиприродне для людини застосування фізичної сили (насильства), як основного засобу в процесі життєзабезпечення на даному етапі її еволюції зумовлено такими причинами, як:

1. Дуже низький рівень розвитку сучасної людини як біологічного виду.

Недосконалість сучасної людини зумовлена, насамперед, її роздвоєністю між двома еволю-

речностей:

— *суперечність, спричинена дією антиентропійного принципу розвитку живої речовини.*

Відповідно до цього принципу жива речовина при життєзабезпеченні, що здійснюється винятково через процес постійного видобутку їжі, повинна мати мінімальні витрати своєї внутрішньої енергії. Внутрішня енергія живої речовини, її кожної біологічної системи має закономірно накопичуватися задля реалізації основної функції живого — розмноження. Ця суперечність спричиняє одну із наймерзенніших людських вад — лінощі, котрі є гальмом активного вдосконалення людини, що неминуче породжує ще й такі вади, як гордіня, гнів, нечесність, одним словом — зло;

— *суперечність між інстинктом розмноження (основної функції живого) і потребою в їжі та просторі, як фатальна й неперимривна суперечність між свободою і необхідністю.*

На цю закономірність вказував Томас Мальтус ще в 1798 році. Відповідно до об'єктивно існуючих законів кількість народонаселення збільшується в геометричній прогресії, а видобуток засобів існування, насамперед їжі, — в арифметичній. Усунення диспропорції здійснюється за до-

помогою законів Природи (голод, холод, хвороби, епідемії) і за рахунок соціальних дій (злидні, рабство, насильство, конфлікти, війни). **Фактично війна є закономірним процесом природного добору в межах єдиного, функціонально невідновлюваного, а тому недосконалого, біологічного виду — Homo Gastro Faber (людини — майстра шлунку) — за ознаками тваринного світу: агресивності і хижості. При цьому завжди передусім знищуються розумні індивіди.** Весь трагізм людської історії — на шляхах видобутку їжі, адже вона при цьому спрямовує свою діяльність лише на удосконалювання знаряддя вбивства!

Концепції активної еволюції, є природним, еволюційним розв'язанням проблеми. Прикладною роботою наукової Концепції активної еволюції є розроблений на біохімічному і генетичному рівнях науковий проект “Автотрофне природно-генетичне харчування — шлях порятунку цивілізації”, відповідно до якого практично реалізується процес активної еволюції людини, тобто якісний еволюційний стрибок через якісну зміну її енергоречовинного обміну з навколишнім середовищем.

Важливо відзначити, що розроблений науковий проект “Автотрофне природно-генетичне харчування — шлях порятунку цивілізації” узгоджується з найбільш значимим відкриттям XX століття в галузі біології — відкриттям автотрофних тварин. Отож ланцюг еволюції живої речовини замкнувся. Природа сама подбала про збереження живих свідків — автотрофних тварин, як найбільш значимої ланки в єдиному ланцюзі еволюції живої речовини і, отже, дає нам підтвердження реальної можливості переходу людини як біологічного виду на автотрофне харчування — реальної можливості порятунку. Ясна річ, у парі з духовним розвитком: зміна енергоречовинного обміну людини як саморегулюючої і самовідновлюючої біосистеми закономірно і неминуче приведе її до еволюційного наслідку — функціонального вдосконалення й досягнення гармонії: внутрішньої (душі й тіла) і зовнішньої (з біосферою).

Людина зазнає також якісних змін на антропологічному рівні, а саме:

— значно збільшиться якість Розуму, сягнувши 100% його використання, що засвідчить перехід на активний — ноосферний етап розвитку;

— значно зменшиться кількісний показник фізіологічної можливості функції розмноження, що визначатиметься Розумом;

— значно збільшиться тривалість Життя.

Автотрофне природно-генетичне харчування, що ґрунтується на забезпеченні харчової ніші організмами, котрі створюють необхідні для свого життя органічні речовини з неорганічних у процесі фотосинтезу, стане єдиним і надійним способом лікування хвороб століття, — завдяки усуненню причин їхнього утворення і розвитку. Людина стане досконалою космічною істотою, часткою планетарної соціально-природної системи, з єдиною мовою — мовою того народу, що відкриє людству шлях спасіння і безсмертя, тобто шлях активної еволюції. **Іншого шляху порятунку людства та біосфери планети Земля — нашої спільної оселі в живому просторі Космосу — я не бачу!**

•

Віктор ЛУЦЮК,
академік Російської
академії Природничих наук,
автор наукового проекту
“Автотрофне природно-генетичне харчування — шлях

ЩОБ ВИЖИТИ, МУСИМО СТАТИ ДОСКОНАЛИМИ

Перемога Розуму Людини над смертю, тобто над своєю основною недосконалістю, передбачена ще М. Ф. Федоровим, розвинута до наукової і соціальної думки К. Е. Цюлковським, В. Ф. Купревичем і В. К. Винниченком, науково обґрунтована як закономірна еволюційна неминучість академіком В. І. Вернадським і розроблена нині на рівні

Гай-гай, відповісти на запитання, що мучило старого хлібороба з оповідки незабутнього Василя Сухомлинського, нелегко. Бо ні рух юних краєзнавців, ані старання народознавців, що ними покликані бути письменники, не спромоглися ще на той суспільно-патріотичний резонанс, який би забезпечив стале пробування в нашому житті — у житті, а не на папері! — кращих традицій та звичаїв, народних ремесел, творчості й пісень, ба, навіть мови... Зі смертю заможних колись хуторів і сіл, заподіяною насильницькою гуртизацією, штучною міграцією та відомчим головотяпством, нас навіки покинула така сила приповідок, уподобань, казок та й просто **слів**, що жодна **Червона** книга вже не зарадить. Ось так, сиротіємо ми — сиротіє людство. З утратою слова, фразеологічного звороту, ідіоми чи пісні зубожіє пам'ять народу, його **душа**; але ніхто не знає, скільки втрачає людство, коли відмирає **мова**, щезає з лиця Землі, розчиняючись у **населенні**, нація... Що правда, найсумлінніші з-посеред нас не стомлюються призибувати народні пісні, казки, легенди й анекдоти, знаються й на діалектах рідної мови, зрештою — на людських типах і характерах. А такі, наприклад, як покійний дослідник українського фольклору, відомий мистецтвознавець Григорій Нудьга чи його духовний послідовник етнограф і публіцист Василь Скуратівський ще й усіма доступними засобами будять сумління громадськості, закликаючи своєю творчістю не тільки вивчати, а й зосереджено плекати все те, що надбано народом за довгі віки духовного утвердження свого права на місце під сонцем.

Але чи гаразд ми цінуємо наших подвижників? Хіба винятково цікаве дослідження Григорія Нудьги "Слово і пісня", що стало підсумком багаторічних наполегливих пошуків автора в царині літературно-фольклорних взаємозв'язків, особливо у сфері творення української народної пісні та її значення у всеслов'янському культурному розвитку, знайшло сподіваний відгук у видавців? Адже її тритисячний (!) тираж... надцять років тому означив лише стан культурологічних проблем упослідженої нації! Отже, звідтоді мало що змінилось? Хто ж тоді має засвоїти заповіт учителя: "Що вище стоїть культура народу, його свідомість, то більше виявляється піклування про збереження й розвиток своєї мови, своєї пісні у всіх найкращих її проявах"? До речі, розділи тієї книжки аж надто красномовні: "Лілея" Т. Г. Шевченка та її європейські паралелі, "Українські народні балади", "Дума в писемних джерелах XVI — XVIII століть", "Світова слава української пісні", "Козак, філософ, поет" — розвідка, присвячена життєпису легендарного Семена Климовського, та інші, склавши три самостійні тематичні цикли, засвідчили потужну амплітуду зацікавлень дослідника, потверджену чітким концептуальним мисленням. Адже саме з мови й пісні розвинулися першоеlementи духовної культури, це саме ті крила кожного народу, розмах яких і визначає здатність піднятися до висот уселюдських ідеалів.

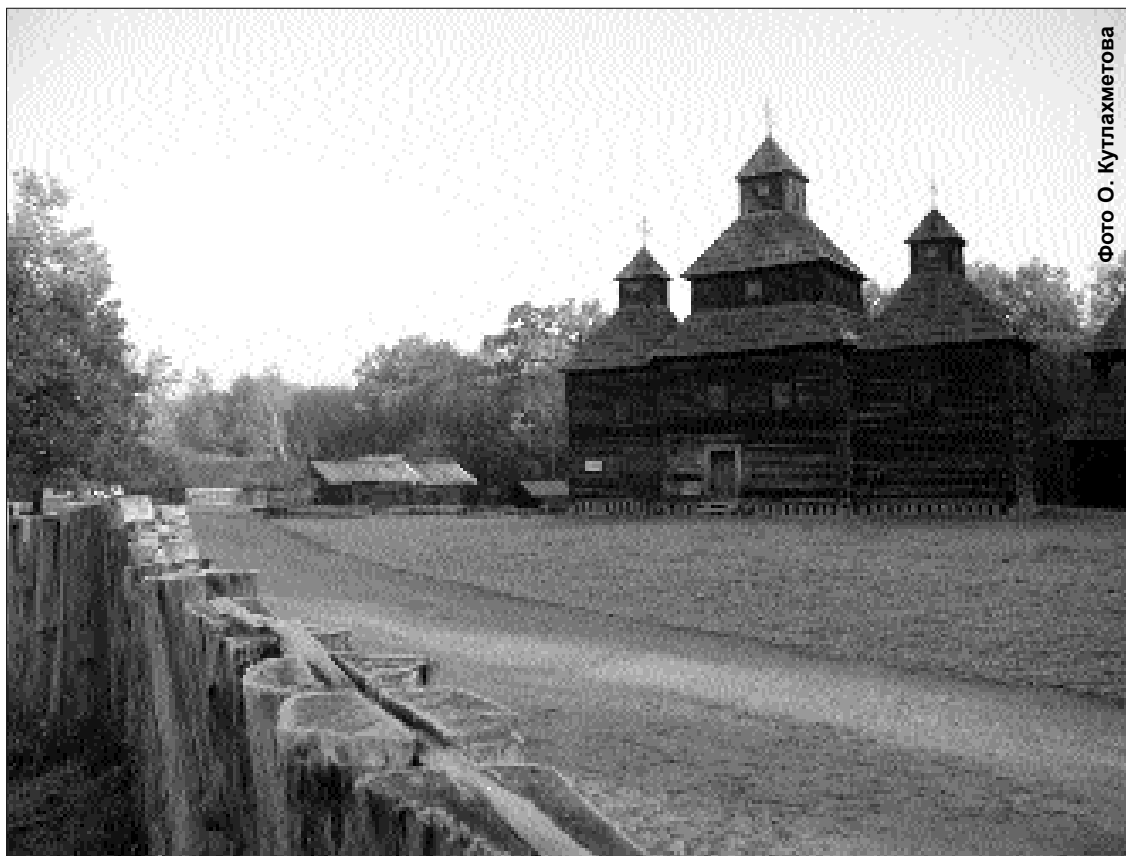

фото О. Кутлахметова

ХТО Ж БЕРЕГТИМЕ НЕВМИРУЩУ КРИНИЦЮ?

Зрештою, Микола Васильович Гоголь, до прикладу, вважав українські пісні "надзвичайно поетичними" саме в тих випадках, коли "думки в них торкнулись релігійного..." І хоча в збірці "Народні пісні в записах Миколи Гоголя" ("Музична Україна", 1985) згадані рядки соромливо вилучені, але думка ця таки дійшла до читача! А М. Гоголь зазначав: "Вони не подивляються колосальним сотворінням Вічного Творця: це подивування належить уже тому, хто став на вищий ступінь самопізнання; але їхня віра така невинна, така чужа, така непорочна, як непорочна душа немовляти. Вони звертаються до Бога, як діти до батька; вони вводять його часто в побут свого життя з такою невинною простотою, що ненароком його зображення стає у них величним у самій простоті своїй".

Душа народу неподільна в часі... А пісня — мов добрий дух,

який оберігає нас од забуття, не-пам'яті. Згадаймо принагідно хоча б А. Міцкевича:

*Народна пісне! Голос твої вартує
Вітчизни храм, на спомини багатий...*

О береги — добрі предковичні символи, генетичне коріння котрих сягає тисячоліть... А що як саме вони допомогли народові нашому вберегти від забуття нашу пісню й думу, нашу історію і родову пам'ять? Василь Скуратівський не просто ставить перед нами й собою таке запитання, а наполегливо й послідовно намагається віднайти в сьогоденній конкретиці народного буття живі реалії прадавньої материкової пам'яті. Дослідник усвідомлює, що мова людська — прекрасний сад, де кожне дерево належить окремій нації, хоча всі разом дерева цього божествен-

ного саду належать людству. Чи позначається втрата бодай одного з них на духовному здоров'ї людства? Безперечно! Адже недарма в першопочаток сущого Святе Письмо возводить Слово! Воно — суть речей. Бог, якого кожна людина мусить пізнати через Любов у собі самій. Адже Бог — це і є Любов... Але ми, українці, й на межі третього тисячоліття неспроможні покаятися за страшну занедбаність прадавнього дерева своєї рідної мови. Мало того, що ми її просто не знаємо, не розуміємо значення того багатства, яким володіємо на правах спадкоємців. Ми її ще й зневажаємо! Чи не нагадає ця ситуація баєчку про свиней та бісер?! А таки нагадає. Особливо стосовно тих, хто на зреченні генетичних коренів прагне заробити ще й такий собі політичний капітал. Мовляв, я уже виріс із пелюшок національної обмеженості!

СВІТЛОДАЙНА СИЛА

Незважаючи на понад тисячолітній історичний шлях, неминучі різноманітні часові нашарування тощо, народні колядки дійшли до нас майже не діткнуті часом, — зберігши характерні особливості змісту, традиційну форму, спосіб виконання. Це один з яскравих феноменів стійкості народної традиційно-побутової культури, що, переплітаючись із церковними релігійними піснями, витворив оригінальний духовний мелос — різдвяні колядки.

До речі, саме в колядках світоглядні й космогонічні уявлення українців набули значення справжніх оберегів нації, вкорінивши християнство в хліборобські традиції. Тому й не дивно, що колядки й церковні пісні часто звучать в унісон. В Україні церковні колядки відомі з XVII ст. У першому виданні "Почаївського Богослужника" (1790), до якого увійшло близько 250 церковних пісень, міститься значна кількість коляд, — разом із народними колядками й щедрівками вони плідно позначилися на розвитку нової української літератури, музики, театру, живопису. А нещодавно студія Івано-Франківського обласного об'єднання Товариства "Прос-

віта" здійснила запис різдвяних колядок у виконанні чоловічого хорового ансамблю "Pro Anima", — вже у лютому виповниться рік від створення його групою однодумців, які виявили бажання відроджувати і пропагувати церковно-службову музику та брати активну участь у богослужіннях.

Мушу засвідчити, що це починання вдалося на славу. Над випуском компакт-диска сумлінно пораціювали диригент Мирон Мироняк, звукорежисер Василь Боровський, Олег Колубаєв, цікавий дизайн Андрія Остапишина, вдало вписані знімки Андрія Дозорцева, неабиякий смак виявив художник Василь Стефурак, прислужився потрібній справі й менеджер Віктор Дацюк.

За випуск цього компакт-диска з Різдвяними колядами особлива подяка Єпископу Ординарію Івано-Франківської єпархії УГКЦ Софрону Мудрому.

Михайлина БОДНАР,
м. Івано-Франківськ

Ба, саме тут і криється черв хамства. Культурна людина ніколи й ніде не намагатиметься вищитися коштом ближнього. І вже вершина безкультур'я — топтатися по духовних набутках землі, яка дала тобі життя. А саме таке неподобство й чиниться стосовно мови та пісні в Україні.

Яким же дивом і досі літні люди на Поліссі називають своє житло й вогнище **береги-нею**? Як, незважаючи на те, що **дерево життя** та оберегові символи обзивалися "ідопоклонством", "поганством", вони перетривали тисячоліття, щоб і сьогодні тішити нас усеосяжною народною мудрістю?! Ця загадка така ж незглибима, як і таємниця життя. І тому, кому пощастить розгадати її, людство буде вдячне не так само, як Джорданові Бруно чи Ніколі Копернику. Головне при цьому — не забути про "берег свого дитинства..."

Якщо подвижницька праця письменника, етнографа й фольклориста Василя Скуратівського не стала несподіванкою для читача, то тільки тому, що прийшла, мов ложка до обіду: на щось подібне давно чекали. Розповідаючи про побут і звичаї, рукописництво й піснярство різних регіонів України, письменник, по суті, обстоює потребу духовного відродження нації, самоусвідомлення себе і своєї історії у вселюдському життєписі... Через краєзнавство та народознавство, через прилучення кожної сім'ї, дитини й дорослого до належного пошанування духовних цінностей, створених попередніми поколіннями, ця потреба має запанувати в конкретних справах. Саме тому "Слово Просвіти" й інші патріотичні видання прилучаються до цієї благородної теми. Намагаються розбудити скам'янілі серця.

Справді поетично й ненав'язливо переповідає В. Скуратівський почуте й пережите — усе те, що в'яже людину з домівкою, родом, селом чи містечком, що оберігає її від ентропії всездозволеності та національного нігілізму. А ще його книжки світяться великою любов'ю — до людини й природи. Мудрі, пастельні замальовки "Мамина пісня", "На березі дитинства", "Кому оберігати гостинець?", "Без толоки — як без руки", "Хліб на столі", "Отче поле", "Цей давній, давній повіт", "Ода вербі", "Сопілка з маминої калини" його первістка — "Берегині" стали темами наступних книг, які провадять нас тією небуденною стягою народного життя, де призабута пісня залюбки сусидить поліському музиці, а цілюще слово відкриває не тільки людське серце, а й підземні джерела, де панує гармонія та злагода, де народна педагогіка та література черпали й черпатимуть і людинознавчі ідеї, і засоби для їх вираження. Адже, наприклад, лише єдине слово — **посвіт**, яке виступає ще синонімами дідок, світак та ін., спроможне примусити зовсім по-іншому глянути на світ, на роль **оберега** в житті роду й народу... Але для того, щоб це збагнути, потрібно пізнати слово в собі, потрібно дорівнятися йому значенням і звучанням, потрібно усвідомити, що саме тобі випадає берегти невмирущу Криницю Народного Духу.

Віктор ГРАБОВСЬКИЙ

МІСЯЦЕЛІК

Рубрику веде
Василь Скуратівський

15 лютого —
Стрітєння, громниці, зимобор

Зі Стрітєнням пов'язували надії на весну. Вважалося, що в цей день зустрічається зима з літом, тому кожен господар на Стрітєння ретельно спостерігав за погодою. З цього приводу казали: "Прийшла громниця — зимі половиця", оскільки "В цей день лютий до березня приїхав".

На честь Стрітєння в церквах робили відправи, святити воду й свічки. Побутувало повір'я, що "громниці" (посвячені свічки) вельми помічні від грому, їх спеціально тримали в господарствах, і коли надходила гроза, то запалювали, щоб "грим хати не підпалив", а також давали в руки тим, хто помирав, коли читали відхідну. Посвяченою в цей день водою лікували хворі місця й пристріт. Навіть чумаки, які вирушали в далеку дорогу, а також волів і мажару господар, давши хліба та солі, скроплював стрітєнською водою, приказуючи: "Боже тобі поможи!"

Якщо на Стрітєння півень нап'ється води, то хлібороб набереться біди.

На громницю маєш зимі половицю.

На громницю ведмідь буду свою або руйнує, або заново буде.

Якщо на Стрітєння мороз буває, то ведмідь свою буду розбиває.

Як сонце ясне на громницю буде, то більш, ніж перед тим, снігу випаде всюди.

Як на громницю день ясний, то буде льон прекрасний.

Як на громницю з дахів ся тече, то зима доволі ся приволоче.

Як на Стрітєння метіль дорогу перемітає, то корм відмітає.

Як на Стрітєння капає зі стріхи — не знайдеться з літа потіхи.

Дуй — не дуй, не к Різду йде, а к Великодню.

Як капає зі стріх — так капатиме з вуликів.

Ясний і тихий день — на хороший врожай і рібну бджіл.

Коли на Стрітєння відлига — пропаде ще весна надовго.

Якщо на деревах іній — зародить добре гречка і бульба.

Якщо вранці випав сніг — на врожай ранніх хлібів; коли ж у полудень — зернові будуть середні, а увечері — недорід.

На дахах довгі бурульки — стільки ще випаде снігу.

Стрічаються на Стрітєння зима з літом, щоб поборотися — кому йти вперед, а кому назад.

На Стрітєння обертається птиця до гнізда, а хлібороб до плуга.

Як капає зі стріх, то буде так капати з очей (себто ще повернуться морози).

Якщо на Стрітєння холодно, то вже скоро весна.

Зимобор з відлигою — на ранню й теплу весну, зі снігом — на дощову й тривалу, а коли хуга — весна буде пізня й холодна; якщо в цей день не видно сонця — че-

БЕЗ МОВИ НАС — НЕМА!

Фото О. Кутлякметова

Павло Мовчан та переможці конкурсу

Депутат Верховної Ради України, голова Всеукраїнського товариства "Просвіта" Павло Мовчан, вітаючи учасників конкурсу, нагадав, що наші предки бачили та сприймали світ образами, котрі втілювали в малюнках, а юні художники зуміли перенести мову в сферу живопису... Павло Михайлович запевнив, що невдовзі буде видано альбом із кращими творами учасників змагання, а сам конкурс стане постійним.

Заступник начальника Київської державної адміністрації Василь Герасименко повідомив, що конкурс підтримують мер Києва О. О. Омельченко та Президент України Л. Д. Кучма. Василь Михайлович зазначив: такі конкурси скеровані в майбутнє нашої творчої молоді. На жаль, у змаганні взяли участь лише київські діти, але віримо, що згодом цей конкурс стане всеукраїнським. А голова журі Микола Стратілат — заслужений художник України, художній редактор журналу "Народна творчість та етнографія", висловив захоплення баченням українського слова — "прямо, барвисто, щиро", відзначив різнобічну техніку митців та сприймання світу маленькими художниками.

Подарунки та дипломи переможцям вручали Павло Мовчан, Василь Герасименко та Микола Стратілат. Отже, переможці в молодшій групі (від 6 до 9 років): Дарина Цапенко (Київський палац дітей та юнацтва), Тетяна Гахович (СШ № 318), Євгенія Бураченко

(Центр дитячої та юнацької творчості Деснянського району) — володарі дипломів III ступеня та премії в розмірі 50 грн. Дипломи II ступеня та премію 100 грн. отримали Вікторія Ігнатенко (клуб "Лідер", Святошинський район) і Оксана Іващук (ЦПР "Лідер"). Дипломом I ступеня та премією в розмірі 150 грн. нагороджено Неллі Сахно (Центр позашкільної роботи Святошинського району).

Призерами в середній групі (від 10 до 13 років) стали: Антон Макарець (школа мистецтв № 7), Марина Іванченко (Деснянський район), Дарина Головна (Київський палац дітей та юнацтва) — одержали дипломи III ступеня і премію 100 грн. Дипломами II ступеня та премією 150 грн. відзначено Євгенія Колоколова (Київський палац дітей та юнацтва), Анатолія Палія (ліцей № 157). Диплом I ступеня і премію 200 грн. здобула Юлія Джим (Деснянський район). У старшій групі (від 14 до 17 років) дипломами III ступеня нагороджено Наталку Кришевич (Деснянський район) і Юлію Кочур (Деснянський район), а також Світлану Шевченко (СШ № 237). Дипломи II ступеня і премію 200 грн. отримали Анастасія Тімірова (Деснянський район) і Олена Дубок (Деснянський район). Натомість диплом I ступеня залишився в руках організаторів конкурсу. А захопучальні премії отримали Задержка Олександр (100 грн., за афішу конкурсу; СШ № 237) і Богдан Дем'яненко

7 лютого 2002 року в Київському палаці дітей та юнацтва відбулося урочисте нагородження молодих митців, які взяли участь у просвітянському дитячому конкурсі плаката і малюнка "Палітра українського слова".

(250 грн., за цикл малюнків-символів під величною назвою "Рідне слово — Боже слово"; студія "Оранта" при КПІ).

Спеціальні грамоти товариства "Просвіта" за активну роботу в утвердженні української мови та патріотичне виховання одержали дипломанти — вихователі конкурсанти та їх вихованці.

Олеся Багатюк — дебютантка конкурсу, але семирічна художниця вже отримала нагороду — стала дипломанткою змагання. Навчається вона в першому класі СШ № 237. Уявіть: Київ, Щек, Хорив і Либідь на тлі пагорбів і соборів — усе викладено різноколірними крупами (рисом, пшеницею і гречкою). Звичайно, трохи допомагали мама і бабуся, але основну роботу виконувала Олександра.

Дев'ятирічна Оксана Іващук професійно займається живописом з 6 років. Тому з майбутньою професією все вирішено — стати відомим художником. Частину премії Оксана вирішила витратити на купівлю величезного торта, щоб відсвяткувати перемогу — 2 місце конкурсу.

Десятирічний лауреат (3 місце) Антон Макарець хоче стати

Олена Дубок

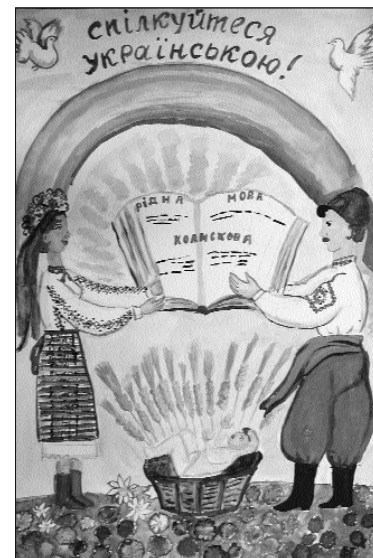
художником і хірургом. Оскільки прагне поєднувати приємне з корисним. Хірург і художник — можливо, це нове покоління доби Відродження?

Мargarита Белькова — дипломантка конкурсу. Дівчинці 11 років, а живописом займається з 9 років. Margarita пише казки та вірші. Її малюнки вирізняють надзвичайно ніжні кольори — янгол-дівчинка, дерева-сніжинки. Від творів Margariti віє теплом та спокоєм — тим, чого так бракує сьогодні.

Margarita, як і п'ятеро інших переможців цього конкурсу, навчається у Центрі дитячої та юнацької творчості під керівництвом Олени Бобкової. Олена Миколаївна вважає, що працювати з дітьми — "це щастя, яке подарував мені Бог. Тому я — щаслива людина".

...Зала спорожніла. Проте як біля гардероба, так і на вулиці ще довго лунали привітання, враження від побаченого. Мабуть, живопис — єдина універсальна мова, зрозуміла всім землянам. Учасники конкурсу довели, що мовою фарб і олівців можна сказати все. І ми, маючи таких дітей, є щасливою нацією!

Тетяна ТКАЧЕНКО,
студентка

Неллі Сахно

Зорі мліли і рвалися вниз,
Розбивалися об бульвар.
Я — закохана!
Ось, дивись —
П'ю каштанів різкий нектар.

Чи надовго? —
Не в тому річ.
(За стражданням немає черг).
Я танцюю в ансамблі свіч!
Диригує нічний Печерськ!

Я — закохана!
В час такий
Місто падає долілиць
На куповані подушки
З пір'я мертвих прекрасних
птиць.

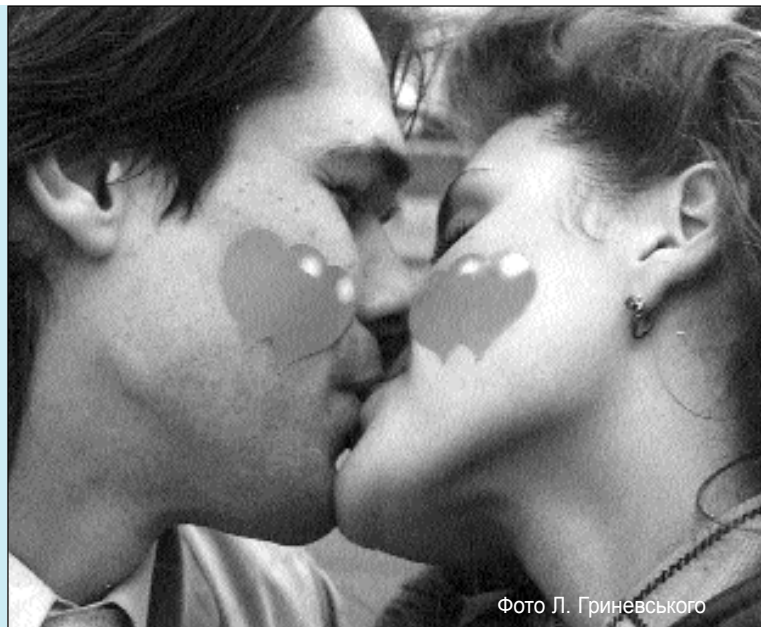

Фото Л. Гриневського

ДЕНЬ СВЯТОГО ВАЛЕНТИНА

Йдучи вечірнім містом, наспівую щойно вигадану мелодію та посміхаюся. Іду швидко і легко. Не зважаю на перехожих, оскільки вже звикла до того, що хтось дивиться здивовано, бо не розуміє радощів "у такі скрутні часи"; хтось — присіплює, наче досліджує напад бжевілля; хтось — заздрісно, бо не може вибачити щастя іншому. Насправді все дуже просто. Я — закохана! Закохана в сонце, місяць, зірки, квіти, дерева, в людей і в саме життя. Тому, що в мене є Ти! Той, хто вже чекає на мене на нашому звичному місці. Той, хто не вимагає жодних пояснень. Той, перед ким я не мушу грати. Той, хто завжди поруч. Коханий, я вдячна Богові за те, що нам пощастило зустріти одне одного. Ми не злякалися нестримного шалу кохання. Адже, за твердженням Віктора Гюго, "умирати від кохання — означає жити ним!". І це правда — перевірено закоханими!

Тетяна ТКАЧЕНКО

СЛОВО Просвіти

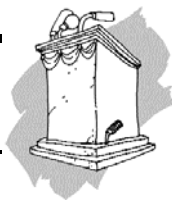
Засновник Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка.

Реєстраційне свідоцтво KB № 4066 від 02.03.2000 р.

Головний редактор Любов Голота.
Шеф-редактор Павло Мовчан.
Редколегія: Л. Голота, Я. Гоян, П. Мовчан, А. Погрібний, О. Пономарів, І. Юшук.
Комп'ютерна верстка:
Ірина Шевчук та Олег Бесський.

Адреса редакції: 01001, Київ-1, завулок Музейний, 8.
Тел./факс 228-01-30. E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://www.prosvita.org.ua
Передплатний індекс 30617.
Видруковано з готових фотоформ на комбінаті

Редакція листується з читачами тільки на сторінках газети і надіслані рукописи та світлини не повертає. Залишає за собою право редагування та скорочення текстів.

ЛІДЕР БЛОКУ «НАША УКРАЇНА» ВІКТОР ЮЩЕНКО ВИРУШИВ У АГІТАЦІЙНИЙ ТУР ПО УКРАЇНІ

Дві третини агітаційного часу він проводить у виборчих округах, на зустрічах з виборцями у містах і селах України. Першим Віктор Ющенко відвідав Чернігів, далі програма передбачає візити до Лубен та Миргорода, Полтави, Кіровоградської та Миколаївської областей. Завершиться поїздка на півдні держави — керівник «Нашої України» побуває в Херсоні та Криму. 21 лютого він повернеться до Києва.

Тур стартував із Софійського майдану в столиці. Це місце Ющенко вважає символічним: «Ми стоїмо під святими мурами Софії, і я переконаний, що сотні, а, може, тисячі добрих справ починалися саме від цього святого місця. Земля, стіни святої Софії бачили українських діячів, українських князів, людей, які боролися за встановлення цінностей свободи і демократії», — наголосив Віктор Андрійович.

Він також звернувся до представників ЗМІ з проханням висвітлювати діяльність усіх учасників виборчого процесу об'єктивно і правдиво, як цього чекають громадяни.

— Нам не потрібно грошей і матеріальних ресурсів, нам потрібна лише правда і прозорість виборчого процесу.

Коментуючи ситуацію навколо столичного мера Олександра Омельченка, лідер блоку заявив, що вона «виникла внаслідок нерегульованості норм законодавства щодо участі виконавчої влади у виборчому процесі».

— Олександр Омельченко — це людина, яка багато зробила для столиці і може багато зробити для української демократії. Я сподіваюся, що Президент і мер зроблять крок до порозуміння.

Загалом же розголос навколо відпустки столичного міського голови «не додає стабільності виборчому процесу в Україні».

Під час проведення виборчого туру виникли проблеми з отриманням приміщень, де заплановані зустрічі В. Ющенка з виборцями, а також з розміщенням реклами «Нашої України» на телебаченні. Зокрема, в телеэфірі відмовили в Полтаві та Миколаєві. Тому лідер блоку має намір просити «За єдину Україну!» «продемонструвати повагу до демократії та до закону».

— Мудрі люди знайдуться в різних політичних силах, тому залишається надія, що партія влади буде гідною влади.

ЯК МАЙОР НАЖАХАВ ГОЛОВНОКОМАНДУВАЧА

ПОГЛЯД ВІТАЛІЯ КАРПЕНКА

Парламентські перегони в Україні закручують такі сюжети, що не занудьгуєш. Після так званого «касетного скандалу-2», точніше, пародії на нього, і автоаварій, у які потрапили лідери двох ідейно протилежних виборчих блоків Володимир Литвин та Юлія Тимошенко, подією № 1 у політичному житті стала справа колишнього майора державної охорони Миколи Мельниченка.

Як відомо, він значився № 15 у списку кандидатів у народні депутати від Соціалістичної партії України, лідер якої Олександр Мороз оприлюднив у парламенті зроблені майором записи відомих розмов у кабінеті Президента.

Центрвиборчком відмовив у реєстрації Миколи Мельниченка кандидатом у народні депутати за партійним списком, мотивуючи, що той не проживає останні 5 років в Україні, як цього вимагає виборчий закон. Соцпартія оскаржила це рішення у Верховному суді, і той відмовив у задоволенні заяви соціалістів, підтримавши рішення Центрвиборчкому.

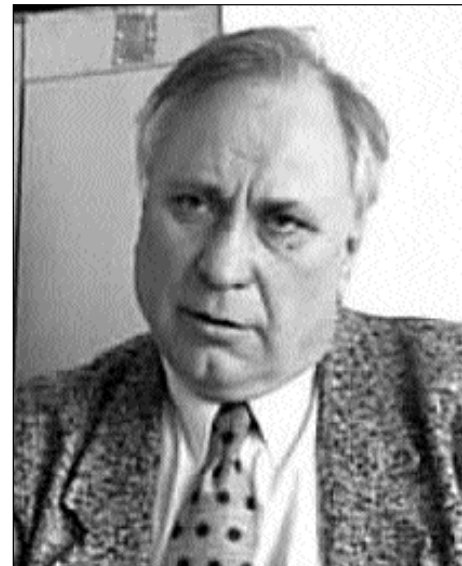
Напередодні судового засідання українська редакція радіо «Свобода», яка фінансується з держбюджету США, провела у прямому ефірі годинну (випадок безпрецедентний) прес-конференцію за участю майора Мельниченка та голови Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради у справі вбивства журналіста Гон'ядзе Олександра Жира, у центрі якої була чергова сенсація — фонові розмови експертизи чи не найсоліднішої у цій галузі американської фірми ВЕК-ТЕК. Вона підтвердила, що записи розмов Кучми з найближчими помічниками щодо Гон'ядзе є справжніми і монтажу та редагування не зазнавали (власне, загалом і раніше в цьому не сумнівався).

Такий вигляд має експозиція справи Мельниченка. Важко сказати, які державні структури не брали в ній участі: Генпрокуратура, Міністерство закордонних справ, Держуправління охорони і Держкомкордо-

Суд не взяв до уваги той факт, що упродовж останніх 5 років Мельниченко проживав на території України 46 місяців, або 77 % від 5-річного терміну. Будучи громадянином України, що тимчасово перебуває за її межами, М. Мельниченко не втратив невід'ємного та постійного правового зв'язку із Україною, наголошували його юристи і звертали увагу, що Цивільний кодекс трактує поняття «місце проживання» як «місце, де особа постійно або переважно проживає».

Не заглиблюючись у притягнуті за вуха юридичні деталі, нагадаємо лишень, що у схожих обставинах свого часу був зареєстрований кандидатом у депутати Юхим Зв'ягільський, який під тиском звинувачень у злочинах не менше двох років пересиджував у Ізраїлі. Нинішніх перегонів Центрвиборчком зареєстрував кандидатами Олега Блохіна, який кілька років працює тренером за кордоном, за списками компартії, та Віктора Жердицького, який також перебував тривалий час поза межами України (його судять у Німеччині), — в мажоритарному окрузі. Власне, відомий юрист, народний депутат Сергій Головатий, аналізуючи відмову Центрвиборчкому щодо реєстрації Мельниченка, нарахував 7 порушень з боку ЦВК Конституції, Законів України та міжнародних договорів, чинних в Україні.

Неозброєним оком видно, що вся неприваблива історія з майором Мельниченко безпосередньо пов'язана з нинішнім виборчим процесом в Україні. На запитан-

ди», показує, що 71 % тих, хто відгукнувся на опитування, вважають, що Мороз вчинив правильно, оприлюднивши записи, але з них 54 % констатують, що кардинальних змін при цьому не сталося.

Отже, для опозиційних сил, надто для соцпартії, Мельниченко в ранзі кандидата був би сильним козиром у передвиборній боротьбі, а затим, ставши народним депутатом, він був би грізним звинувачувачем нинішнього режиму у злочинах, які підтверджуються касетними записами.

Звідси впливає така ж однозначна відповідь, хто так боїться приїзду колишнього майора в Україну з його викривальними плівками та ще захищеного депутатською недоторканністю — звичайно ж ті, чий голоси зафіксовані на плівках. І передусім — господар кабінету, де робилися записи, Президент України, він же гарант Конституції і головнокомандувач збройних сил. Тому і кинути всі наявні сили із залежною судовою системою включно, щоб не допустити Мельниченка в депутати, щоб перепинити шлях в Україну майорові, який такий страшний для головнокомандувача.

Верховний суд зробив свою чорну справу. Ще до виголошення ухвали Олександр Мороз сказав, звертаючись до судді Андрія Гнатенка: «Ідеться про майбутнє України — демократичне або кримінальне — і це залежить від Вашого рішення... З сьогоднішнього дня Ви увійдете в історію України і українського судочинства. У якій ролі — залежить від Вас».

Суддя зробив вибір, розвінчавши ілюзію існування незалежної судової влади в Україні... Мельниченко вибитий із кандидатів і, доки існує нинішній виборчий закон та нинішнє рішення Верховного суду, яке оскарженню не підлягає, він не матиме права балотуватися стосовно не тільки нинішніх, а й наступних парламентських виборів, бо має прожити в Україні безперервно 5 років, що за нинішньої ситуації є неможливим.

Сьогодні навряд чи реальна перспектива логічного завершення «Кучмагейту» за правилами демократії. Але, що буде завтра, невідомо. Багато залежатиме від персонального складу майбутнього парламенту. Та й ухвала Верховного суду може бути оскаржена в Європейському суді з прав людини, і має значні шанси на успіх. І зовсім уже непрогнозовані наслідки може мати судовий процес над Кучмою за кордоном, у тих же Сполучених Штатах, який має намір ініціювати вдова Гон'ядзе з приводу порушень прав людини і вбивства її чоловіка.

Отже, категоричні висновки щодо майбутньої долі нинішнього режиму і його гаранта робити рано. Ще не вечір. Час і виборці, цілком можливо, уже невдовзі розставлять крапки над «і».

Віталія Карпенко
10.02.2002

ну — усі висловилися проти Мельниченка. Не встигло радіо «Свобода» оприлюднити висновки експертизи, як Генпрокуратура устами заступника генпрокурора Баганця у властивому їй стилі заявила, що результати цієї експертизи «не мають юридичного значення для українського слідства». Уже з цього видно, як кажуть у народі, звідки ноги ростуть. Немає жодного сумніву, що мають рацію ті політики, які вважають цю справу від «а» до «я» політичною.

На аргументах противників реєстрації колишнього майора кандидатом у депутати детально зупинятися немає потреби: вони мають суто формальний характер і покликані хоч якось підтримати відмову Центрвиборчкому. Фактично все зводиться до одного — мовляв, Мельниченко не мешкав останні п'ять років в Україні, що йде урозріз із законом про вибори народних депутатів.

«Кому потрібен він в Україні?» відповідь однозначна: *опозиції*. Адже майор був опертям опозиційних протестів одразу по оприлюдненні плівки із записами голосів у кабінеті Кучми. Та неймовірними зусиллями влада, використовуючи Генпрокуратуру, Міністерства внутрішніх та закордонних справ, юстиції, Держкомкордон, Службу безпеки, а також контрольовані засоби масової інформації, приглушила касетний скандал і режим вистояв. Тепер, з наявністю висновків експертизи, що плівки Мельниченка є справжніми, а не підробленими, як стверджували українські правоохоронці, ситуація змінилася — з'явилася юридична можливість з'ясувати правду щодо резонансних злочинів, скоєних в Україні. Щоправда, і раніше український загал не вірив владі і вважав плівки справжніми. Опитування, що проводиться на сайті «Української прав-

Інф.

«ЗА ЄДИНУ УКРАЇНУ» ЧИ ЗА «НАШУ УКРАЇНУ»?

Днями у мою поштову скриньку підкинули передвиборню анкету від блоку партій «За єдину Україну», у якій пропонується громадянам відповісти на дев'ять запитань. Їхній зміст зводиться до того, що треба зробити, щоб змінити наше життя на краще.

Лідери партій, що об'єдналися в названому блоці — Валерій Пустовойтенко — народно-демократична, Михайло Гладій — аграрна, Сергій Тигіпко — «Трудова Україна» та Микола Азаров — Партія регіонів, проголошують: «Наша мета — сильна й квітуча держава, яку ми повинні збудувати разом». Далі вони пояснюють, що звертаються із запитаннями тому, що хочуть мати постійний діалог із громадянами, щоб обговорювати «важливі проблеми і державні рішення».

Віктор Ющенко, за один рік роботи на посаді прем'єр-міністра, зробив для України і народу більше, ніж усі його попередники разом узяті.

Це не сподобалося олігархічній більшості у Верховній Раді та «захисникам» трудового народу — комуністам, і вони спільними зусиллями відправили Ющенка у відставку.

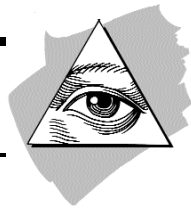
Новий прем'єр-міністр, лідер Партії промисловців і підприємців Анатолій Кінах, який теж приєднався до блоку «За єдину Україну», ніяких кардинальних змін в економічній політиці поки що не запропонував. Його уряд сформував державний бюджет на 2002 рік з великим дефіцитом, на покриття якого знову доведеться брати іноземні кредити.

На запитання авторів анкети, що потрібно зробити, щоб змінити життя нашого народу на краще, я відповідаю так.

По-перше, треба усунути від влади олігархів, які дбають не про державу і народ, а про свої бездонні кишені.

По-друге, покінчити з корупцією і організованою злочинністю, які за потурання нинішньої влади досягли таких масштабів, що загрожують існуванню нашої держави.

Олексій ВОЛОВИЧ,
м. Кіровоград

«ЗА ЄДИНУ УКРАЇНУ» ЧИ ЗА «НАШУ УКРАЇНУ»?

Днями у мою поштову скриньку підкинули передвибірну анкету від блоку партій «За єдину Україну», у якій пропонується громадянам відповісти на дев'ять запитань. Їхній зміст зводиться до того, що треба зробити, щоб змінити наше життя на краще.

Лідери партій, що об'єдналися в названому блоці — Валерій Пустовойтенко — народно-демократична, Михайло Гладій — аграрна, Сергій Тигіпко — «Трудова Україна» та Микола Азаров — Партія регіонів, проголошують: «Наша мета — сильна й квітуча держава, яку ми повинні збудувати разом». Далі вони пояснюють, що звертаються із запитаннями тому, що хочуть мати постійний діалог із громадянами, щоб обговорювати «важливі проблеми і державні рішення».

Чому так пізно, після десяти років руйнування держави, вони надумали її будувати та радитися з народом? Хто їм заважав раніше це робити, коли Пустовойтенко був прем'єр-міністром, Тигіпко — віце-прем'єром, а Гладій — міністром?

Пустовойтенко керував урядом довше від усіх його попередників. І чого він досяг?

За його урядування продовжувався катастрофічний спад виробництва, зростало безробіття, українські чорноземні заростали бур'янами, зерна збирали менше половини від рівня вісімдесятих років минулого століття, цукру виробляли одну третину від того ж рівня, зовнішній борг сягнув майже 13 мільярдів доларів, які невідомо куди поділися, пенсіонери місяцями не отримували пенсії, а працюючі — зарплату. Переважна більшість населення доведена до крайньої межі зuboжіння.

Таким чином Пустовойтенко і його уряд довели свою цілковиту нездатність вивести державу з кризи, а народ зі злиднів. Та незважаючи на такі невтішні «показники» своєї попередньої діяльності, ці діячі намагаються будь-що утриматися при владі, щоб і далі перебувати біля державної годівниці. Для цього вони утворили блок олігархічних партій, під патронатом Президента і спираючись на потужні фінансовий та адміністративний ресурси, сподіваються перемогти на виборах до Верховної Ради 31 березня ц. р.

Віктор Ющенко, за один рік роботи на посаді Прем'єр-міністра, зробив для України і народу більше, ніж усі його попередники разом узяті. Він перший зупинив падіння і добився деякого зростання виробництва. Уперше за роки незалежності його Уряд прийняв бездефіцитний бюджет і не взяв жодного цента іноземних кредитів, та ще й погасив зовнішній борг на суму 1,4 млрд. дол. Він разом з Юлією Тимошенко змусив олігархів платити податки, за рахунок чого повністю погасив багаторічну заборгованість по зарплаті та пенсіях і створив умови для поступового їх підвищення. Уряд Ющенка зробив перші кроки до подолання затяжної економічної кризи в Україні. У людей зажеврола надія на краще життя.

Це не сподобалося олігархічній більшості у Верховній Раді та «захисникам» трудового народу — комуністам, і вони спільними зусиллями відправили Ющенка у відставку.

Новий прем'єр-міністр, лідер Партії промисловців і підприємців Анатолій Кінах, який теж приєднався до блоку «За єдину Україну», ніяких кардинальних змін в економічній політиці поки що не запропонував. Його уряд сформував державний бюджет на 2002 рік з великим дефіцитом, на покриття якого знову доведеться брати іноземні кредити.

На запитання авторів анкети, що потрібно зробити, щоб змінити життя нашого народу на краще, я відповідаю так.

По-перше, треба усунути від влади олігархів, які дбають не про державу і народ, а про свої бездонні кишені.

По-друге, покінчити з корупцією і організованою злочинністю, які за потурання нинішньої влади досягли таких масштабів, що загрожують існуванню нашої держави.

Олексій ВОЛОВИЧ,
м. Кіровоград

ЩО БЛИЖЧЕ 31 БЕРЕЗНЯ, ТО ЖАРКІШЕ...

КОЛОНКА ВІТАЛІЯ КАРПЕНКА

Україні фатально не щастить: починаючи з Чорнобиля, біда за бідою, прикрість за прикрістю — то військові вцілять ракетою в житловий будинок у Броварах під Києвом, то повинь на Закарпатті, то раз у раз аварії на шахтах Донбасу забирають десятки людських життів, то ті ж військові збивають пасажирський літак над Чорним морем і мільйонні відшкодування тягарем лягають на дірявий державний бюджет... За які ж гріхи кара небесна на українські голови?

Спробуймо задуматися над звичайними, на перший погляд, автокатастрофами.

Коли хронологічно вибудувати, з дозволу сказати, дорожні пригоди, що трапилися в Україні з відомими людьми, проаналізувати їх, то можна помітити певну типологію. По-перше, впадає у вічі те, що за останні роки в автокатастрофи потрапляли відомі політики. По-друге, що вони здебільшого належали до націонал-демократичного крила. По-третє, біда з ними траплялася якраз у період політичних збурень, до яких вони більшою чи меншою мірою були причетні.

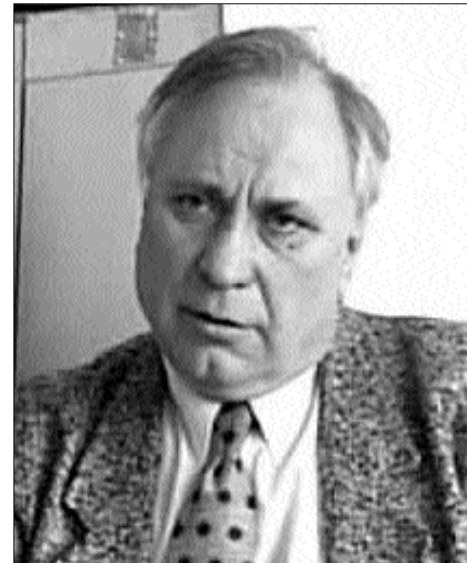
Тут варто нагадати деякі конкретні випадки.

Якраз на порозі президентських виборів 1999 року легкове авто, в якому повертався до Києва з поїздки в регіоні лідер Народного Руху України В'ячеслав Чорновіл, на автостраді під Борисполем врізалося у вантажівку із зерном, яка раптом стала впоперек дороги. Чорновіл загинув. Тодішній міністр внутрішніх справ Кравченко, не дочекавшись ні проведення експертизи, ні завершення слідства, поспішив оголосити, що трагедія сталася внаслідок звичайної дорожньо-транспортної пригоди. Справу було закрито. Десятки тисяч людей прийшли на похорон відомого борця за незалежність України. Згодом указом Президента В'ячеславові Чорноволу було присвоєно звання Героя України — посмертно, хоч заслужив він його за життя. Ще тоді багато хто піддавав сумніву офіційну версію

У лютому 2000 року, вже після президентських перегонів, на обухівській трасі під Києвом потрапив у автокатастрофу сам Євген Марчук, недавній кандидат у Президенти, що був призначений секретарем Ради національної безпеки та оборони України (РНБОУ). Авто перекинулося на швидкості, вилетіло на узбіччя і вдарилось в дерево. Марчук з досить складними травмами потрапив до лікарні. Офіційна версія Центру громадських зв'язків Міністерства внутрішніх справ України про причину аварії, оприлюднена того ж дня: водій не впорався з управлінням «форда».

Не ставлячи під сумнів офіційну версію, тим більше, що сам потерпілий промовчав, зазначимо, однак, що такі люди, як Марчук, вочевидь, у силу свого становища і діяльності, недавньої боротьби за президентство, могли мати недоброзичливців. До речі, для багатьох офіційна версія видається не зовсім переконливою: то є урядова дорога, яка постійно перебуває під посиленою увагою міліції, була вона розчищена, погода нормальна, водій досвідчений...

На початку 2001 року на автостраді під Дніпропетровськом трагічно загинув у катастрофі відомий громадський діяч, депутат Верховної Ради Олександр Ємець. Міліцейські чини пояснили трагічний випадок звично: дорожньо-транспортна пригода. Могло бути і так, бо стояла зима і погода тоді не була сприятливою для автоподорожей. Але правда і те, що Олександр Ємець належав до націонал-

потерпілих політиків — до націонал-патріотів його важко віднести. Можливо, це й справді просто випадок — зіткнулися два автомобілі, а в одному з них був відомий чиновник. Але ж у нашій державі при олігархічно-клановій владі всього можна чекати — адже не виключені у принципі й міжкланові розборки...

А от випадок з лідером опозиційної партії «Батьківщина» Юлією Тимошенко, яка очолила передвибірчий блок свого імені, не все так просто, як намагаються подати контрольовані засоби масової інформації. 29 січня у Києві внаслідок зіткнення її авто з іншим вона отримала тяжкі травми і зараз перебуває в лікарні. Це трапилось в зовсім безвинній ситуації, на очах міліціонера-регулювальника та свідків. І саме після *тріумфальної поїздки Юлії Тимошенко до Західної України та після гучних радіодебатів у прямому ефірі радіостанції «Свобода» з лідером СДПУ(о) Віктором Медведчуком, які вона однозначно виграла*. Вона їхала до Апеляційного суду. Він мав розглянути (і розглянув у її відсутність) заяву прокуратури про скасування рішення Печерського районного суду.

Контрольована владою та олігархами преса подала суперечливу інформацію про випадок. Про що детально розповідалося у попередньому числі «Слова Просвіти». На водія автомобіля, в якому їхала Юлія Тимошенко, чиниться тиск, щоб він визнав свою провину. Такий же тиск чиниться і на міліціонера-регулювальника. Водій «жигулів», які врізалися на великій швидкості у правий борт автомобіля Тимошенко, виписався з лікарні, але додому не прийшов. Словом, страшенно заплутана справа, і, можливо, цілком свідомо.

Та мова не про те. Усім відомо, яка ненависна для нинішньої олігархічної влади і самих олігархів Юлія Тимошенко. Згадаймо бодай її звільнення з поста віце-прем'єра, арешт, в якому не було потреби, та порушення кримінальної справи за недоведені злочини, які нібито були скоєні 5–7 років тому. Очоливши опозицію, Юлія Тимошенко стала небезпечна для своїх переслідувачів. Тим більше, що її популярність серед виборців зростає. І тут — рішення Апеляційного суду, яке, власне, забороняє їй виїздити за межі Києва. І тут — випадкова автоаварія, після якої вона фізично, за станом здоров'я не може нікуди виїхати. Хоча б хто що казав, а вийшов подвійний удар по ненависній опозиціонерці.

Не беруся робити категоричних висновків — хай на підставі наведених фактів їх зробить сам читач. Але одне самоочевидно: *щось негаразд діється у нашій державі*. Можливо, справді названі автокатастрофи були випадковими, зрештою це — не вбивства незручних журналістів, де злочини видно неозброєним оком. Не хочу прогнозувати, але схоже, що з *наближенням парламентських виборів політична атмосфера стає дуже гарячою. І хто ще на цьому обпечеться, сьогодні важко сказати*.

Віталій Карпенко

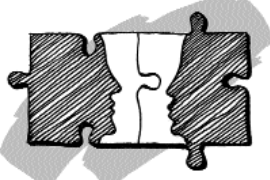
Малюнок О. Свтушенка

причини автокатастрофи, але правоохоронні органи на це не зважали. Зокрема, є свідки, які бачили відеозапис, що свідчив нібито про причетність до автокатастрофи міліцейських служб — відеокасета була передана Євгенові Марчуку, у час, коли він був одним з претендентів на крісло Президента, але він їй не надав значення, а згодом вона дивно зникла.

Тепер, напередодні нових парламентських виборів, до цієї теми все частіше і частіше повертаються представники різних політичних сил (і з різних мотивів), але громадськість прислухається до голосу рідних покойного, зокрема сина Тараса, які вимагають повернутися до цієї справи і розглянути її пильніше і об'єктивніше. У їхній вимозі добитися правди звучить біль близьких, а не корпоративна кон'юнктура чи спекуляція, як у декотрих політиків.

демократичного табору, був послідовним патріотом своєї держави, свого часу чез принципів незгоди вийшов з пропрезидентської Народно-демократичної партії України...

Справді, є щось зловісне у тому, що в автокатастрофи потрапляють неординарні люди, визначні представники національної еліти. Як і в тому, що автокатастрофи частішають у часи політичного напруження. От і тепер, як тільки розгорнулися парламентські перегони, трапилося дві так звані дорожньо-транспортні пригоди, які привернули увагу широкої громадськості. Спершу на житомирській трасі отримав струс мозку Володимир Литвин — глава Адміністрації Президента, який перед цим саме очолював пропрезидентський передвибірчий блок «За єдину Україну» (ЗаЄдУ). Постать цієї людини дещо впадає з типологічного ряду

Так, кожен. Тільки, поки що не у нас, а в Польщі. І практично будь-яку, крім службової документації спеціальних установ — безпеки, війська, вищих органів на мобілізаційний або особливий період тощо.

Від 1 січня 2002 року набрав сили прийнятий польським Сеймом Закон від 6 вересня 2001 року "Про доступ до публічної інформації", що поширюється не тільки на громадян Польщі, а й на будь-кого зацікавленого. Більше того, державний службовець, до якого звертаються по інформацію, не має права цікавитися, з якою метою і чому хтось хоче отримати ці відомості. Ст. 2 Закону визначає чітко: "Від особи, яка користується своїм правом на інформацію, не можна вимагати юридичних або фактичних підстав зацікавленості". Згідно із законом доступ до інформації — безкоштовний, хіба що відповідна інституція зазнала витрат, наприклад, пов'язаних зі способом переказування інформації (зокрема виготовлення фільмів, касет, дисків тощо). Для порівняння нагадаємо читачам, що в Україні в державному бюджеті на 2002 рік у частині "Надходження до бюджету" є спеціальна стаття (поз. 241210) — "Плата за послуги, що надаються бюджетними установами — 3,8 млрд. грн.". Тобто 8,5% всіх надходжень до бюджету держава прагне стягнути з громадян та організацій за їхню зацікавленість життям держави, в якій вони живуть. Причому стягнути на рахунок бюджетних установ, які вже й так існують коштом громадян і організацій. Цей абсурд може зматися хіба що з абсурдом нашої податкової системи, зокрема з її одіозним ПДВ (податком на додану вартість).

Оце вам різниця між відкритим і закритим суспільством. Відкрите суспільство — це держава, службові особи якої служать громадянам, а закрите — де службові особи вважають, що громадяни повинні їм платити за відкривання інформації, призначеної для всіх. Цікаво, що вказана стаття прибутку бюджету України — "плата за послуги, що надаються бюджетними установами" — у півтора раза перевищує такі бюджетні надходження, як "відрахування від сплати за транзит газу через територію України" (поз. 24061 бюджету). Не кажучи вже про те, що будь-яку інформацію чиновник в Україні може просто не дати,

собі їхню власність, їхнє реальне майно. А майно — це вже не папірці. Його ціна, як мінімум, на порядок вища.

Натомість у Польщі громадяни нині чітко розуміють різницю між державною, особистою чи комерційною таємницею і публічною інформацією. Охороняється таємниця кореспонденції, таємниця даних про психічне здоров'я, банківська і лікарська таємниця, таємниця сповіді і бюлетені для таємного голосування. Тут усе чітко: якщо службовець виконує публічні функції, він зобов'язаний дати інформацію про ці функції. Тому кожний має право доступу до урядових документів і

ПРАВО І ЛІВО

Причому будь-яка державна інституція зобов'язана надавати інформацію про свій правовий статус і функції, предмет діяльності і компетенцію, принципи діяльності, які вона веде, реєстри й архіви, а також способи й умови надання інформації про них. Не таємними вважаються також: тексти виступів і оцінки, які дають посадовці, інформації про стан держави, місцевого самоврядування, їх організаційних і структурних одиниць, майна, правові і майнові аспекти інституцій, організацій і їх функціонерів, розмір державного боргу і місцевих органів урядування тощо.

Щоб не було підстав для усунення од відповідальності за невиконання цього Закону, в ньому подано перелік типів, видів, інституцій, які зобов'язані безумовно відповідати на запити громадян, починаючи від Сейму і уряду до керівництва та функціонерів профспілок і політичних партій.

Для оприлюднення всього об'єму несекретної інформації в Інтернетовому "Бюлетені публічної інформації" створюється спеціальний "Урядовий телеінформаційний публікатор".

Відповідь на запит громадянина кожна інституція чи установа має надати не пізніше двох тижнів з дня подання. Увесь цей цікавий Закон видано в газетах, а також в Інтернеті (www.rzeczpospolita.pl/gazeta/wydanie-011217/prawo/prawo...)

На мій погляд, цей закон сьогодні потрібен Україні як повітря. Бо він учить громадян шанувати себе, а службових осіб — насправді служити людям. А поки що він дає нам можливість зрозуміти, яка прірва відділяє нашу країну од цивілізованих держав.

Свєн ҐОЛИБАРД

ІНФОРМАЦІЮ ОТРИМАЄ КОЖЕН!

навіть якщо вона не являє собою жодної таємниці. Я ладен припустити, що й згідно з офіційним запитом — і за гроші! — він може крутити носом. А от "неофіційно" продати інформацію (про гроші ми, наразі, промовчимо) — це вже викликає зацікавленість. Тут вже є певний паритет: вашу зацікавленість еквівалентно міняємо на нашу зацікавленість. І тут, як кажуть, усе таємне стає явним. От як, наприклад, списки акціонерів АТ "Славутич" — з домашніми адресами, номерами телефонів і кількістю акцій на рахунках.

Не будемо зараз розглядати питання — як ці списки потрапили до рук "інвесторів"-перекупників. Головне, що завдяки саме цим спискам деяким метким хлопцям удалося викупити у бідних акціонерів кілька великих пакетів за безцінь, тобто фактично забрати

засідань колегіальних органів влади, обраної на загальних виборах.

Отже, згідно з польським Законом, громадянин має право доступу до документів, які вміщують:

- наміри законодавчої і виконавчої влади;
- проекти юридичних актів і норм;
- програми виконання громадських (суспільних, державних) завдань, способи їх реалізації і наслідки;
- зміст адміністративних ухвал і інших рішень, стосовно проведення і підсумків діяльності контролюючих органів, а також тексти виступів, обговорень і висновків;
- точки зору посадових осіб з питань, які мають громадський, публічний інтерес, відношення, наслідки.

У ТІНІ НЕДОВИКОНАННЯ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ

ТОЧКА ЗОРУ

Зокрема, до таких слід віднести недовиконання плану надходжень від податку на додану вартість (89 % виконання плану, 1,27 млрд. грн. недонадходжень) та податку на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) - 82,4 % виконання плану, 1,38 млрд. грн. недонадходжень. Якщо врахувати акцизний збір з вироблених в Україні товарів (90,5 % виконання), в тому числі: нафтопродуктів (42,1 % виконання), то постає логічне запитання: чому торішнє економічне зростання, яке спостерігалось в Україні, не позначилося на доходах бюджету? Адже навіть показник виконання доходів від податку на прибуток підприємств склав за таких успішних економічних умов лише 95,2 % плану.

Воістину, реальне життя і бюджетний процес часто нагадують дві паралельні прямі, що, як відомо, не перетинаються.

Недонадходження по згаданих та інших статтях доходів загального фонду державного бюджету мали б скласти в 2001 році суму, що значно перевищує 4,8 млрд. грн. Але чимало статей бюджетних доходів були пере-

виконані, що дозволило скоротити відставання виконання доходів від плану. Зростання окремих статей доходів можна було б пояснити поліпшенням господарчо-фінансового клімату та сподіваннями на податкову реформу, яки не факт нагромадження й мобілізації коштів перед виборами до парламенту.

Саме тому рішення уряду про віднесення надходжень від приватизації до джерел фінансування дефіциту бюджету можна розглядати як позитивний крок. Зрештою,

бюджетний дефіцит є звичайним інструментом фіскальної політики, який, окрім іншого, стимулює джерела його покриття.

Скорочення надходжень до бюджету відбулося на фінансуванні культури, мистецтва, ЗМІ. Виконання видатків держбюджету по цих статтях у 2001 році (загальний і спеціальний фонди), згідно оперативних даних на 1 січня 2002 року, склало, відповідно, 64 і 79 відсотків. Тенденція недофінансування зазначених статей на державному рівні, на жаль, набула сталого характеру впродовж

останніх років. Становище певною мірою рятують місцеві бюджети, які традиційно перевиконують планові обсяги фінансування видатків на культуру та ЗМІ. Такий перерозподіл навантаження - 2001 року, скажімо, частка місцевих видатків у зведених видатках загального фонду бюджету була запланована на рівні 60,5 відсотка, а фактично сягнула 83 відсотків - цілком справедливий, враховуючи, що держава делегує місцевим бюджетам значну частину повноважень у сфері культури. Але й на місцевому рівні фінансування культури не є пріоритетним напрямком використання коштів і складає мізерну частку загальних видатків, що видно з наведеної таблиці.

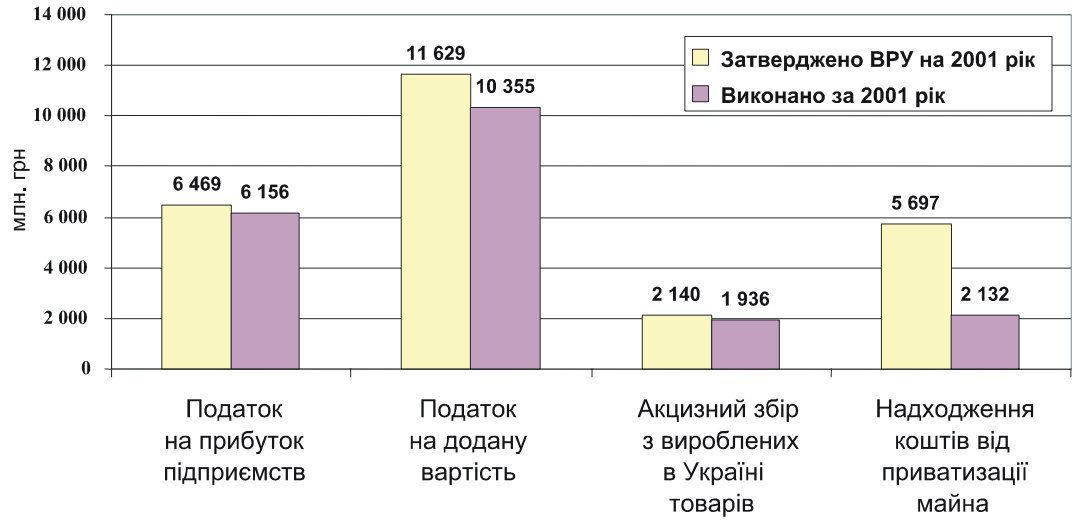
Переважаюча частина навіть цих обмежених видатків спрямовується на виплату надзвичайно низької заробітної плати та оплату комунальних послуг, а отже, зрозуміла та скрута, в якій перебувають практично всі культосвітні установи не тільки на сільському чи районному рівнях, а й у великих містах. Скажімо, львівська газета "Поступ" у числі за 29-30 грудня 2001 року вмістила статтю "Із наступного року українських книжок не буде", в якій навела інформацію, поширену на прес-конференції директором львівського видавництва Ларисою Федорів, про критичний брак грошей в обласному бюджеті на 2002 рік для потреб української книжки.

Олександр БУЦЕНКО

Динаміка видатків місцевих бюджетів України по функції культура і мистецтво у 2000 – 2002 роках

Виконання у 2000 році		Очікуване виконання у 2001 році		У проекті бюджету на 2002 рік			
				абсолютно		порівняно з 2001 роками	
млн. грн.	частка у видатках	млн. грн.	частка у видатках	млн. грн.	частка у видатках	млн. грн.	частка у видатках
422,7	4 %	546,5	4 %	322,5	2 %	– 224,0	– 41 %

Виконання основних доходних джерел загального фонду державного бюджету в 2001 році

КОЗАКИ-СУЧАСНИКИ

Згідно з довідкою, наданою Міністерством юстиції України на запит "Слова Просвіти", в нашій колись козацькій державі діють шість громадських організацій козацького спрямування, що зареєстровані Мін'юстом. А саме:

1. Українське козацтво, м. Київ, керівник гетьман І. Г. Білас.
2. Спілка козацьких організацій України, м. Донецьк, керівник В. О. Дубограй.
3. Спілка козаків України "Військо Запорізьке", м. Запоріжжя, керівник П. І. Заболотний.
4. Всеукраїнська громадська організація "Козацьке військо запорозьке України", м. Київ, керівник Д. І. Сагайдак.
5. Міжнародна оборонно-патріотична організація "Козацтво України", м. Київ, керівник А. В. Попович.
6. Всеукраїнська громадська організація "Козацькі війська України", м. Київ, керівник В. А. Осипенко.

Шість організацій, як Ви зрозуміли, абсолютно незалежні одна від іншої за статутом. Між тим кожна з них претендує на роль "про-

довжувача козацьких традицій", як і на всеукраїнський статус. Окремішність, передусім, визначає лідер того чи іншого "козацького війська", хоча це і видається дивним.

Раз по раз "виявляються" політичні інтереси якогось лідера, доводиться чути і про формальність усього. Є певні люди, котрі вбачають причиною "гри у козаків" лише фінансове зацікавлення. Постає логічне запитання: хто ж вони насправді, ті сьогоднішні козаки?

Цією рубрикою хочемо відповісти на поставлене запитання. Об'єктивність вимагає різних поглядів, і кожен зацікавлений може висловити свою думку.

Перший наш крок — анкета, надіслана до кожного з існуючих в Україні козацьких об'єднань. Аби пришвидшити процес доцільного обговорення й висвітлення сучасної козащини, залучити читачів — публікуємо нашу анкету.

Отож, шановні козацькі керівники, пани І. Г. Білас, А. В. Попович, П. І. Заболотний, Д. І. Сагайдак, В. А. Осипенко та В. О. Дубограй! Сподіваємося, що відповіді на такі запитання:

1. У чому полягає особливості

Вашої організації з-поміж шести зареєстрованих Мін'юстом "козацьких організацій"?

2. Наскільки розбудована Ваша структура (кількісно й регіонально)?

3. Чи маєте стабільну систему діяльності та яка її спрямованість? (Займаєтесь науковим аспектом козащини, фізично-виховним, пропагандистським, іншим?) Назвіть найбільш іменитих козаків із Вашого коша (низової організації)?

4. Чому не увійшли до якоїсь уже існуючої козацької організації, а працюєте самостійно? Чи співпрацюєте з партіями, церквами, громадськими організаціями? Як виховуєте молоду зміну?

5. Чи не вважаєте, що настав час об'єднатися усім козацьким організаціям?

6. Чи маєте якісь стосунки із закордонними організаціями? У чому вони полягають (спільні заходи, традиції)?

Прагнемо розуміння всіх козацьких структур та зацікавлених читачів. Наперед вдячні за співпрацю.

ють велику силу, то втягуйте в себе.

А то як дихне, то піп з причастієм упаде. Сила страшенна була!"

Особливо славився "казковою" силою козак Васюринський: "Васюринський, знаєте, той був такий сильний, що як причащається, то чотири чоловіки держать попа, щоб не впав од духу. Такий був лицар, що тільки дхне, то от самого духу не встоїш на ногах. Як прийшли москалі Січ жакувати, то він просив, щоб тільки дозволено йому стать на башті: "Ми, — каже, — станемо з кулаками, то ні спис, ні куля не візьме".

ЧАКЛУВАННЯ ХАРАКТЕРНИКІВ

і в двері не влізе, хоч би ті двері були такі, що через них і трійка коней з повозкою проскочила".

"А сила яка у них була? Хоч у старого, хоч у малого. Іде раз кошовий, аж дивиться, дитина сім год загляда на дзвіницю.

— Чого ти, мале, заглядаєш на дзвіницю?

— А я туди зніс ломову пушку.

— Ти?

Зачіска "Характерника" і "Волхва"

— Я.

— А піди назад знеси!

Воно пішло та й знесло. От такі тоді люди були! Тепер хоч десятеро коней запряжи, то не знесуть. А про старих запорожців то вже й казати нічого. Воно оце було як говіють, то піп і приказує їм:

— Пани молодці, котрі із вас ма-

НАШІ «КАЗАКИ»

Уже перед виходом у світ нашої "Землі козацької" з'явилася досить цікава перша реакція на анкетні листи козацьким організаціям. Цікавість "реакції" полягає у тому, що 3 листи, відправлені за юридичною адресою козацьких структур, наданою Мін'юстом, повернулися із грифом: "Організації за такою адресою немає". Коментар цьому може дати сам читач. Нам вдалося, зрештою, знайти реальну прописку двох з тих "неідентифікованих" структур — "Козацтва України" та "Козацького війська запорозького України", — залишається невизначеною (поки що) лиш одна організація. Це — "Козацькі війська України". Просимо усіх відаючих допомогти вийти на представників цієї структури.

Із радістю одержали разом з тим першу анкетну відповідь з Донецька "Спілки козацьких організацій України". Дивує, щоправда, максимальна лаконічність та російськомовність

українських козаків, нехай навіть з Донецька. А може, це уже віджилий стереотип, що козак у нас уявляється патріотом? Друкуємо інформацію донецьких козаків у перекладі. Сподіваємося на Ваші відгуки і подальшу співпрацю з козаками.

"Спілка козацьких організацій України" — це 16 областей, 15 тис. вдягнених, взутих та навчених офіцерів, 45 тис. реєстр.

Похідний реєстр 2002 року складає 3 000 000 "казаків" (даємо назву з оригіналу).

Цілі й завдання:

— **відродження "казачества";**

— **відродження аграрного сектору;**

— **виховання молодого покоління.**

**Генерал-лейтенант
Заступник Верховного**

У турецькій столиці у шкіряних мішках і досі лежать нерозібрані архіви того часу. На тих пергаментях — факти з життя тих козаків, фіксовані (зауважте) їхніми ворогами. Ось якийсь візир доносить султанові:

Коли козаки підступили до міста з моря, ми реготалися. Бо їх було дві-три тисячі, а нас — понад тридцять тисяч, і ми сиділи за високими мурами, і в нас кипіли котли зі смолою. Та коли ці шайтани здерлися на мур, нас охопив жах. Бо це були не люди, а дияволи. Один змагався з кількома і перемагав. Одноного запорожця облили палаючою смолою. Він спалахнув, як смолоскип. Кинувся рятуватися? Аякже! Він зареготався сатанинським сміхом і продовжував з веселими гуками крушити наших своєю возненною шаблею! Другому козакові відрубали праву руку. Він підхопив шаблю лівою рукою і встигнув ще зарубати трьох яничар.

У народі теж залишалася згадка про запорожців як про істот надприродних, обдарованих "нелюдською" силою і чаклунством. А скільки важливих (інколи — трохи прикрашених) деталей у художній літературі, в народній поезії, в козацьких легендах та переказах! Пригадуєте, який богатир у Миколи Гоголя Тарас Бульба? Десять ляхів насідають, а він крутне кремезними плечима — і ті, мов груші, розсипаються вусібіч. Фантастика? А запорожець у вірші Яра Славутича "Паливода"?

У нього шия — хоч обіддя гни,
На ньому шкіра —
не проходять кулі.
Коли, підпивши, він іде на гулі,
З ним жартувати —
Боже борони.

...
Жартун гуляє,
зівши заволоків,
З досади гасить кулями свічки
На півтораста
від мушкета кроків.

Такими ж "космічними істотами" постають запорожці у народних переказах:

"...У нього, у того запорожця, сім

Триплія й Київської Русі це були жерці-волхви, за доби Козаччини вони називалися характерниками, "знаюками", а потім — знахарями, чаклунами, мольфарами тощо, а тепер — екстрасенсами, астрологами, психотерапевтами і таке інше.

До речі, назвавши своїх волхвів **характерниками**, запорожці правильно підкреслили чільну роль у генезі цього мистецтва видатного характеру й волі. Попереду вже говорилося (у турецьких фактах) про здатність козаків переносити муки, що знаходяться за межею людського розуміння. На основі історичних свідчень та переказів поети створили багато творів про цю витримку запорожців. В одній з оповідок Степана Руданського козак просить не дуже високо його саджати на палю, а коли мучителі нашорошили вуха, він пояснив їм:

Буде краще вам мене
В... цілувати!

В іншій співомовці "Турецька кара" таке:

Взяли турки козака,
На смерть засудили,
Межи ноги йому кіл
Довгий заложили,
Та й довбню і женуть,
А той тільки каже:
"Ти бий рівно, коли б'єш,
Не милися, враже!"

У Яра Славутича січовик сідає на палю, полихкуючи люлькою:

Він, січовик, зриває
з пліч кошулку,
І, щоб не зникло
козаків знаття,
Сіда на палю,
запаливши люльку.

У таких випадках виявлялася не тільки зневага запорожця до фізич-

них мук, але й часто його психофізична здатність "відключати" цей біль, не відчувати його. Як відомо, цією дивовижною здатністю володіють і сучасні йоги. Козаки-характерники ж справіку відали секрети "мистецтва йогів", зокрема й хист знебоління. Очевидно, саме цей ефект настав у козацького сотника Івана Гонти, коли він терпів нелюдські катування (здерли з голови шкіру з волоссям, здерли шкіру з тулуба до пояса, а потім ще й посилали сіллю), вигукнувши в кінці: "Казали, що болітиме, а воно ж не болить!" Варто зачитувати уривок цієї сцени в "Думі про Гонту" Олександра Шведа:

Сотник Гонта вийшов гордо,
Перед катом не гнув спину,
Вийшов смілий і веселий,
Мов до кума на хрестини...
Вороги гаками люто
Шкіру з тіла його рвали
Та пекучі ті рани
Піском, сіллю посипали...
Засміявся Гонта гучно:
— Не болить же! Чуєш, люде!
А казали і лякали,
Що боліти дуже буде...
Не болить же! Чуєш, люде!
Не болить козацьке тіло
І боліть воно не буде,
Хай би пекло тут горіло!

Наукові матеріали
люб'язно надав редакції
Олексій ГУБКО

НАШ ЧЕМПІОН СВІТУ З ШАХІВ — НАЙМОЛОДШИЙ

По закритті світового шахового турніру, офіційних та неофіційних церемоній у нашому посольстві, 26 січня Руслан Пономарьов повернувся на Батьківщину з Москви. Його вітав Донецьк та рідний Краматорськ, після чого Руслан узяв розважально-відпочинковий тайм-аут. 14 березня нашого чемпіона урочисто й офіційно у Палаці "Україна" вітатиме Київ. Очікується, що нагороджувати Руслана Пономарьова, Василя Іванчука та інших юних шахових геніїв буде наш Президент Леонід Кучма. Цікавими є обставини шахового фіналу українців.

Вісімнадцятирічний українець із Краматорська достроково і поза прогнозами спеціалістів виборов звання чемпіона ФІДЕ з шахів. Подія справді вагома. Серйозні українські шахові школи Львова і Краматорська нарешті вдовольнили свої "амбіції". Показово те, що в перемозі інтелектуалів з України не виникало сумнівів. Два наші співвітчизники вийшли у фінал шахової корони. Інша справа, що всі спеціалісти, як і Гаррі Каспаров, віддавали заздалегідь корону досвідченішому львів'янину Василю Іванчуку. Недооцінка ж останнім суперника — Пономарьова дещо розслабила гросмейстера, у підсумку — швидка, на грані шоку, поразка за 23 ходи (Іванчук грав чорними) першого ж поєдинку.

Інтрига фіналу полягала у чудовій обізнаності супротивників один з одним. До речі, слово "супротивники" до ключової пари шахістів збірної України, котрі пройшли разом не один турнір, додавало іншу інтригу. Стояло питання — хто ж психологічно виявиться сильнішим? Незважаючи на те, що за світовим рейтингом Руслан — на сходінку вище від Василя, перемогу всі віддавали останньому. Мабуть, львівський гросмейстер не зміг налаштуватися на поєдинок із земляком. До того ж асистували юному шахісту авторитетний болгарин Веселин Топалов та ще одна нова краматорська зірка — дванадцятирічний (чемпіон світу у своєму віці) Сергій Карякін.

Після шокувальної поразки Іванчука у першій партії, Руслан зміг три наступні звести, хоча й дуже важко, до нічиїх. П'ята партія, по суті, вирішувала все, і львів'янин, перемагаючи на старті, програв. Руслану залишалося зробити ще одне "перемір'я", що він і зробив у сьомій партії.

Нагадаємо: з короною наш Руслан Пономарьов одержав півмільйона доларів, Василя Іванчука мають втішити 250 тисяч. 20 % плюс податки з нагороди наші шахісти віддають ФІДЕ та у наш бюджет, відповідно. А наш Президент Леонід Кучма нагородив Пономарьова орденом Ярослава Мудрого V ступеня, львів'янина Іванчука — орденом "За заслуги" II ступеня.

ПРИСТРАСТІ І РОЗУМ

Напередодні нового 2002-го року відбувалися події, котрі, окрім як "скандальні" та "незрозумілі", не були ідентифіковані. Йдеться про установчу конференцію Всеукраїнської молодіжної громадської організації "Молода Просвіта". Під мирною і далекою назвою, виявилось, "заритий собака" задоволеної і поки що нерозгаданої проблеми.

"Молода Просвіта" при Всеукраїнському товаристві "Просвіта" імені Тараса Шевченка почала творитися з 1995 року. З того часу пошуки лідера і достатніх фінансових впливів стали невід'ємними елементами становлення організації. "Розумний і патріотичний" Довгалюк став першим її керівником. Але "заангажованість" перспективного хлопця в Івано-Франківському університеті й фінансова неспроможність "організувати" його як центр "Молодої Просвіти" у Києві звели діяльність структури на місцевий рівень, а далі — загальмували взагалі. Нарешті — можливість. Тоді до "Просвіти" наполегливо прибиваються надто "прогресивні" молоді люди. Статус організації використовується не тільки задля приросту політичного капіталу. Достатньо відомий тепер "терорист" Олександр Башук тоді прославився акцією в "Просвіті". Одержавши гроші за рекламу "Кока-Коли" на українській вечірці, пан Олександр зник у підпіллі... Наприкінці 90-х з'явився і представився як уже готовий лідер "Молодої Просвіти" Павло

Карайчинцев. Достатнє фінансування "Просвіти" дозволило "засвітитися" у місцевій владі, серед молодіжного політичного активу, ввійти у світову павутину. На імідж центру і його лідера працювали регіональні осередки, найбільше — Львів, що має дієву організаційну мережу, видає популярний молодіжний журнал "Торба". На жаль, всеукраїнської молодіжної організації так і не постало,

— Галино Андріївно, Ви відповідаєте за організацію установчої конференції всеукраїнської "Молодої Просвіти". Чому виник конфлікт?

— Ми планували конференцію ще влітку. Я розмовляла з певними регіональними керівниками "Молодої Просвіти", щоб підготуватися і все нормально оформити, як і Статут. Не раз "виходила" на Ярину Ясиневиц зі Львова. Вона мені обіцяла надати попередній Статут всеукраїнської організації, але через різні причини я його не отримала. Виявилось, що його одноосібно має колишній лідер столичної "Молодої Просвіти" Павло Карайчинцев. Працювати над новим не виявляв бажання ніхто, окрім сьогоднішньої київської крайової "Молодої Просвіти". А ми уже довго працюємо, керівництво "Просвіти" вимагає "результати". Мали терміново це все робити, та й фінансів достатніх на "розкрутку" немає. Підготували з юристом Статут і дали його на розгляд регіонів на конференції. На жаль, п'ять обласних організацій, що були під впливом колишнього лідера Карайчинцева, досить непристойно почали вимагати перенести конференцію. Виникла гостра суперечка. Мене навіть вивели з

«АМБІЦІЇ РЕГІОНАЛЬНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ»

рівноваги. Як можна переносити конференцію через якісь дрібні зауваження до Статуту? Це ж — гроші, зобов'язання перед "Просвітою"... Складалося враження, що певні люди хочуть просто "відтягнути" створення Всеукраїнської молодіжної громадської організації "Молода Просвіта". Ми їм так і сказали. Мало до бійки не доходило. Молоді хлопці, особливо львів'яни, були дуже агресивні. Наче зібралися дві ворогуючі структури. Нам не вдалося усе мирно вирішити, змушені були діяти швидко. І більшість присутніх погодилася з нами.

Таким чином ми прийняли Статут Всеукраїнської молодіжної громадської організації "Молода Просвіта" і подали на реєстрацію в Мін'юст. Сподіваємося, що скоро нас зареєструють, тоді почнемо нормально працювати. А те, що п'ять тих регіональних структур подали протест, є незрозумілим. Якщо вони не хочуть з

нами працювати, а ближчі до "Батьківщини", ми впораємося самі. Організуємо постійно якісь творчі заходи, хлопці їздять по Україні, є певні проекти. Керівництво "Просвіти" нас розуміє... До того ж обрали в Правління деяких представників обласних організацій, вони теж не обділені, не треба говорити про тоталітаризм.

— Ви відхилили попередні пропозиції (того ж Голови Івано-Франківської обласної "Просвіти" Володимира Ференца) про юридичне підпорядкування "Молодої Просвіти" так званий "дорослий". Чи не боїтеся наступних розколіїв і відходів?

— Ну, я так не вважаю. Усе залежить від особистості, а не від Статуту. Якщо люди хочуть працювати на українську справу — вони будуть це робити. Контролювати їх не треба. До того ж, молодь цього не любить.

Ми написали, що продовжуємо справу "Просвіти", цього достатньо. Треба вірити цим хлопцям і дівчатам, не боїтися вкладати в них гроші...

— Як у Павла Карайчинцева...

— Просто він виявився непорядним. Сьогодні керуватиме всеукраїнською "Молодою Просвітою" Віталій Мороз, перспективний і хороший хлопець...

«ІНТЕРЕСИ ОСЕРЕДКІВ НЕХТУЮТЬСЯ»

— Пані Ярино, які підсумки і рішення установчої конференції Всеукраїнської "Молодої Просвіти"? Відомо, що львівська обласна організація стала опозиційною силою...

— Мали багато застережень щодо підготовки конференції, але слово "опозиція" тут недоречне. Має бути зрозумілим, що "Молода Просвіта" не твориться на нулі. Є багато регіональних організацій, частина — із обласною структурою, буквально до сіл. У такій мережі, очевидно, надвелика оперативність неможлива. А нас повідомили у середу ввечері про конференцію на п'ятницю. Нехай колишнє керівництво не довели справу до кінця, нехай треба його змінити, можна внести якісь статутні зміни, але це за день-два не робиться. Новий Статут попередньо ми не бачили. А мали б з ним ознайомитись усі наші осередки, до сіл, обговорити і узгодити, надіславши пропозиції разом із списком делегатів у центр. Немає коштів? На конференцію ж витрачено тисячі...

Зрозуміло, що до Статуту відразу виникло безліч питань. Перша редакція виглядала взагалі непристойно. Як у першій, так і в останній редакції розмите питання членства. Фігурує лише член всеукраїнської "Молодої Просвіти", що приймається за заявою на Голову всеукраїнської ор-

ганізації. Розвести людей, які пишуть навіть з одного населеного пункту заяву, один — на Голову первинного осередку, другий — на всеукраїнського Голову, — неможливо. З боку п'ятих областей (Львівська, Волинська, Херсонська, Черкаська, Кіровоградська) пропонується нормальне, потрібне положення: членом всеукраїнського товариства є кожна людина, яка написала заяву у первинний осередок. Бо справжня організація — осередки, решта є надбудовою. Цього не прийнято. Наступним недопустимим положенням є те, що колективні та індивідуальні члени всеукраїнської організації мають рівні права й обов'язки. Обласним організаціям, уже зареєстрованим, запропоновано вступити туди колективним членом і змінити назву. Але ж фінансування на перереєстрацію, зміну печаток, рахунків тощо не передбачається — теж проблема. До того ж ми, із великою кількістю членів, маємо таке ж право, як і одна окрема людина, член всеукраїнської "Молодої Просвіти". Так само без будь-яких проблем і перешкод можна було залишити за обласними структурами назву, просто ми б внесли до свого Статуту пункт, що стаємо осередком всеукраїнської "Молодої Просвіти". І тоді без зайвої бюрократії і витрат підпорядковувалися б центру... Ще одне питання —

повноваження керівних органів. У першій редакції зазначалося, що Ревізійна Комісія — керівний орган. Чимало попередніх домовленостей про правління на другий день конференції безслідно зникли. Так, керівні органи мають повноваження на 5 років. Не дуже демократично, як на мене, до молодіжної організації. Тут і обмеження у віці, і велика плінність кадрів. Наша пропозиція — три. Нехай уже п'ять, як хоче більшість, але те, що усувається з органів правління Велика Рада — неприпустимо. П'ять людей ефективно не можуть керувати, тим паче такий довгий час, усією регіональною мережею. Нехай один чи два Голови областей потрапили до правління, але що робити, коли за місяць-другий ця обласна ланка змінить Голову? Він же залишатиметься у загальному правлінні, хоча може уже не бути навіть членом місцевої структури. Коли б увести Велику раду з керівників регіональних організацій (за посадою, не за особистістю), збирати її раз на квартал для коригування діяльності всеукраїнської "Молодої Просвіти" — була б інша ситуація...

У мене таке відчуття, що люди, котрі робили Статут, не бачили загальної мережі організації. Як же можна тоді керувати, нормально працювати? Логічно, що без розколіїв і непорозумінь не обійтись і п'ять орга-

нізацій про це заявили. Але на нашу позицію і зауваження ніхто не хотів і не хоче зважати. Що пропонуємо сьогодні? У декларативній, галопній реєстрації всеукраїнської "Молодої Просвіти" немає потреби. Можна почекаати місяць. За той час обласні організації обговорюють і приймають на своїх конференціях Статут і, знову зібравшись на з'їзд, приймають аргументовано усі питання. Інакше, коли затвердиться Статут і зареєструють організацію, потрібні зміни внесуть тільки через 5 років, а цей час фактично організація не буде діяти. Позачерговий з'їзд — марево — треба мати 2/3 підписів членства, коли усталена практика — вимога третини регіональних організацій, Голови, Ревізійної Комісії чи Великої ради.

Ми надіслали заяву пану Мовчану, голові ВУТ "Просвіта" імені Тараса Шевченка, іншим — зі своїми пропозиціями. Аж ніяк не хочемо відмежовуватися од всеукраїнської "Молодої Просвіти", як запевняють деякі люди. Але інтереси первинних осередків мають бути хоч трохи враховані. Усі витрати, які потрібні для повторного приїзду наших делегатів, ми готові взяти на себе. Так можуть зробити й інші регіональні структури.

● Сторінку підготував Олександр СОЛОНЕЦЬ

ДУХОВНЕ СХОДЖЕННЯ «БЕРЕГІНІ»

Київський театр «Берегиня» — єдиний в Україні професіональний колектив традиційного фольклору. Створений у 1988 році, він одразу привернув увагу самобутнім репертуаром, природною манерою виконання, завоювавши любов і визнання у широкого кола глядачів, шанувальників і цінителів народного мистецтва. За короткий час театр зажив міжнародної слави, побувавши в десятках країн ближнього і дальнього зарубіжжя, отримавши на конкурсах і фестивалях найвищі нагороди і оцінки авторитетних журі.

Згадаймо лише один факт з творчої біографії талановитого колективу. На Міжнародному фестивалі-конкурсі традиційних мистецтв у місті Рудепорті (Південно-Африканська Республіка), де змагалося 1800 учасників з 42 країн світу, українці вибороли шість золотих сертифікатів, а це п'ять перших і одне друге місце у різних номінаціях фольклору. Чим же вразили членів журі і глядачів переповнених залів на далекому континенті посланці України? А тим, що виступи «Берегині» були для них, як писали газети, «справжнім відкриттям нового світу і в ньому — незнаного вогнища культури з прадавніми тисячолітніми традиціями». І так було кожного разу, де б тільки не з'являлася «Берегиня»: у Польщі, Німеччині, Греції, Болгарії, Голландії, Австрії, Франції, Іспанії, Монако, Югославії, Єгипті, Північній Кореї, Москві, Сочі та інших містах Російської Федерації. Є чим пишатися Україні — отож не одним футболом багаті.

Коли виступає «Берегиня» під орудою народного артиста України Миколи Олександровича Буравського, забуваєш, що дійство відбувається на сцені, — настільки природно і майстерно відтворюють артисти справжню атмосферу сільського або козацького побуту чи то колоритного давнього обряду. І в цьому особливості театру фольклору, що відрізняє його від інших колективів народного плану, у цьому високий професіоналізм кожного артиста — музиканта, співака, танцюриста, який створює яскравий, неповторний образ.

Перед творчим колективом і його керівником стоїть надзвичайно складне і відповідальне завдання: засобами сценічного мистецтва якомога точніше виконати традиційну пісню, танець, звичай, фрагмент народного свята, при цьому найтісніше наблизитися до народного життя і водночас не сфальшивити, а дати зрозуміти й відчувати глибину і муд-

манера співу, максимально наближена до автентичної.

Кожна концертна програма колективу — це справжня скарбниця народної мудрості і краси, яка складається з відроджених духовних перлин: різдвяних, великодніх, купальських, обжинкових звичаїв, обрядів, унікальних записів петрівчаних, русальних, чумацьких, козацьких пісень, оригінальних епічних творів — дум, балад, історичних композицій. А найголовніше — кожен номер у виконанні «Берегині» — це не архаїчний зразок, якому, на думку багатьох ревнителів художньо обробленого фольклору, місце лише у Музеї народної архітектури і побуту, або безпосередньо у сільському середовищі. Це живий струмінь вічно молодого і невмирущого народного мистецтва у всьому своєму розмаїтті, що випромінює дивну енергію, дає бадьорість і насагу.

За чотирнадцять років існування створено 15 повнометражних тематичних програм; здійснено велику роботу оволодіння у манері народного багатоголосся хоровими кантами і псалмами XVI—XVII ст., якими колектив зустрів друге тисячоліття від Різдва Христового. А ще знайомство із забутим у хоровому і ансамблевому виконанні жанром українського романсу, фольклором різних країн світу.

Найскладнішою в репертуарі «Берегині» є постановка весільної вистави. Адже в сценічному варіанті вона має тривати не більше трьох годин, в той час як у побуті триває кілька днів. Майже 20 років ішов Микола Олександрович

з Вінницькою), звідки родом художній керівник колективу. У виставі відтворено всі основні моменти обряду, чого вже не побачиш у такому вигляді в житті.

«Хоча загальний сценарій народного весілля єдиний для всієї України, — говорить Микола Олександрович, — сподіваємось, що наша масштабна робота зможе заохотити громадськість і фхівців до відновлення звичаїв свого краю і включення їх до місцевих весільних обрядів, зацікавить засоби масової інформації у їх популяризації, приверне молодь і студентство, яке збирається стати на весільний рушник».

На жаль, «Берегиня» не має можливості часто гастролювати по Україні — колектив перебуває на балансі Київського міського

диціях, поповнення здібними молодими кадрами основного складу. Такими паростками є дитяча студія «Берегинька», якою керують заслужена артистка України Надія Буравська і молодий фольклорист, випускник Київського державного університету культури і мистецтв Марина Корогода, а також групи народного танцю, музики, живопису, де навчається 120 дітей різного віку, починаючи з трьох років.

«Берегинька» не схожа на інші фольклорні гурти — тут все справжнє: народне вбрання шують мами, бабусі, старші сестрички; самі діти вишивають сорочки і фартушки за народними мотивами та ескізами, плетуть віночки, оформлюють кожну сценку, обрядове дійство. Маленькі

«виводчиці» з голосу старших переймають манеру автентичного співу, побутову манеру виконання, характерну для центральних регіонів України. Спостерігається цікава тенденція: у дітей, які вирости в місті і ніколи не чули сільських співаків, раптом виявляється незворима любов і тяжіння до свого рідного — народних звичаїв, ігор, забавлянок, примовок, тобто прокидається те, що «спало» в їхніх батьків.

Є у маленьких артистів і вагомі досягнення: перемога на фестивалі дитячої творчості «Азовські вітрила» у Бердянську влітку 1999 року, поїздки в Карпати, у гості до української громади в Естонію, концерт для учасників Великого збору Конгресу українських націоналістів, участь у різноманітних мистецьких і народознавчих акціях, присвячених Дню Києва, Святу Незалежності, Великодню, Різду, Покрові. Бачили їх виступ Президент нашої держави Леонід Кучма, голова столичної держадміністрації Олександр Омельченко. Отож є надія, що не перерветься золота нитка поколінь — є кому нести українську мелодію, танець, слово у XXI століття. А традиції фольклору надійно тримають фундамент пам'яті, на якому слід будувати наше майбутнє.

З численних поїздок «Берегині» по Україні та за її межі — у краї далекі і близькі за останні роки, чи не найбільше запам'яталася участь театру у Міжнародному фестивалі «Октоберфест-98», куди був запрошений по лінії міст-побратимів Києва і Мюнхена, і де вперше офіційно представляв Україну в Баварії. Звичайно, ця визначна подія заслуговує окремої розмови, але хочеться бодай коротко розповісти про неї читачам тижневика.

Важко передати словами те враження, яке справляє грандіозна процесія з фольклорних груп, хорів, оркестрів, танцювальних ансамблів, що проходила вулицями і площами міста і розтяглася на сім кілометрів. Глядачі буквально шаленіли від захоплення (особливо ті, хто знався на автентичності), споглядаючи справжній одяг минулих епох різних регіонів Німеччини та інших країн, який носили колись прості селяни, робітники, рибалки, вівчарі, тірольські стрільці, альпійські ріжечники, поштарі, охоронці — і все реконструйоване і точно відтворене у найдрібніших деталях — колір,

Художній керівник і натхненник колективу — Микола Буравський

крій, тканини, прикраси, декоративне оздоблення — відповідно до кожного періоду у XVII, XVIII, XIX ст. А уся ця краса доповнювалася демонстрацією здобутків у господарстві, адже вже зібрано врожай і можна на славу повеселитися разом з дорогими гостями, проїхавши на яскраво оформлених платформах у колонії пивоварних та інших заводів на чолі з їх власниками і господарями землі Баварія.

Українських артистів вперше почули і побачили десятки тисяч глядачів — адже концерти проходили у величезних залах, павільйонах, у найбільшому в Європі цирку «Кроне», просто на майданах і вулицях Мюнхена. Для багатьох знайомство з «Берегинею» було справжнім відкриттям невідомої держави і культури, адже ті численні мандрівні групи з нашої Батьківщини, які тут часто виступають, як правило, виконують псевдофольклорні твори, спотворюють національні традиції, шкодять правдивому іміджу народного мистецтва.

Зворушливими були зустрічі київських артистів із земляками, які давно покинули рідну землю, з їхніми дітьми та онуками. Особливий теплий прийом вони влаштували у парафіяльній залі Української католицької церкви на великому гостинному концерті для української громади, влаштованому товариством для поширення української культури в Німеччині, зокрема паном Володимиром Ленником, професором Вільного українського університету в Мюнхені.

Незабутнім було відвідання міського цвинтаря, де поховано чимало наших співвітчизників, серед них воєвк УПА. Митці вклонилися могилам Степана Бандери, його доньки Наталії, славного побратима Ярослава Стецька. Коли співали «Отче наш» і «Ще не вмерла України», кожний думав: даремно ті, хто знайшов вічний спокій під чужим небом, боролися і покладали голову за волю України, свого народу.

Україна є. Вона буде завжди. І «Берегиня» стоїть на сторожі її правичних духовних цінностей. Талановитого керівника унікального колективу Миколу Олександровича Буравського Всеукраїнське Товариство «Просвіта» ім. Т. Шевченка висунуло на здобуття Національної премії імені Тараса Шевченка. І наша газета підтримує цю достойну кандидатуру.

Ольга РУТКОВСЬКА,
народознавець

• член Національної Спілки журналістів України, член Всеукраїнської музичної Спілки

Я — маленька Берегиня

фото Ігоря Кропівницького

управління культури, у якого бюджет завжди дірявий. А поїздки за кордон фінансують ті сторони, які запрошують. Отож і виходить, що в інших країнах наш фольклорний театр відоміший, ніж у себе вдома. Але тримати «у скрині» те багатство, яким володіє, «Берегиня» не має права. Тож і виступає постійно з благодійними концертами в сільських будинках культури, профспілкових палацах, школах, вузах, училищах. Бо пісня і танець, народний інструмент та етнографічний одяг мають дієвий емоційний вплив і більше розкажуть, ніж лекція з історії культури чи урок народознавства.

Престиж фольклору, який на хвилі національно-культурного відродження кінця 80-х — початку 90-х років значно зріс, втрачає свої пріоритети порівняно з іншими видами і жанрами мистецтва, тому просвітницько-виховну діяльність талановитого колективу важко переоцінити. Він є справжньою школою навчання і вдосконалення знань для керівників фольклорних гуртів, народних хорів, освітян, працівників культури, організаторів народних свят, вечорів, фестивалів. Навколо «Берегині» гуртуються і об'єднуються народознавчі сили, для яких вона є еталоном пізнання і правдивого відтворення художніми засобами духу, характеру, побуту, світосприйняття, історії українців.

Ще один напрямок роботи театру — виховання підростаючого покоління на національних тра-

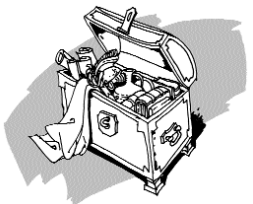

фото Ігоря Кропівницького

Весільний обряд

рість прадавньої культури українців, їх історії і мови, характеру та поведінки. Орієнтиром при цьому є використання не тиражованого, а маловідомого фольклорного матеріалу, записаного у різних регіонах, найперше, Центральної України, де культивується не стилізована, а природна, побутова

до здійснення заповітної мрії, записавши і вивчивши величезний масив святкової звичаєвості з різних регіонів України. За основу взято найхарактерніший середньонадніпрянський, що побутовав у селах Обухівського і Кагарлицького районів Київщини та Ружинського Житомирської (на межі

ОДА КАЛІГРАФІЇ

Присвячую
Петру Чобітьку

Чорнилка. Каламар. Каламос. Стилос... Зрештою, палець первісної людини, що позначила ним на вогкому глинищі межу своїх володінь. Скільки винаходів письмового приладдя зроблено людством за всі часи! Багато з них можна побачити тільки в музеях. Про деякі втрачено навіть згадку. В якому музеї стояти рідна сестра моєї біленької, з білою синьою смугою порцелянкової чорнильниці-нерозливайки, яку ще учнем розчерепив об стіну трансформаторної будки?

Моє перше спіткання з красивим письмом, яке тоді мало просту й буденну назву — чистописання, відбулося в першому класі школи. Мої "екзерції" в цьому предметі мало нагадували його назву. Але атрибути цієї нової, невідомої ще в моєму житті справи, викликали в моїй дитячій свідомості відчуття втаємниченості в якесь сакральне дійство, що існувало тільки для мене і аж ніяк не для тих тридцяти п'яти, що сиділи поруч мене. Починалося це дійство тим, що розкривалася стягнена шнурком брунатна торбинка, з якої виходила на світ Божий закутана в синю бавовняну ганчірочку моя красуня. Не знаю, чому мені весь час діставалося місце саме за тими партами, де виїмка під чорнильницю була менша від самої чорнильниці. Це мене не засмучувало, але дратувало. Та не надовго, бо головне було потім.

Другим номером на зелену парту, що виписувала кільканадцятим шаром олійної

Хронос, що поглинає своїх дітей. Ця алегорична скульптура із Санкт-Петербурзького Літнього саду колись затримала погляд тоді ще молодого Тараса Шевченка. Понад 150 років по тому зупинився на ній і мій погляд. Не маю права порівнювати себе з великою людиною, але порух душі від споглядання цієї скульптури в обох випадках, гадаю, був подібним.

Усе на світі поглинає ріка часу. Безліч речей, понять, держав, народів, звичаїв, цивілізацій знайшли безповоротно свій кінець у її каламутних водах. Але стоять ще в ній і будуть стояти нерушимими кам'яними брилами вічні загальнолюдські цінності, які існуватимуть, допоки буде живою бодай одна людина.

фарби, виходив пенал. Яка ж це була на ті часи дійсно гонорова річ! Букове його тіло було вагомим і твердим, як камінь, але таким гладким і теплим, що хотілося знов і знов притискати його до щок. А тугий хід його кришки свідчив про те, що сховане під нею має справді особливу вартість. Та й сама вона перетворювалась в мої уяві то на міст, то на частину військової машини, то на стартову смугу для космічних кораблів. Фрагмент гуцульського орнаменту, вирізьблений на ній, здавався мені тоді напрочуд функціональним, тільки я ще не міг збагнути, що будь-який орнамент має функцію оберегу; розуміння цього прийшло через десятки років.

У нетрях цього букового дива було відділення для олівців, для ручок, але особливою повагою користувалося відділення для пер, найменше. Не зупиняючись на тому, що знали пера для ручок в іграх першокласників, мушу зізнатися, що магнетичний бронзовий відок нового, незайманого пера і насолода від його спостереження були одним з головних акцентів моєї містерії чистописання...

Нарешті всі приготування позаду. Всі очі зараз на вчительчиній руці з крейдою, під якою на дошці з'являється візирець. Так, там усе вправно, легко, це не її рука, це крило птаха, рухи якого незбагненні, недосяжно вивчені, божественні. А що тут, у зошиті? Моє витончене, моє ласкаве, моє веселкове перо стає в моїх руках справжньою потворою. Його сталевий блиск вже нікого не введе в оману. З його подвійного жала капає й бризкає, воно верещить, несамовито опираючись кожному моєму рухові. На поверхні аркуша, наче під потужним оком мікроскопа, виростають гори, що постають просто на шляху мого пера, витягаючи з нього одчайдушний зойк розпачу й болю. Чи ніколи мої крила не підіймуть перо, чи буду колись вільним, таким, як учителька, як усі дорослі люди?

Іноді під час цього титанічного напруження невидимий режисер дійства робив невеличке інтермецо: у когось з учнів закінчувалося чорнило, і тоді всі тридцять шість маківок флюгером поверталися до вікна, де височіла чорна пузата склянка. Граючи всіма веселковими барвами свіжих чорниль-

них натіків, щедро облита сонячним промінням, вона вабила своєю забороненою красою, головним чином тому, що вчителька не дозволяла до неї торкатися.

І в цю мить, коли вона наповнювала чинюсь чорнильницю, її руки були моїми руками, її очі були моїми очима, її пальцями я відчував, як нагрілася із сонячного боку пляшка, який рельєф мають застигли напливи, що кольором нагадували мушине черво. Усі мої чуття клубочились в просторі навколо жаданої посудини, крім одного. Випробування чорнила на смак я провів ще в дошкільному віці...

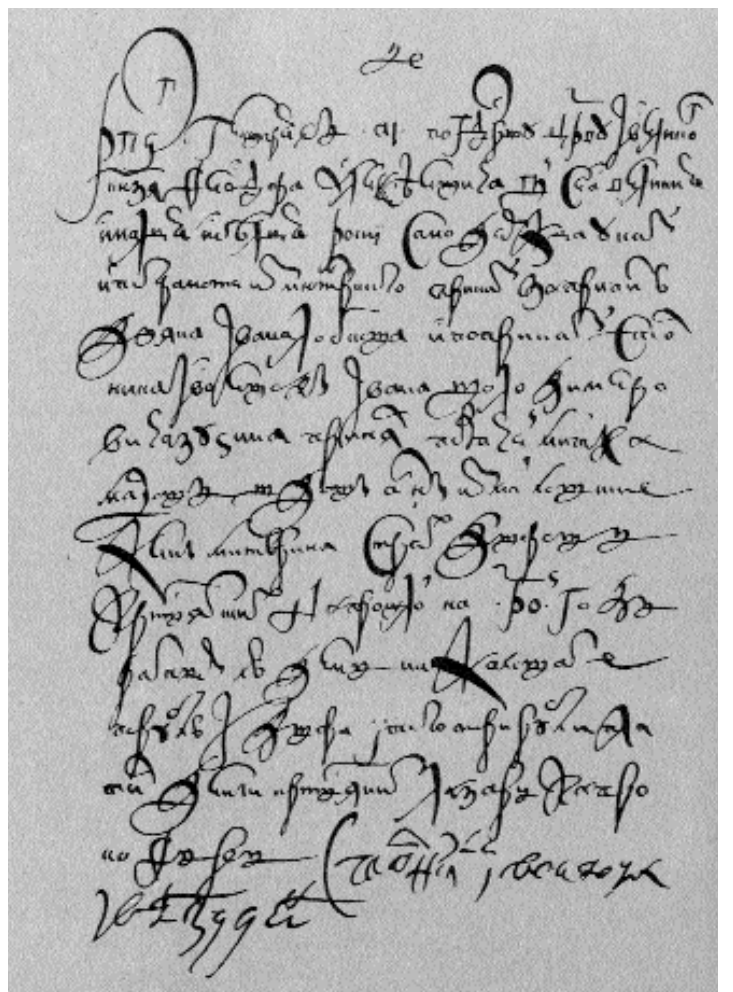
Минув час. Ще на мої шкільні роки припала велика кулькова революція. Сіла за парти нова генерація учнів, які не відтирали щоденно сині пальці сірниковими голівками, яким невідомі були такі речі, як чорнильниця, торбинка для неї, розчинні у воді чорнильні таблетки, перочистка. Їм невідомі були правила, які штрихи вести догори, які вниз, де робити натиск, а де перо мусить ледве торкатися паперу, як і коли тримати руку, щоб воно не дряпало папір, не бризало, як підкладати промокашку, щоб вона не заважала рухові руки. Виконання всіх цих та багатьох інших не згаданих мною тут правил формувало в людині певну дисципліну рухів, шляхетність пластики долоні і, насмілюся запевнити, вибагливість і охайність її духовного світу.

Мені можуть закинути: скільки невирушних зразків світової літератури написано друкарською машинкою, а скільки юдиних доносів та наклепів вийшло з-під класичного гусячого пера?

Але на мій погляд, ці полярні поодинокі випадки зумовлено іншими чинниками, не про них зараз мова. Я про ту невидиму і, думаю, небагатьом людям відчутну прірву між тими, хто бруднив чорнилом руки, виводячи свої перші палички і кружальця, і тими, хто приносив вчителю на оцінку майже стерильні зошити, вимережені стандартної товщини буквочками.

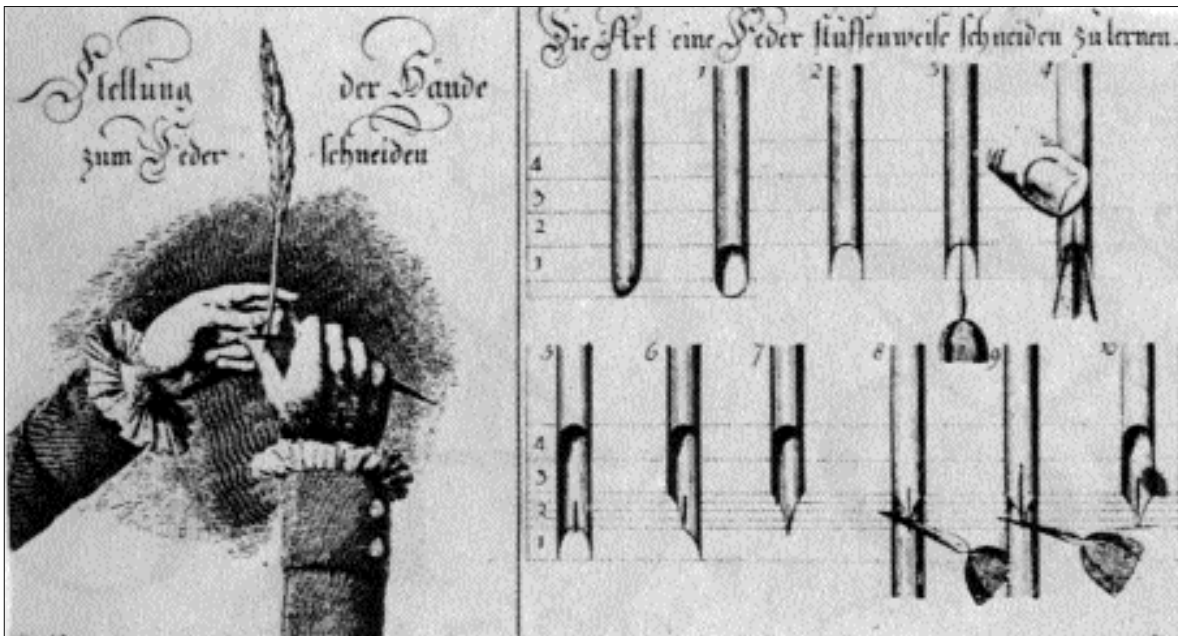
Є й такі речі, які нерозумне людство викидає на смітник історії, не оцінивши одразу їх істинної вартості. Воно втрачає їх, деякий час обходячись без них. Але всепереможна мудрість не дає загинути справжнім цінностям у бурхливому потоці часу. Настає момент, коли людині бракує покинутаго, воно конче необхідне їй, як ліки. Божя воля в останню мить спасає своїх дітей, даючи їм розум повернути втрачене.

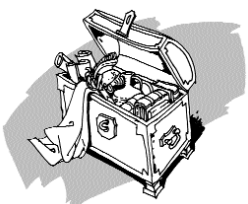
Цією публікацією починається цикл розповідей про ті добрі, делікатні, коштовні і дуже потрібні нам речі, що розгубилися на тернистих шляхах історії. Є надія, що погляд у вічне допоможе знайти їх нам і нашим нащадкам.

Кулькова самописка створила нову людину з її особливим лексиконом, стереотипами поведінки, естетичними уподобаннями і певними змінами моральних настанов. Можливо, це перебільшення, зважене на амбарних вагах, недоречне в такій делікатній царині, як духовність. Але не вибачаюся, бо дуже боляче. Болить не за те, до чого дійшли, а за те, до чого можемо не дійти, якщо не розкриємо очі собі, а особливо нашим дітям. Адже в найніжнішому віці в свідомість маленької людини закладається стільки ж інформації, скільки вона потім добирає з навколишнього світу впродовж усього свого життя. Хочу зупинитися на розгляді того, як формується у дитини мовний апарат і мовні навички.

Немовля, що донедавна плавало в теплих первісних водах материнної утробы, не потребувало мовного вислову задоволення тим комфортом. І тільки перехід у світ людей змусив його засвідчити своє відношення до цього криком. Деякий час ця вправа залишалася чи не єдиною доступною мовною формою спілкування його з навколишнім світом. І тому я вважаю семантично хибним називати його немовлям. Цю спрощену мову супроводжували й такі ж примітивні рухи кінцівок, і я сказав би, що та каліграфія рухів цілком відповідала змісту "написаних", таким чином текстів. Із плином часу ці рефлексорні рухи ускладнювалися, і відповідно збагачувалася гамма звуків. Фахівець-логопед краще за мене, мабуть, розповість про зв'язок гнучкості долоні з мовною свободою. Я мав щастя двічі спостерігати це на досвіді моїх дітей. Пройшло майже два десятиріччя, і тільки тепер я усвідомлюю значення вибору іграшок для ді-

тей, того, як потрібно дитині мати можливість деякі з них зламати й розібрати на бісерного розміру частинки. Гадаю, що в педагогічній літературі можна знайти відповідні вправи для дітей різного віку. Але я впевнений зараз у тому, що найдосконаліші фізичні вправи, найсучасніші методики і тренажери не зможуть перевершити значення занять каліграфією.

Це є своєрідний синтез розвитку розумового і фізичного, духовності та гігієни, виховання волі, самоповаги і чіткості висловлення думок.

Другий раз у своєму житті я зіткнувся з каліграфією під час навчання в технікумі. Це була пора, коли я прагматично накопичував інформацію для своєї професійної діяльності. Я дивувався, гортаючи альбоми зразків старовинної книжкової графіки. Віртуозні вензели доби бароко, щедро орнаментовані готичні ініціали, витончена впевненість класицизму. Тоді ж мені стали відомі імена світових корифеїв каліграфії і мистецтва шрифту: такі як Капр, Екскофон, "наш" естонський Віллу Тоотс та інші. Уважно роздивляючись неперевершені аркуші їхніх каліграфічних композицій, я розумів, що це красиво, це вишукано, це віртуозно, але для чого все це зроблено і як я можу його використати, було для мене загадкою. Я перебував у великому захваті від робіт студентів Талліннської Академії мистецтв, учнів великого Тоотса, що були опубліковані в одному з мистецьких часописів, але на жаль, не було поруч людини, вчителя, що пояснив би мені істинну вартість і таємний зміст тих примхливих вправ, які, на мій тодішній погляд, були справою інтимною і непридатною для практичного вжитку. Під час студіювання доводилося робити копії кращих зразків. Це була дуже марудна, але корисна робота. Якось, виконуючи чергове завдання, я задумався над змістом тексту, що саме списував. Йшлося про імпровізацію в межах стилю і про те, що саме в ній виявляється індивідуальність майстра. Цей випадок і став тим поштовхом для глибшого проникнення в мистецтво шрифту.

Але найбільш яскравою і найпліднішою була моя третя зустріч, що відбулася за кілька

років після другої, вже під час навчання в інституті. Мені пощастило, бо викладав мені мистецтво шрифту саме випускник Талліннської Академії, саме учень славноговісного Тоотса П. Чобітько. На першому ж занятті він звернувся до нас, студентів, із проханням написати йому листа в довільній формі. Прочитавши наші послання, він з кожним мав приватну бесіду. Під час цієї розмови я зрозумів, що переді мною незвичайна людина. Він тримав мого листа і, дивлячись на нього, говорив мені про непевність мого життєвого вибору, про значення інтуїції, що була в мене не досить розвиненою... Мене шокувала ця бесіда. Людина, що бачить мене вперше, каже мені такі речі, які я не наважувався виносити на обговорення майже ні з ким. Це нагадувало мені тоді парковий атракціон з ілюзіоністом-графологом. Але з часом я зрозумів, що він мав на це право і мав рацію. Його цікава манера — ніби мимохідь кинути фразу, яка в ту певну мить здавалася недоречною або надто загальною, але згодом дуже актуальною, — викликала тоді моє справжнє захоплення. Через нього мені відкрилося багато нового. У ті часи якісну професійну інформа-

цію треба було збирати по крихтах, з різних джерел. Про закордонні подорожі мало хто мріяв — їх треба було "заслужити". Тому розповіді нашого викладача про його творчі контакти з відомими майстрами були нам справжнім вікном у світ. Після його лекцій здавалося, що отримав одкровення, що неможливе стає можливим. А чого були варті тільки теми заданих ним клаузур? Графічне відтворення музики, життя знаку, різноманітні трансформації, визначення межі читабельності — усе це не тільки з цікавістю виконувалося, але ще й підносило самооцінку.

Саме тоді я відкрив красу українського скоропису і його місце в світовій культурі. З розповідей Петра Чобітька особливо закарбувались у мій пам'яті його спогади про подорож до Японії.

Візит до майстерні найвидатнішого графіка-дизайнера Шігео Фукуди, творчими винаходами якого тоді марила краща частина студентства, інші епізоди оповідання не так запам'ятались, як той експеримент, що був проведений просто на вулиці японського міста. Мій учитель стояв на розі вулиць з планшетом, на якому були пір'я, пензлі, туш і стос паперу. До пересічних перехожих він вітався і просив через перекладача будь-що написати йому на аркуші. В дев'яносто відсотків людей виникло бажання скласти вірші з приводу цієї зустрічі, що й було виконано просто на місці в бездоганній каліграфічній формі. Багато аркушів мали таку довершену композицію, що, вставлені в рамку, вони стали б прикрасою будь-якого інтер'єру.

Після кожного такого вояжу відбувалася незапланована лекція з показом слайдів, на яку сходилися навіть студенти інших факультетів, саме з них і формувалися найфанатичніші

шанувальники японської каліграфії. Багато чудесних, навіть фантастичних відомостей надходило з далекого Сходу про розквіт високих технологій, науки, економіки, але мені це було не в дивовижу: В КРАЇНІ, ДЕ МАЙЖЕ ВСІ ЛЮДИ З БУДЬ-ЯКОГО ПРИВОДУ СКЛАДАЮТЬ ВІРШІ І МИМОХІДЬ МАЛЮЮТЬ КАРТИНИ, НЕ МОЖЕ БУТИ ІНАКШЕ. Я не знаю напевно, чи справді середньостатистичний японський школяр може відтворити 700 відтінків будь-якого кольору, але на уроках красного письма він користується не кульковою ручкою, а пензлем, що є набагато гнучкішим і примхливішим приладом, ніж перо або тростинка для письма. А яким досконалим має бути тіло людини, що пише ієрогліф! Адже всі рухи при цьому регламентовані каноном. Ту саму лінію можна провести в різних напрямках і з різним натиском, і від цього залежатиме зміст написаного; окрім цього, існує безліч стилів, канонів та цілих шкіл каліграфії. Дивовижна річ для європейця, але змагання каліграфів збирають цілі стадіони глядачів — спробуй пробігти з відром фарби і щіткою по "аркушу" розміром з футбольне поле і написати на ньому літеру, яка б задовольнила вибагливі смаки знавців, що оцінюють твій виступ. Саме собою проситися порівняння: рухи метелика так нагадують фігури вищого пілотажу, виконані літаком, як японське письмо схоже на латинську каліграфію.

Ніколи не забуду вислів учителя: іноді пошепки можна зробити більше, ніж криком.

Гадаю, він є концептуальним для східного мистецтва взагалі. Тільки після того, як я почув це, я став усюди помічати підтвердження тих слів і в усьому знаходив красу і величезну силу нюансу.

Я відкрив для себе цілий новий всесвіт, знаходячи красу і особливий зміст в тих речах, які вважав до того безликими і невиразними. Велика подорож починається з першого кроку. І вже зроблено їх чимало. Іноді мені здається, що якби навіть я опинився відірваним од людства, в дуже обмеженому просторі, я б не сумував і знайшов собі за будь-яких обставин цікаве і захоплююче заняття.

Де ти зараз, мій учителю? Ходили чутки, що бачили тебе на Алтаю в колонії, заснованій твоїми однодумцями. Інші стверджують, що ти подався до Тибету на пошуки Шамбали. Де б ти не був зараз, але те, що ти посіяв, повертається зараз до тебе в субстанції, могутнішій за камінь — у вдячній пам'яті.

Хто зараз, крім фахівців, бере до рук перо і туш? Можливо, скоро це питання стосуватиметься тих, хто сьогодні ще користується кульковими, гелевими або капілярними самописками, незважаючи, що їхню кишеню вже давно гріє портативний ноутбук, а в кейсі є сучасний комп, яким через стільниковий телефон можна увійти до світової "павутини". І питання це поставлять ті, хто вчиться писати простим натисканням на клавіатуру. Можливо, нащадкам цих останніх досить буде по одному пальцю на кожній руці, а пришити гудзика чи посолити борщ буде справою натискання на кнопку певної програми. Хай Бог боронить, я жартую. Я не закликаю викидати або ламати комп'ютер, до речі, цей твір я писав саме за його допомогою, але:

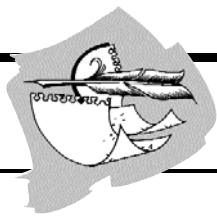
- коли вам набридла щоденна одноманітність життя,
- коли вас вже мало що може звеселити,
- коли вам потрібно сконцентрувати свої думки,
- коли вам хочеться швидко розслабитись,
- коли ви бажаєте втнути щось незвичне,
- коли ви не можете визначити, як жити далі,
- коли у вас затерпли пальці,
- коли вам весело,

- коли вам набридло нічого не робити,
- коли вас ошукали непорядні партнери,
- коли ви зненацька отримали велику спадщину,
- коли вам страшно показати ваш щоденник батькам,
- коли ви не знаєте, чим зацікавити ваших онуків,
- коли вас покинула кохана жінка,
- коли від вас вимагають завтра прийняття важливого рішення,
- коли ви покладаєте на стіл стареньку учнівську ручку, аркуш паперу, бажано крейдяного, відкрийте пляшечку туші або чорнил і поставте крапку в середині аркуша. А потім відпустіть свою руку, а разом з нею зайві думки. Хай ваше перо погуляє по білому полю вільно, без опору, і я впевнений, з часом ви повернете, що втратили, і знайдете, що шукали.

Олександр СКРИННИК

ОСТАННЯ СЛЮЗА ГОЛУБКИ Бувальщина

Тієї осінньої ночі 1946-го, коли її первістці, Славині, виповнювалося сім місяців, Юльці Косів наснилося щось надто страшне й нестерпно болюче: йде вона кладкою через Лімницю, вода реве, періщить злива, немовля на руках заходиться плачем, а берега, де чекають друзі, нема... Розбудила сестра Павлина: Михайла Косіва, районного УПА, взято на світанку, вдома. Що будемо робити?! Це ж кінець нашої боївки!

Двадцятип'ятирічній жінці потрібно було відповідати не тільки за значно молодшу сестру-подругу, немовлятку, — за життя десятків патріотів, яких знали тільки вона, зв'язкова боївки Голубка, панотець та районний. Але на жодні самовільні дії зважитися не могла, бо й не мала такого права. Знала одне: зламається районний — ніщо вже їм не допоможе. Надто завзято працювало бандерівське підпілля, якщо судити навіть із чекістських зведень... Але й вони знали далеко не все!

Від Дубшарського перевалу до Осмолоди — з осені 1941-го не один путівець відміряла Юльця Косів, у неповних двадцять ставши однією з найнадійніших зв'язкових УПА. Була й медсестрою, і розвідницею — кожна повстанська рана досі болить. Але ж не вагалася й мити! Сяяла їй, вела крізь морок Україна. Вільна, суверенна держава.

...Нав'язавши Волині й Прикарпаттю стан жорстокої громадянської війни, як анексованим теренам, Москва, радянське та військове командування вскопили в пекельну халепу, бо, без належного цивілізованого контакту з місцевим самоврядуванням, усе глибше поринали в кривавицю терору. На щастя (чи на жаль?) ніхто з українців і гадки не мав, що існує секретний державний план заглади цілого краю, — депортації народу в "Сибір неісходиму". Нарком Берія та маршал Жуков, як виявилось тепер, не бачили іншого "історичного" виходу.

А що ж було діяти їм, звичайним патріотам, українським хлопцям і дівчатам, які не мислили рідного краю без усвідомленого культурного розвою? Досить при-

гадати, що тільки на Прикарпатті, в лавах УПА, змагалися в роки Другої світової війни з фашизмом сотні представників росіян та європейських націй; перелічити тодішні відозви, статуту, політичні документи, — суспільство було готове не тільки до свідомого й ефективного національно-політичного життя, а й на істинні подвиги в ім'я вселюдських ідеалів. Крізь кров і страждання проростали трепетні паростки любові до Батьківщини, вірності заповідям Спасителя. І подібні взірці варто б запам'ятати прийдешнім поколінням. Адже чин Героїв — та реальність, що рухала, рухає і рухатиме життя. Разючі приклади й патріотичної самовідданості: батька народного вчителя Ярослава Січевлюка, голову сільради на Радехівщині, спалили. Чи то бандерівці, чи провокатори? Не завжди й по гарячих слідах вдавалося з'ясувати, як сталося лихо. Та ніщо не могло похитнути переконань сина — свободи без жертв не буває... Так виснував собі, так жив і творив народний учитель.

...Районового катували кілька діб, на допити приїздили чекістські чини зі Львова й Станіслава, та Михайло Косів, хоч і понівечено фізично, вийшов із того двобою справжнім героєм — зберіг підпілля. Мабуть, не мали такі чекісти жодного доказу проти районного, випадково взяли? Але якби так само — випадково! — після Михайла взяли й її Никольця, Голубка не певна, що не видала б тоді чекістам усю боївку, виручаючи батька своєї коханої донечки. Миттєве вагання коштувало подеколи надто багато на крутозламах історії. Відчайдушний чоловік міг стати й зрадником...

Багато, дуже багато людей постраждало в роки боротьби з тоталітаризмом. Не вберегла Юльця й сестру Павлину, — заарештували під час облави, знайшовши в неї прокламацію. Цілі села вивозили... Ось і Небилів було вивезено повністю, але в 60-ті почали повертатися небилівці — відродили село! Сусіднє Ріснате "визволителі" буквально зрівняли з землею — тракторами заорали й слід по г'аздівствах. А

погляньте нині? Одне з кращих сіл на Рожнятівщині. Так і Україна відродиться, — встане з руїни — трудами синів і дочок своїх, які не захочуть довіку старцювати в інших заможних націй, гиніти в політичних наймах. Руками й ногами, як заповідано у Святому Письмі, мусимо допомагати собі та землі своїй очиститися від екологічного та духовного бруду. Працею возвеличитись!

Молитва — то єдина зброя й підмога Юлії Василівни Атаманчук (Косів). Адже півроку без пенсії, хоч і при худібці, таки важкувато, бо ліків без грошей не надбаєш... А держава, яку Голубка з побратимами виборювала, зовсім байдужа до неї. Багато таких! Обом їм із Миколою Федоровичем Атаманчуком 2001 року виповнилося б по 80. Нівроку! Та ось позаторік, перед Різдвом, зліг Никольцю і вже не встав. Ще кілька літ тому домашнім ковальством підробляв, — сам і кузню зіптив, і причаңдалля ковальське. Золоті руки в чоловіка — хвалили сусіди. Недарма ж цінували його на Перегінській меблевій фабриці, що й на пенсію ледве відпустили. Та не так працю, як моральний занепад катує людину — старався, старався, а тепер кому хата дістанеться? Хоч і не багате, та все ж г'аздівство...

Трохи тої втіхи, що на літо онуки приїздять. Авжеж, допомагають — і сіно робити, і в стайні прибирати чи бульбу впорати. Онуки — Славинині діти. А Василькові... Як поїхав на підробітні, коли ні з чого було вижити, 20 літ тому, то й застряг у тих Сибірах. Добровільно! Така, мабуть, доля судилася? Завжди чуже ми, українці, вміли доглянути ліпше, ніж своє.

...Так ось і доживають рештки бандерівського підпілля у Врочах (Вільхівка). Сьогодні Голубка, мо' б, і рада "видати" боївку — на виживання — лиш прохолов уже слід по тих славних дівчатах і хлопцях, повимирали. І навіть пам'ятника районному УПА Михайлові Косіву в селі нема. То що вже казати про невідомих героїв, які не рахувалися з життям, марячи про Неньку?! Могилу стрілецьку, щоправда, відновили... І збираються біля неї, як колись... І навіть "Ще не вмерла..." співають. Але — вже без самопосягати, віддаючи данину героям, яких знають із пісень.

...Де ж ти, Василечку, синочку? Остання неньчина слюза блукає по щоці планети. З надією! Дасть Бог, зустрінуться — Віра, Надія, Любов. Голубка живе цією молитвою, рятує її Микольцю, Царство йому Небесне... Блаженні духом уздрять славу твою, Господи...

ЧОМУ НЕ ДІЄ ЗАКОН «ПРО МОВИ?»

Ухвалений ще 28 жовтня 1989 року Закон "Про мови в Українській РСР" практично не виконувався і не виконується. Українська нація опинилася перед сумною альтернативою — бути чи не бути їй узагалі, бо століттями не тільки відбувалася тотальна русифікація, — деформувалася цілісність національної психіки українського народу.

Інколи чуються побоювання, ніби в Законі про мови простежується насильницьке впровадження української мови. Але хіба може бути насильницькою українізація в Україні? Звичайно ж, ні. Насильницькою українізація була б у якійсь іншій державі.

"Тільки той народ може вважати себе здоровим, тільки той народ може впевнено дивитися у свою будучину, всі сфери діяльності якого перейняті його мовою і культурою. Це розумів Ломоносов, який ламав франкомовну традицію російського дворянства, це розуміли великі уми Європи, які в ім'я життя своїх націй відмовлялися од латині. Мова — найголовніший організатор духовного життя, єдності й розвитку народу. Там, де їй загрожує смерть, настає хворобливий розклад нації, там, де мова гине, помирає народ", — наголошує Дмитро Павличко. І це стосується не тільки українців, а й білорусів, росіян, євреїв, болгар, вірменів та інших, котрі населяють нашу державу.

Якщо ми хочемо збудувати цивілізовану державу, то маємо дбати про її культурні засади. Ось короткий уривок із промови Миколи Бухаріна, виголошеної на з'їзді комсомолу в Москві 6 травня 1928 року: "На Україні ми бачимо іноді, як руські елементи, особливо зі старого урядницького апарату, нізащо не хочуть вивчати українську мову. Вони бачать у систематичному проведенні українізації вияв чогось такого, що підриває честь і славу Росії. Вони до цього часу в душі дивляться на Україну як на "Малоросію", що повинна постачати ва-

реники та "малоросійське сало", танцювати гопака тощо. Оця барська, антипролетарська, великодержавна ідеологія проникає і в низи".

Про те, що барська великодержавна ідеологія за часи більшовизму зміцніла в "низах", свідчить сказане 1989 року бригадиром вибійників шахти імені Стаханова А. Ляшком. "Якби українська мова, — просторікував він під час розмови з Михайлом Горбачовим, — допомагала добувати вугілля, всі ми, шахтарі, стали б нею балакати..." Цей зденационалізований вибійник не розумів того, що подібне саркастичне трактування значення мови корінного народу України не тільки образливе, а й не додає честі йому ж самому, бо свідчить про брак елементарної культури. Ось наслідки пролетаризації суспільства! Адже жодна мова не може видавати на-гора вугілля. У мови — призначення інше. Духовне...

Зрештою і Ленін писав: "Зважаючи на те, що українська культура (мова, школа і т. д.) упродовж століть придушувалася російським царизмом і експлуататорськими класами, ЦК РКП ставить в обов'язок усім членам партії всіма засобами сприяти усуненню всіх перешкод до вільного розвитку української мови і культури..."

Знаємо, що і Бухаріним, і Леніним усе це говорилося не без лицемірства та лукавства. Але чому ж не наслідують своїх "вождів" (чи не читали, чи ігнорують) моїсеєнки та сімоєнски? Послухайте репортажі із сесійної зали Верховної Ради України. Як тільки виступає комуніст чи соціаліст, лунає, здебільшого, російська мова. Скільки ж це триватиме? Де ще у світі є такий парламент, який відмовився од мови свого народу?!

Олекса ВАЩЕНКО

НА СКРИЖАЛЯХ СТОМЛЕНИХ ЕПОХ

ДО 100-РІЧЧЯ 3 ДНЯ НАРОДЖЕННЯ Миколи ЧИРСЬКОГО

Його ім'я за тоталітаризму старанно замовчувалося, бо не вписувалося в ідеологічні рамки... А було в подільського священика Антона Чирського четверо синів: Роман, Володимир, Олександр, Микола. Під час громадянського протистояння Сашко і Микола воювали на боці армії УНР, Володимир — офіцер білогвардійської армії, загинув від рук більшовиків 1919 року в Гайсині, а Роман редагував Кам'янецьку газету "Більшовик", підписував публікації псевдонімом Сер Ольд, — усе як у старого Половця з роману Ю. Яновського.

Народився Микола Чирський 5 лютого 1902 року в м. Кам'янці-Подільському. Два роки навчався в міській гімназії (1911—1913). Закінчити встиг лише п'ять класів Балтської гімназії, бо далі — захурделилося... Зовсім юним прилучається до національно-визвольної боротьби, вступивши до повстанського загону Заболотного. Потім через важкі обставини во-

єнної доби уже з денікінськими частинами пробивається на рідне Поділля, де поповнює лави Української регулярної армії (стрілецька бригада полковника Василя Мазуренка).

Довелося пережити і поразки, і перемоги. У листопаді 1920-го з частинами армії УНР переходить Збруч. Був інтернований у Каліші, де збиралася прогресивно-мисляча молодь, серед них: Степан Скрипник, Євген Маланюк, Максим Загрівний, Юрій Дараган, Галина Орлівна, Осип Турянський... Зорганізували табірний гурток літературно-мистецьких сил, назвавши "Веселка". Тут з травня 1922 року й виходив однойменний журнал, в якому друкувався Микола Чирський.

Він писав не тільки ліричні вірші, а й дружні шаржі, епіграми. Був "душею" редакції. Наприкінці 1923 року нелегально перетинає чеський кордон, аби продовжувати навчання. Вступає до рільничої школи, трохи підучив чеську і німецьку

мови, історію літератури, етику. І не полишав пера, друкуючись в журналах "Наша зоря", "Веселка", "Рідний край", "Наше життя", газеті "Свобода", у бюлетені академічної громади при УГА — "Наша громада". Дружить з колегами Ю. Дараганом та М. Загрівним, які допомогли йому перебратися в Подєбради. Оселившись тут, 27 серпня 1924 року Микола подає заяву на ім'я директора педінституту імені М. Драгоманова (посаду директора тоді обіймав літературознавець Леонід Білецький, однокурсник Івана Огієнка) з проханням зарахувати студентом літературного відділу. Але початкова освіта стала на заваді і 31 жовтня 1924 р. йому довелося відкликати свої документи. Вчився самотужки.

Туберкульоз легенів тоді став поширеною хворобою. Не минула вона і молодого подолянина... Разом з Іриною Наріжною, Галиною Мазуренко, Оксаною Лятуринською, Степаном Риндиком, Юрієм Дараганом відвідували у Пра-

зі Олександра Олеся, брали у нього уроки віршування. А ще ж заробляв на хліб насущний, працював комедійним актором у театрах Мукачеве, Ужгорода, Тячева. І творив драматичні шедеври! Його п'єси ставилися на кону, з друку одна за одною виходять п'єси "Отаман Пісня" (1937), "П'ятий рейд" (1938), "Лев з Абіссинії" (1939). І лише під час війни у Празі виходить збірка поезій "Емаль" (1941).

На початку Другої світової війни важко хворий поет, якому у 1937 році в Тячівській лікарні видалили одну легеню, пробивається в Україну, до рідного міста. Дорогою зупинився у Львові, зустрівся з колективом місцевого театру, залишив режисерові Володимирі Блавацькому-Трачу свою улюблену п'єсу "Отаман Пісня". А в Кам'янці-Подільському замешкав у тітці. Тут налагодив зв'язок із місцевим театром, у газеті "Подільськ" друкує рецензії та вірші під псевдонімом: М. Собачкін, М. Подоляк, М. Бурлака, Ларіон Ліра, М. Юрич. Сили покидали, поет танув, як свічка...

Але ж "на скрижалях стомлених епох" дружить, не замирає шире його слово. Годилося б і видати щось, бо нині поет цілковито забутий.

Віталій МАЦЬКО,
м. Хмельницький

СПРАГА ВЗАЄМНОСТІ
ТВОРИТЬ ЙОГО ОТОЧЕННЯ

Слово з нагоди 60-річчя

Анатолія Качана

(Національна Спілка письменників
України, 17 січня 2002 р.)

Так уже сталося, що до ювілеїв Качана я пишу або одноактні п'єски, або невеличкі трактати. Не став винятком і теперішній ювілей Качана.

Кожен відомий письменник має своє оточення. Вивчають твори письменника, але вивчають і його оточення. Бо воно багато про що свідчить. Мати певне оточення і належати до певного оточення — важливий факт і фактор літературного життя. Я радий, що Анатолій Качан зустрів своє 60-річчя в такому прекрасному, високоповажному, високоавторитетному оточенні друзів, старших побратимів. Справді-бо, подумаймо про оточення Качана — і в цій, без перебільшення, історичній залі, і поза нею.

Оточення Качана — це Дмитро Білоус, Олександр Сизоненко, Леонід Вишеславський, Володимир Яворівський, Іван Дзюба, Любов Голота, Володимир Бровченко, Микола Вінграновський, Анатолій Погрібний, Петро Осадчук, Віталій Карпенко, Микола Сом, Леонід Талалай, Володимир Базилевський, Григорій Ключек, Дмитро Буханенко, Віктор Мороз. На жаль, усіх достойних людей з Качанової орбіти не перелічити. Належати до оточення Качана престижно і відповідально. Цілком можливо, що в літературних енциклопедіях наступного або й цього століття буде така довідка: Петро Осадчук — відомий поет з оточення Анатолія Качана.

Я теж належу до оточення Качана і пишаюся цим. Вочевидь, не в першій шерензі стою, але за часом перебування в оточенні, мабуть, один з найдавніших. Адже познайомився з Качаном у далекому 60-му році минулого століття, в Одеському університеті, тобто понад сорок років тому. Уявляєте, як давно це сталося? На світі ще не було ні Івана Малковича, ні Оксана Забужко, ні Павла Вольвича, а на університетському літературному вечорі з уст одного початківця пролунав рядок: "Може, із цього Качана й виросте капуста".

Як бачимо, слова виявилися пророчими.

До речі, подекуять, що в прізвиську людини закодовані визначальні риси людської долі, характеру. Узагальнено і філософськи кажучи, слово "Качан" означає осердя, серцевину, стрижень, який нарощує на собі "щось".

Анатолій Качан нарощує оточення, друзів.

Є письменники — самітники, анахорети. Качан — ні. Він шукає людей, друзів, спілкування. Друзі шукають його.

Качан завжди перебуває на людському перехресті. Його київська квартира — це унікальний благодійний гуманітарний готель для земляків з Одеси та Миколаєва. Молоді пари з Одеси, як правило, свій медовий місяць проводять на квартирі Качана. Визнані і невизнані генії з причорноморських степів, доктори і кандидати існуючих і неіснуючих наук, літературні напівбомжі і напівкладики, лицарі духу, скажімо, з Бороджанки або Кіровограда —

усі знаходять доброзичливий притулок в апартаментах Качана.

Спрага людської взаємності у Качана безмежна. Він цікавий, дотепний, часом передбачуваний співрозмовник. Постійно розробляє якусь оригінальну концепцію, озвучує її, апробує в товаристві.

Певний час він досліджував народні прикмети — тоді ми його називали "поет — прикметник". Потім вивчав доленосний вплив сонця на усе живе на землі. Пригадую, як Качан своїми великими руками показував, як сонце формує нас, наше життя. Потім була його концепція про буденну свідомість, його оригінальні конфесійні розвідки.

Качан — ходяча цибата лабораторія несподіваних, парадоксальних, кутастих, шпичастих суджень, міркувань, спостережень. Очевидно, в цьому невтомному щоденному спілкуванні і народжуються вірші Качана, в яких є ота невимовна, незбагненна речовина, що зветься Поезією, ота енергетика, яку відчуває кожен, хто читає його щемливі, вигадливі, веселі й печальні водночас твори.

До оточення Качана належить уся моя родина — присутні тут дружина Надія, дочка Світлана та онучка Катя. Далекої зимової ночі 1969 року у Кривому Озері на Миколаївщині, коли ще не народилася, але вже збиралася народжуватися моя дочка, хтось постукав до нас у двері. Відчиняю — на порозі стоїть увесь у снігу Качан. Звідки він узявся, як знайшов мене посеред хуртовини у глухому селищі — й досі є для мене загадкою. Цілу ніч Качан читав вірші. Назавжди запам'ятався рядок — "Квадратні очі виноградників". А вранці Качан несподівано щез, як і з'явився.

Через рік ми зустрілися в Києві. І ось уже понад 30 років наші екзистенції на київських пагорбах доторкуються одна одної, віддаляються, щоб потім знову наблизилися.

Ми кажемо: Качан — степовик. І це правда. Але не забуваймо, що він більше киянин, ніж некиянин.

Київська міська влада високо цінує внесок Качана у нарощування духовності столиці, роботу з підготовки літературної зміни, його самобутню поетичну творчість. За дорученням керівництва Київської міської державної адміністрації дозволяють вручити Анатолію Леонтьовичу Качану Подяку Київського міського голови Олександра Олександровича Омельченка та цінний подарунок — іменний годинник.

Але це ще не все. Поезію Качана шанує моя онука дорoga — Катя. А це, мабуть, найвища оцінка.

Володимир ЧУЙКО

«РЕПЕРТУАР —
ЦЕ ІДЕОЛОГІЯ
ТВОРЧОГО
КОЛЕКТИВУ»

— 5 грудня в Національній опері України, на сцені № 1, відбувся ювілейний концерт хору "Почайна" Національного університету "Києво-Могилянська Академія". Концерт мав назву "Духовна музика Європи XI – XXI століть". Незмінний маестро — хор Олександр Жигун — про своє дітище, яке святкувало 15-річчя творчої діяльності, розповідає так:

— Ми мали намір показати антологію духовної музики. І дуже приємно, що багато людей зрозуміли цей намір. Того ж вечора зі сцени театру пан Юхновський сказав, що багато віків тому Україна вже мала високий рівень хорової культури. У порівнянні із західною музикою, наша не була гіршою. Ми справді хотіли показати, що Україна була й буде органічною часткою Європи, до чого ми прагнули.

Звичайно, виступ в Опері з оркестром, — це неординарна подія для будь-якого колективу. Концерт був у двох частинах. Перша — акапельна, друга — з оркестром. На велику аудиторію звучали два відділи концерту, який тривав близько трьох годин.

Я не поділяю публіку на професіоналів і дилетантів. Гадаю, якщо глядачеві подобається, і це відчуває зал, — мети досягнуто. А така атмосфера була. Вона нагадала мені виступи в Польщі. Ми чули, як зал замирав, співпереживав, розчинявся в музиці.

Відкрию таємницю: деякі твори, зокрема альтифони Козаренка, ми освоїли за півтора-два місяці, а "Боже, великий, єдиний" з оркестром звучав після двох репетицій. Це я веду до того, що в хор прийшло 30 новачків, студентів, які заспівали раніше й освоїли програму двох відділів. І ви бачили, що в хорі не було людей, які не співали. Тому, якщо аналізувати творчий аспект, ми спрацювали добре, якщо організаційний, — ми залучили до співу нових людей. Тому, незважаючи на величезні організаційні проблеми, концерт пройшов адекватно нашому баченню святкування 10-річчя відродження Національного університету "Києво-Могилянська Академія".

Звичайно, є проблеми, все записано, все підлягає аналізу. Хор сьогодні є, а завтра хтось не прийшов чи захворів... і все. Це не картина. Це — міраж, він є і немає. Я й сам іноді дивуюся і не можу пояснити, як таке унікальне яви-

ще, як наш хор, тримається.

— Кажуть, що потрапити до нього дуже непросто.

— Неправда. Потрапити в хор дуже легко.

— Маючи талант...

— Не обов'язково. Якщо людина має хоч якісь вокальні, слухові дані. Але якщо приходять і кажуть, що потрібне "відпрацювання" в університеті, тоді я прослуховую ретельніше. Практично нікому я не відмовив, не сказав: не ходіть. Кожному кажу: приходьте, розвивайтеся. Ну, якщо зовсім ніяких даних немає, пропоную зайнятися драматичним мистецтвом. Отож — нікому не відмовити — це моє перше правило. А потім працює природний відбір. Він проходить таким чином. Доводиться опановувати великий обсяг матеріалу, репетиції, і настає такий час, коли претендент бачить, що це не його справа. Але більшість студентства швидко входить у матеріал і отримує свій допіл.

— А як Ви прийшли до "Почайни"?

— Дуже просто. Все почалося із дитинства, з оркестру, в інституті був старостою хор. Я співав у самодіяльній капелі Київського політехнічного інституту, але спочатку грав ув оркестрі. В хор мене "затягли" випадково, в інституті було обов'язкове прослуховування. Суспільство, яке перекреслило церкву, хори, перекреслило і великі знання. На генетичному рівні вони є. Тому людей треба поновому переорієнтувати і показувати, що таке мистецтво є. І я не відмовляюсь од свого задуму зробити в академії обов'язкове прослуховування. Багато хто прийшов і співає, а багато хто й не прийшов. І я міг би не прийти на хор, якби мене не привели за руку. І за це я вдячний моїм учителям Лідії Олександрівні Падалці, Віктору Івановичу Іконнику, Віталію Романовичу Лисенку. Треба тільки раз спробувати заспівати, і потім від цього важко відмовитися.

— А за яким принципом формується репертуар "Почайни", адже від цього залежить успіх?

— Репертуар — це стрижень, це основа існування всіх колективів. Це ідеологія. Але треба зіставляти можливості й ідеї. Можна ж надумати репертуар будь-який, але все впирається в "хочу" й "можу". Поступово приходило розуміння, що хори, хорова музика вийшли з церкви. І такий акапельний хор, як наш, повинен мати більшу частину програми акапель-

ЮВІЛЕЇ

но-духовну. Тому ми почали з творів Березовського, Веделя... Знадобилися безцінні архіви з бібліотеки Могилянки. З нотного відділу Конгрегаційної зали я "не вилазив" днями. За п'ять років передивився всі партитури і поголосники, які співали в колишній "Києво-Могилянській академії". В бібліотеці збережено автографи Кошиця, Стеценка. Ось так поступово ми підійшли до творчості флагманів хорового співу. Ішла пошукова робота, до речі, треба її продовжити. Знайдено будинок Веделя, на якому потрібно поставити меморіальну дошку.

— Читавам буде цікаво знати, де цей будинок?

— На Подолі, на розі Братської й Андріївської. Сьогодні це будинок моделей взуття. Ми зробили графологічну експертизу автографів. Я готував усі документи. Вертаємось до репертуару. Найперше, українська національна, класична західна музика. Без Моцарта, Гайдна, Вівальді я, наприклад, не мислю свого репертуару. Йде обов'язково творчість Стеценка, творчість якого перевершує все зроблене до нього. Ми плануємо робити компакт-диск його творів. Усе, що є в українській духовній музиці, близьке нам, але я розумію і потреби сучасності. І в нас вона є. Це і твори Степурка, Козаренка... Наприклад, ораторія "Страсті Ісуса Христа", фрагмент якої ми виконуємо. Отже, репертуар — це ідеологія. Може, комусь хочеться, щоб ми танцювали, підстрибували. Якщо й беруться якісь жарти-твіри, то це переважно українські народні пісні.

— Сподіваюсь, що в "Почайни" та її керівника багато планів на рік, що починається.

— Планів вистачає. Щойно Степурко заніс догмати, які він переклав для оркестру й хору. У квітні має бути прем'єра. Продовжуємо працювати над літургією Стеценка, іншими його творами, плануємо компакт-диск його творів. У нас вийшли компакт-диски "Духовна музика XIII століття", записали Реквієм Моцарта. Це дуже велика робота. Комусь розказати, не повірять. Плани намагаємось реалізовувати. Може, про них не варто й говорити наперед? Але й без перспектив не можна. Я б хотів започаткувати у Володимирському соборі не концертний, а літургійний варіант циклу духовної музики. Думаю, що наш задум підтримає патріарх Філарет. Є бажання проїхати по Україні й показати студентам в регіонах що музику, підтримуючи імідж Києво-Могилянської академії, ідею створення єдиної церкви на Україні.

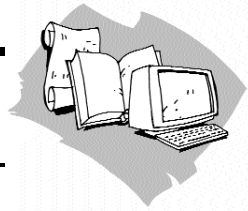
— І грошей?

— Якщо є хороша ідея, то гроші знайти можна. І в цьому контексті хочу сказати, що нам обов'язково треба видати повне зібрання творів Артемія Веделя. Я вже казав: терміново відкрити меморіальну дошку. Під егідою Могилянки доречно було б створити асоціацію студентських хорів України. Оцю хвилю, бажання зробити музику часткою душі людської треба пропагувати і шукати різні методи для цього. Бо душі людей заповнює зовсім інше. Ми повинні підтримати існуючі колективи, допомогти створити нові, спрямувати в репертуарному плані. Думаю, що в Могилянці приживуться театралізовані музичні вечори, які звучали в минулі віки. І все це хочеться зробити до 10-річчя відродження Академії.

Хор як організаційний колектив повинен мати певну кількість людей. Прагнення відійти од цього можна пояснити фінансовими, транспортними проблемами. І тому, крім масштабних хорів "Думка" та "Трембіта", важко назвати ще когось. Тенденція камеризації не властива українській музичній культурі, але ця тенденція є. В "Почайні" співає 140 осіб. І тому цей колектив унікальний з погляду масштабності, звуку, сприйняття й діапазону звучання. Це можуть визнати навіть професіонали.

— Побажаємо Вам ці й інші задуми реалізувати в Новому 2002-му році.

● — Дякую.

Погляньмо правді у вічі: в Україні за роки тоталітаризму було проведено масове перейменування населених пунктів. Особливо не поталанило тим, назви яких утворено з етнонімів: ляхи, волохи, вірмени, татари, ізраїльтяни, прусси, шведи, цигани. Замінено й назви тюркського, румунського, турецького і, що теж траплялося, старослов'янського походження. Не уникло гіркої долі й село Туркенівка, яке з часу заснування (перша половина XVIII століття) і до 1945-го року так називалося. Саме тоді, по війні, його за вказівкою "згори" перейменували. І стала Туркенівка Южним, що за 27 кілометрів від міста Ічні, на Чернігівщині. Це найвіддаленіше село від райцентру. Якось відомий український письменник, до речі, уродженець Ічні Анатолій Дрофань зізнався мені, що у розмові з першим секретарем райкому компартії торкнувся питання щодо перейменування Туркенівки.

— І який це дурень назвав мальовниче українське село Южне?

— Та оцей дурень перед вами й сидить, — той у відповідь.

— А чому Южне?

— Оно ж южнеє Ічні.

Що й казати, влучно відповів партократ Анатолію Дрофаню. Справді, скільки було таких дурнів, наділених необмеженою компартійною владою. Не злічити!

Як відомо, топоніміка вивчає походження, структуру, функціонування, розвиток і поширення власних географічних назв. Топоніми — як дзеркала історії, як вікна у минуле. Скільки цікавого вони можуть розповісти! Ось хоча б наведу приклади, взяті лише з рідної моєї Чернігівщини. А Придесення я, до речі, сховав пішки — від Новгород-Сіверська до Прилук, від Остра до Коропа...

Отже, вчитуюсь у їх сьогодині назви, згадуючи попередні, тобто дореволюційні, до 1917-го року. Так от: село Соколівка Бобровицького району — Дідово, Петрівка Борзнянського — Махнівка, Олексіївщина Козе-

РЕАНІМОВАНА ТОПОНІМІКА

лецького — Розуми, Підлісне — Церковище, Червоне — Билка і так далі. А сіл Жовтневе аж п'ять на карті області. Чимало таких назв, як Першотравневе, Первомайське, Червоне і Красне в різних словосполученнях — Червоноармійське, Комсомольське, Піонерське... Такі приклади можна наводити і наводити.

І все ж будемо оптимістами. До цього закликає заслужений працівник культури України, письменник Станіслав Маринчик. Фільми Станіслава Маринчика — лауреати і дипломанти багатьох міжнародних і Всеукраїнських конкурсів і фестивалів народної творчості. Мій шкільний товариш — один із фундаторів аматорського кіно в Україні.

— Вже 11-й рік пішов відтоді, як ми започаткували будівництво нового дому, який має горду назву — Україна, — говорить Станіслав Гаврилович. — Із здобуттям незалежності відбуваються значні зміни не лише в суспільній сфері, а й у свідомості людей.

— **Від радянських часів Україні дісталася гірка спадщина, пане Станіславе...**

— Саме так. Отож і роботи — непочатий край. Взяти, скажімо, рух за повернення знищених найменувань населених пунктів. Адже скільки їх — стільки й переказів, легенд, припущень щодо їх походження. Географічні назви передаються з покоління в покоління й становлять неабияку цінність для істориків, філологів, фольклористів, краєзнавців. Тому-то ми повинні охороняти їх як історичні пам'ятки.

— **Пригадую, свого часу ти очолював Ічнянську районну організацію Українського товариства охорони пам'яток історії й культури. Хоч це було за радянської доби, але все ж таки тобі чимало вдалося зробити?..**

— Доводилося, правда, неодноразово оббивати пороги чиновницьких кабінетів і в Чернігові, і в Києві, аби унеможливити знищення тієї чи тієї сторінки нашої минувшини. Скажімо, скільки було труднощів, пов'язаних з відкриттям у Ічні пам'ятника нашому видатному земляку — скульптору Івану Мартосу. Він — автор пам'ятників Мініну і Пожарському в Москві на Красній площі, М. Ломоносову — в Архангельську, Е. Рішельє — в Одесі, інших видатних творів, які займають почесне місце в історії світової культури.

Гордість української літератури, наші земляки, письменники Степан Васильченко, Анатолій Дрофань, поет Василь Чумак. За нашим клопотанням споруджені їм пам'ятники, їхніми іменами названо вулиці. А оце Ічня широко відзначала 80-річчя від дня народження славного сина України, поета Григорія Ковалю. 20 вересня, у день його свята, сесія міської ради прийняла ухвалу про перейменування вулиці Жовтневої, на якій жив поет, де зробив перші неспівні кроки у велику літературу, на вулицю імені Григорія Ко-

валю. Це ім'я відтепер присвоєно і школі № 4 міста.

— **Пане Станіславе, я ось хочу наголосити на тому, що топоніміка має кілька, так би мовити, розгалужень. Антропоніміка вивчає географічні назви, що походять від людських імен. Наприклад, Миколаїв, Іванівка, Петрівка. Етніміка досліджує назви, що виникли від різних народів і племен — Молдаванка, Печеніги... Гідроніміка вивчає назви всіх водоймищ — від океанів, морів, великих рік і озер до маленьких струмків, боліт, навіть криниць.**

— А є ще мікротопоніміка, що опікується топонімами місцевого характеру: назви вулиць, провулків, ярів, горбків, хуторів, перелісків, навіть стежок, окремих угідь, кладовищ... І ось приємна новина — нині в Ічні працює робоча група, створена райдержадміністрацією, з відновлення історичних назв вулиць міста. І вона дійшла висновку, що необхідно перейменувати 37 вулиць. Їх назви мають увічнити наших видатних земляків-ічнянців.

— **Безумовно, це дуже клопітка справа, пане Станіславе. Адже все треба скрупульозно зважити, взяти до уваги думку людей, особливо старожилів міста...**

— Безумовно. Тільки так. З'являється в Ічні вулиці місцевого художника і скульптора Василя Швидченка, — людини надзвичайно великого таланту й щедрої душі. Вулиця ди-настії Стороженків. Олекс Стороженко походив із правдавнього козацько-старшинського роду, український письменник. Микола Стороженко — історик літератури, автор праць про життя і творчість нашого духовного батька Тараса Шевченка. Нинішня вулиця Орджонікідзе отримує назву Івана Кметі-Іченського. Що ми знаємо про нього? Зовсім мало. Ще у 1929 році йому вдалося якимось чином виїхати з родиною до канадського міста Вінніпег, а звідти до Сполучених Штатів Америки. Там пан Іван Кмета-Іченський отримав ступінь доктора богослов'я, написав збірки поезій "Хвилі з блакиті", "Крила над морем", "Чаша золотая". Поетична творчість, релігійна, наукова та громадська діяльність принесли нашому землякові заслужену шану й визнання на далекому зарубіжжі.

— Славний син України вірно і самовіддано майже століття служив своєму народові, хоча й був одірваний від нього. В Ічні також народився і провів дитячі роки Сергій Маслов. Вулиця Воронського відтепер носитиме його ім'я. Наукові праці вченого — це і літературознавство, й історія древніх слов'янських літератур, і давньоукраїнська мова, це вивчення книговидавництва, бібліотечної справи, палеографії, археографії. Він

фольклористики, освіти в Україні його відродження

років з 30 тому я... українців, які... одоном, талановитого... півної кераміки Миколу Богу, що вже зникне на... тавного міста вулиця

Сверолова, а буде імені Миколи Піщенка.

— Ічня відома з XVIII століття як художній осередок керамічного виробництва. Тут виготовляли розписний і своєрідний за формою посуд, кахлі, іграшки. І вулиця у нас була — Гончарівка. Ічнянську керамічну школу гідно репрезентував на багатьох міжнародних виставках Микола Піщенко. Принагідно скажу, що наша самодіяльна студія "Сівач" створила в 1971 році фільм про народного умільця.

— **А яку нову назву отримає Червоний куток?**

— Є в нашому районі село Власівка, яке ти добре знаєш. Це — батьківщина чотирьох братів, прославлених льотчиків: Героя Радянського Союзу Михайла, орденосців Миколи, Павла і Віктора Гарамів. У дні минулої війни вони мужньо воювали, знищивши 40 фашистських літаків. Смертю хоробрих загинули Михайло, Микола і Павло. В селі зберігається будиночок, у якому народилися і провели дитинство брати. Так от Червоний куток, пане Анатолію, носитиме відтепер славне ім'я Михайла Гарамі.

— **Вже не буде й вулиці П'ятирічки?..**

— Натомість імені Василя Штернберга, який був одним з найближчих друзів Тараса Шевченка. Він неодноразово бував у наших краях, тут робив замальовки, писав картини. У 1840 році він створив фронтиспис до першого видання "Кобзаря" Тараса і кілька його портретів. Тарас Шевченко присвятив Василю Штернбергу поему "Іван Підкова", вірша "На незабуду Штернбергові", відтворив його образ у повістях "Художник" і "Музикант".

— **На карті Ічні з'явиться ще цілий ряд цікавих назв вулиць. Колишні були надто заповнізовані...**

— Так. Це, зокрема такі: Солдатської слави, Героїв Крут, Івана Мазепи, Козацька, Київська, Івана Богун, Волі, Злагоди, Якіма Сомка, Лесі Українки, Богдана Хмельницького, Свято-Миколаївська, Журавлина, Солов'їна.

Керівництво Ічнянської міськради чинить спротив перейменуванню вулиць. Мовляв, для цього потрібні величезні кошти. Райдержадміністрація займає іншу позицію — вулиці потрібно перейменувати. Її голова пан Анатолій Шкребо на зустрічі з головами політичних партій і депутатами міськради заявив: "Сором, що вулиці Ічні досі носять імена діячів, які принесли тільки лихо українському народу". Такої ж думки дотримується і заступник голови райдержадміністрації Віктор Кичай. Вірю в те, що переможе все-таки здоровий глузд депутатів і вулицям буде надано нові історичні назви.

Анатолій ТУРКЕНЯ
Фото Оксана ЦЕАЦУРИ

ПРОФІЛАКТИКА... МООВОЮ ОРИГІНАЛУ

"Рекламуючи" послуги ТОВ "Інститут профілактичної медицини "Прем'єр", тижневик міг би на цьому заробити, навіть не маючи ніякого відношення до профілактичних робіт взагалі, та медицини зокрема. Проте друкується цей матеріал з іншою, хоч і профілактичною метою, яка полягає, насамперед, у нагадуванні громадянам України і тим, хто здійснює свій бізнес у нашій державі, про існування основного закону держави — Конституції України, в ст. 10 якої затверджено, що "державною мовою в Україні є українська мова. Держава забезпечує її всебічний розвиток і функціонування в усіх сферах суспільного життя на всій території України". А закони держави потрібно і поважати і дотримуватись у своїй діяльності.

Тож поява цієї публікації є адекватною реакцією на поширення в різних регіонах України рекламних проспектів, які інститут "Прем'єр"

розсилає разом із бланками договору з усіма реквізитами і, відразу ж, актом виконаних робіт. Як кажуть: "Фірма гарантує". А йдеться про те, що українське підприємство "ТОВ "Інститут профілактичної медицини "Прем'єр" в особі директора Щербініної Л. О., діючого на підставі Статуту, з однієї сторони, та..." (коментуємо), порушуючи закони України, зокрема ст. 10 Конституції України, запрошує, сподіваємось, громадян України "прийняти участь у роботі інформаційно-консультативного семінару" (прошу вибачення у читачів за дослівний переказ, далі вже без перекладу) "Тендерные процедуры закупки товаров, работ и услуг за бюджетные средства..." (вже не сподіваємось, а напевне ж, саме України і українських громадян — платників податків). Ось лише плутаємося у здогадках і здивуванню нашому немає меж: як далеко зайшла профілактична медицина, про-

пагуючи поряд із медичними знаннями "...особенности проведения тендеров на строительные работы. Нарушения. Конфликты. Проверки", взагалі і... російську мову зокрема.

Учасникам семінару необхідно перерахувати українські 584 грн. "Получателю — ООО "Институт "Премьер" і... знати мову сусідньої держави. Бо мова рідної згадується лише на фірмовому бланку у назві трьох поважних державних інституцій. В оригіналі рекламного проспекту це звучить так: "Министерство экономики Украины. Вищий арбітражний суд України. Державна контрольно-ревізійна служба України", а далі вже мовою іншої держави: "Приглашаем..."

Не будемо завдавати собі клопотів, викладаючи читачеві зміст згаданого проспекту рідною мовою, бо це справа невдячна, та й зробити це можемо не так, як того хотілось "профілактичній медицині". А тому по до-

даткову інформацію просимо звертатись до інституту "Прем'єр" (ЛТД).

Від себе хочу лише додати, що мова — це не тільки засіб порозуміння ділових людей, це душа самого спілкування, база морально-етичних цінностей, без яких неможливо розвивати цивілізовану економічну систему. Україна, як будь-яка інша країна світу, може претендувати на авторитет у світовому співтоваристві, маючи високорозвинену економіку. Тож чи не є поширення подібних рекламних проспектів прямою шкодою цьому авторитетові?

Як не прикро, наведений приклад не є поодиноким, що красномовно свідчить про рівень "діловитості" наших ділових людей, які так напористо використовують потенціал наших українських громадян для "напрацювання" приватного капіталу і так безсоромно зневажають нашу мову. Брак розуміння мовних обов'язків і невиконання їх у своїй ді-

РЕПЛІКА

яльності не додає честі діловій людині.

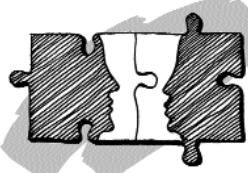
При наявності такої великої, як на сьогоднішній день, кількості подібних порушень маємо ризик жити в країні "дельцов", саме так мовою оригіналу можна передбачити власну перспективу. Та чи погодимось?

А. ТРЕБЕНКО,

зав. відділом секретаріату ВУТ "Просвіта".

За матеріалами оригіналу рекламного проспекту, надісланого головою

● Колонійської "Просвіти" Василем Глаголюком

Постійно хочеться розповісти вам, шановні читачі, про події веселі і приклади оптимістичні. На жаль, не до веселощів, бо мусимо виводити на світ Божий факти і дійових осіб, які цей світ намагаються спаскудити, а нашу Україну занепасти-ти.

“...ДОВЕДЕТЬСЯ ВІДПОВІДАТИ ЗА БРЕХНЮ...”

Інформація Бі-Бі-Сі з Лондона була лаконочною:

Суд у справі звинувачення депутата Верховної Ради України Віктора Жердицького, що мав закінчитися у грудні 2001 року у Гільдесгаймі (ФРН), триватиме, принаймні, до середини весни 2002 року. Як повідомляє з Німеччини Валентина Писанська, підсудний вважає, що зволікання є вигідним як для його політичних союзників, так і для опонентів, і пов'язане, зокрема, з наступними виборами до українського парламенту.

Сам В. Жердицький, який вважає, що цю справу проти нього сфабриковано, заявив, що німецька прокуратура виконує замовлення української Генеральної прокуратури: **“Вороги бояться виправданого вироку, бо тоді доведеться відповідати за брехню і наклепи...”**

До цього можна додати, що ЦВК України зареєструвала В. Жердицького кандидатом у народні депутати по 75 виборчому округу (м. Рахів) і багато хто не має сумніву, що він буде обраний до нового складу парламенту.

У 1995 році банк, очолюваний В. Жердицьким, входив до п'ятірки найбільш авторитетних і надійних з 229 фінансових установ України, а сам керівник — молодий, енергійний, чудовий фахівець і патріот незалежної держави — не приховував своїх національно-демократичних переконань.

Власне, саме ці якості В. Жердицького, бездоганна репутація очолюваної ним установи, яка першою пройшла міжнародний аудит, вплинули на рішення доручити “Градобанку” проводити платіжні операції з грошима, наданими німецькою стороною, для виплат колишнім оstarбайтерам.

...11 жовтня 2000 року в Ганновері, при спробі, як повідомляла преса, зняти з банківського рахунку 50 тисяч доларів США, німецькою поліцією було затримано В. Жердицького, а в липні 2001 року, у Франкфурті-на-Майні, його ділового партнера — Ігоря Діденку, колишнього виконавця обов'язків президента компанії “Нафтогаз України”.

Суд федеральної землі Нижня Саксонія, який, після пунктуального німецького слідства, розглядає справу впродовж майже півроку, звинувачує В. Жердицького “в нецільовому використанні та присвоєнні чотирьох мільйонів марок, узятих з грошей, які мали виплачуватися оstarбайтерам”.

І. Діденку інкримінують оформлення кредитної угоди, в яку закладено заздалегідь неправдиві дані. Кредит на суму 4 млн. німецьких марок надано німецькій фірмі “Пайна”, як записано в угоді, — “...на розвиток виробництва”. Саме в цьому німецька сторона

Віктор ЖЕРДИЦЬКИЙ У НІМЕЦЬКОМУ СУДІ ЗВИНУВАЧУЄ КОРУПЦІЮ В УКРАЇНІ

вбачає порушення закону. Адже “Пайна” нічого не виробляє. Крім того, вказана сума кредитованих грошей зникла з рахунку цієї фірми у невідомому напрямку і досі не знайдена.

Як вважає спікер Верховного Суду землі Нижня Саксонія Бургард Мумм, В. Жердицькому, в разі доведення його вини, згідно з Кодексом бундесреспубліки, загрожує позбавлення волі на п'ять років, або грошовий штраф...

Моя журналістська доля розпорядилася так, що мав можливість спостерігати певні епізоди і результати діяльності В. Жердицького (у тому числі “наїзди” на нього і очолюваний ним банк), був присутнім у судах, вивчав сотні документів, якими обростали справи (а простіше сказати — афери), організовані корумпованою владою, навколо “Градобанку” і його керівника.

СПРАВА “АНТАРКТИКИ”

Скажіть, поклавши руку на серце: чи у нас, в Україні, можна вірити в те, що суд винесе справедливий вирок, якщо у справі фігурують великі гроші і інтереси впливових осіб? Чи багато можете навести прикладів, коли правда брала гору?

Зрештою, ось вам ще одна абсолютно правдива історія, удокументована в численних інстанціях.

Згідно з кредитною угодою від 22.08.95, Чорноморське рибопромислове виробниче орендне підприємство “Антарктика” (м. Одеса, вул. Єкатерининська, 17), як позичальник, **мало отримати** від АТ “Градобанк” у Києві 5 млн. доларів США на ведення виробничо-комерційної діяльності. Це правда.

Природно, що кредит забезпечувався договором застави від 27.08.95, у якому: **“Заставаодавець (“Антарктика”) засвідчує, що кораблі “Капітан Соляник” та “Капітан Буга” є власністю заставодавця, не продані, під арештом та заставою не знаходяться”**. Підписами і печатками сторін було засвідчено, що договір про заставу і кредитна угода **“є невід’ємними частинами договору”** і що **“банк має право припинити надання кредиту у випадку порушення позичальником умов даної угоди, а також у випадках, якщо кредит з різних причин виявиться незабезпеченим або в інших випадках при порушенні позичальником умов даної угоди.”**(віділення моє — Є.Г.)

Для отримання зазначеної суми “Антарктика”, згідно із вказаною угодою, повинна була: а) застрахувати судна “Капітан Буга” та “Капітан Соляник” у страховій компанії “Lloyd's”; б) передати в “Градобанк” оригінали страхових полісів; в) надати банку коверноту від “Lloyd's” про розподіл страхової суми; г) представити довідки від капітанів портів приписки цих суден про те, що ці кораблі не продано, не закладено і не знаходяться під арештом.

У разі виконання всіх зазначених умов, кредитна угода набирала чинності, а “Антарктика” отримувала кредит на суму 5 млн. дол. США. **В разі виконання.**

Але виконання умов почало якось дивно затягуватися. Спочатку “Антарктика” чомусь не надала банку оригіналів страхових полісів. Потім раптом з'явилися документи про те, що ці судна застраховано не в “Lloyd's”, а в “Black sea and Baltik”, яка, як потім виявилось, не має жодного відношення до британської “Lloyd's”, а є дочірнім підприємством російської компанії “Інгосстрах”.

Далі з'являється ковернота, але без отого головного розділу, де якраз має розподілятися страхова відповідальність. До того ж, позичальник, у порушення існуючого порядку, чомусь оформлює нотаріальне засвідчення договору про заставу суден не за місцем їхньої

реєстрації у порту Іллічівськ, а далеко від моря, у зовсім іншому адміністративному районі.

Тоді банк починає розмотувати клубочок цих дивних невідповідностей. З'ясувалося, що обидва судна, які фігурували у договорі, ще за 5 місяців перед тим (з 28.03.95) — між іншим, за участі Фонду державного майна — згідно з договором купівлі-продажу, були передані “Антарктикою” у власність українсько-кіпрської компанії “Капітан”. З'ясувалося, що в державному реєстрі Іллічівського порту немає судна “Капітан Соляник” під № 52 (як про це зазначено в договорі про заставу), натомість є таке судно під №60. Тобто “Антарктика” заставляла в “Градобанку” порожнє місце від корабля.

Далі з'ясувалося, що в страховій коверноті фігурує не “Капітан Буга”, а “Капітан Бугар”, який не має жодного відношення до договору про заставу. До того ж, страхова компанія “Інкомрезерв” повідомила банк листом від 17.05.96 про те, що не страхувала суден, вказаних у договорі і кредитній угоді, а отже представлені “Антарктикою” документи — це, по народному кажучи, звичайна “липа”.

З'ясувалося також, що в Одесі зареєстровано три (!) “Антарктики” за різними адресами, але жодна з них не збігається з реквізитами, зазначеними в кредитній угоді і договорі про заставу, а графологічна експертиза виявила невідповідність деяких підписів.

З'явилось ще кілька пікантних подробиць. Зокрема й така: 03.08.95 (тобто за 20 днів до підписання кредитної угоди в Києві) ОП “Антарктика” підписує в Лондоні Агентську угоду, в котрій зобов'язується за символічні послуги перерахувати кіпрській компанії “Comlink Shipping Co LTD”... знайомі нам 5 млн. дол. США.

Спливли на поверхню й інші цікаві факти, які свідчили про нещирість намірів позичальника. Словом, АТ “Градобанк” оцінює ризик кредитування в цій ситуації, як надмірний і, захищаючи права та інтереси своїх акціонерів, а також спираючись на ряд переконливих фактів порушень з боку позичальника і неви-

Українську Україну її нинішнє керівництво, м'яко кажучи, не розбудовує. Нафтопереробні, хімічні, металургійні, машинобудівні заводи, нафто- та газодобувні й енергопостачальні підприємства і цілі компанії, фабрики легкої та харчової промисловості, засоби масової інформації, фінансові установи тощо, навіть національні святині, як ось, наприклад, Києво-Печерська Лавра (!) — тихою сапою, в облудний спосіб, нинішня влада розпродує і роздає закордонним власникам. Розшматовують Україну!

Ясно, що першим етапом успіху такого “державотворення” є “нейтралізація” (а часом і ліквідація) власників українських, як от, наприклад, у справі навколо ВАТ “Миколаївцемент” Львівської області (далі — “МЦ”).

Як відомо, кожен банк (зокрема й акціонерний “Градобанк”) — це не тільки суто фінансова установа, а й суб'єкт господарювання, який забезпечує надійність і стабільність своїх позицій за рахунок участі у прибуткових капіталовкладеннях, програмах фінансування, інвестування тощо.

Тому цілком логічно, що у червні 1996 року, згідно із затвердженням Фондом держмайна планом приватизації “МЦ”, власниками акцій цементовні “МЦ”, яка продукувала до 60% обсягу потреб України, стали: трудовий колектив заводу — 7%, “Градобанк” — 11%, “Хорда ЛТД” — 30%, інші, переважно клієнти “Градобанку” — 11%, французька транснаціональна корпорація “Лафарж” — 13%. Ще 28% Фонд держмайна мав виставити на конкурсний комерційний продаж.

Здавалося б, все нормально: вітчизняна фінансова установа, разом із виробничниками, вкладає гроші вітчизняних акціонерів у розвиток вітчизняної цементної промисловості. Жодних претензій, бо все відкрито, все згідно із законом і закликами про підтримку вітчизняних інтересів. І саме після цього починають розкручуватися події, які мають вже мало спільного як із підтримкою вітчизняних інтересів, так і законом.

30–31 січня 1997 року в Парижі, під час переговорів президентів Л. Кучми і Ж. Шира-

Малюнок Є. Голибарда

конання умов надання кредиту, вирішив цей кредит не надавати.

Тоді “Антарктика” подала до суду на банк. Довелося бути присутнім на засіданні Вищого Арбітражного Суду України, коли розглядалася ця унікальна справа. Унікальна не своєю очевидністю, а рішенням, яке прийняв цей суд. Суд зобов'язав банк сплатити “Антарктиці” вказаний кредит! Більше того, Арбітражна колегія підтвердила стягнення з банку на користь “Антарктики” майже півмільйона доларів (!) пені за несвоєчасне надання кредиту, а також прийняла ухвалу про надання кредиту у формі... примусового стягнення (!)

Для банку це був удар нижче пояса, після якого і морально, і матеріально було вже важко вести нормальну роботу з клієнтурою.

“...ЧЕРЕЗ КЕРІВНИКА ПРЕЗИДЕНТСЬКОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ...”

ка, було досягнуто домовленості про участь ТНК “Лафарж” в приватизації “МЦ”. Через місяць Л. Кучма особисто відвідав цементовню “МЦ”. Одразу по тому з'являється урядове доручення від 03.03.97 № 87-ск-96, де в п. 9 доручено Фонду держмайна розглянути звернення керівництва Франції щодо участі фірми “Лафарж” у приватизації Миколаївської цементовні. А п. 2 цього ж доручення призначено віцепрем'єра С. Тигіпка головою комісії, яка має забезпечити участь французького капіталу в приватизації українських високоліквідних підприємств.

Події прискорюються. Фонд держмайна за підписом В. Ланового, не зважаючи на протести вітчизняних виробників (зокрема, “Укрцементу”), змінює план розміщення акцій, С. Тигіпка виносить ці зміни на розгляд (читай: затвердження) Кабміну, а щоб прискорення ще більше прискорити, стартову ціну

ЯКЩО ТЯЖКО — ЖИВИ...

Це рядок із драми української поетеси Олеси Омельченко, яка нещодавно відзначила свій п'ятдесятилітній ювілей. Вона не приховує свого віку, бо кожен рік її життя сповнений неперебутнього для неї змісту, хоча доля їй судилася нелегка. Народилася Олеся в хліборобській родині у селі Військовому Солонянського району на Дніпропетровщині, де мешкає та вчителює й нині. Хоча, здавалося, мріяла в юності про інші дороги, інші світи: закінчивши середню школу з відзнакою, вступила на фільфак Дніпропетровського університету, а ставши філологом-україністом, вирішила здолати ще й іноземну філологію, здобувши другий диплом у Харківському держуніверситеті. Знає досконало німецьку і польську мови. Написала і видала п'ять поетичних книжок: "Зачарований обрій" (1984), "Присвячую себе..." (1993), "Скажи на мене: зірочка" (1996), "Полум'я любові" (1999), "Адам і Єва" (2001). Остання книжка, читачем якої (як і попередніх) мені випало щастя бути, мене захопила не лише темпераментом та майстерністю, а й тим "низьким порогом болю" перед одвічною бідю, що з'їдала не одну сім'ю й серце — пиятикою, що робить Адама знищенням, а Єву — приниженою. У газетарській суєті ще не дійшли руки написати про нову книжку Олеси Омельченко детальніше, — бо й саме видання не надається на легку, поверхову літературну балачку чи дамські компліменти. А тут, як пишуть деякі наші колеги, новий лист "постукав у серце".

Писала мені Олеся все тим же своїм округлим дитячим почерком, який я пам'ятаю ось уже тридцять років, про речі далеко не ювілейні, з відвертістю і ширістю, які не притлумилися за роками й випробуваннями, і просила свого листа надрукувати в газеті "Слово Просвіти", бо вбачає у особистій ситуації типовість для багатьох українських сіл, сімей і... митців нашої держави. Отож, дорогі читачі, — приєднуйтеся до нашої розмови і не бійтеся відверто поділитися з нами своїм болем і проблемами. А ще — разом побажаймо письмен-

Олеся Омельченко

ниці Олеси Омельченко щастя, здоров'я, творчих успіхів на многії й благії літа! З роси й води!

Любов ГОЛОТА

ПО ЛЕЗУ БРИТВИ

У нашої країні, особливо впродовж останніх років, таким модним і популярним стало слово "миросердя", але як мало ми його насправді бачимо! Немає, здавалося б, нічиєї провини в тому, що людина опинилася у лещатах самоізоляції, злиднів, зневіри і, врешті, безпритульності. Коли соціальні обставини, рівень життя народу набагато відстають од реальних затрат на життя, коли духовність більшості, втрапивши в капкан зневіри, стрімко падає, неможливим стає здійснення тих економічних програм уряду, про які так звикли говорити на сесіях і республіканських, і обласних, і районних. Хоча є невеликі зрушення: підвищення пенсії з дуже мінімальних до мінімальних (якщо брати до виміру сталу дороговизну і високі ціни), зарплат і т. п. — є! Та коли спіткає горе чи тяжка хвороба, одразу ж відчужує свою безпомічність, нікчемність, непотрібність. І відчай розриває душу. А інші ж можуть і лікуватися, і накрити добрий стіл на свято, і не бігаючи безпорадно з простягнутою рукою по якісь позики, пристойно, коли трапилося горе, поховати близьку людину... Я не хочу багато говорити про наші безвиході — їх так багато, що моторошно стає від думки: "А яким же буде майбутнє для наших дітей, коли немає грошей на навчання, якою буде старість при таких дорогих комунальних послугах, яким буде обличчя людини майбутнього і чи можна буде її назвати гомо сапієнс?"

Слава Богу, що є незмінні речі: день, ніч, схід Сонця, сім'я, Любов, які, наче рідна ненька у скрутну годину, приголублять, заспокоять: "Я встаю щодня, — каже Сонечко, — я є і буду, і будеш зі мною ти. І вся природа з тобою!" І стає очевидним непереможне бажання Жити і Перемоги, радіти цій світлобар-

вній красі рідної землі, яку свято бережеш у серці, і стає очевидним — ніякі труднощі не здатні відібрати у людини найголовнішого — Щастя Жити! А якщо ще на шляху зустрічаєш і справді відвертих і чуйних людей, то гори можна повернути.

Такою милосердною, мудрою і далекоглядною людиною є головний лікар Солонянської районної лікарні Анатолій Дмитрович Водоп'ян.

Коли я була ще школяркою, він працював головним лікарем Військової сільської лікарні, його дружина — Неля Макарівна — терапевтом. Усе своє життя несла теплі

ресудів: "А що ж воно буде — розлучена, а чи допоможе йому?" Я ні на кого не звертала уваги, нікого не осуджувала, просто підставила своє плече під його, безпомічне, бо інакше не могла. І тут виявилось, що я, українська вчителька й письменниця — злидень. Виявилось, що я навіть не можу і наполовину заплатити за лікування...

"УСІ ЛЮДИ ХОРОШІ,
АБИ ТИ БУВ ХОРОШИЙ"

— так говорила моя покійна бабуся Кія, яка дожила до 96 літ. Вона ж на власному прикладі вчила мене ніколи не впадати у від-

тор газети "Вперед" Наталія Тимофіївна Московка. І, завдяки її геніальній пораді, я відкрила для себе ще одну непересічну особистість — Анатолія Дмитровича. Підтверджуючи оту недоторканну чистоту справжнього милосердя, співпереживання, людяності, він зумів перерахувати для лікування В. В. Козлова двісті гривень на аптек. Господи, на таких людей нам треба сьогодні молитися! Їх так небагато. Злиденності ж — море. Так кого, як не державу та самозакоханих (слава Богу, їх небагато) бізнесменів повинні хвилювати ці життєві труднощі народу?! А ми їм потрібні???

А от Анатолію Дмитровичу ніколи й ніде не була байдужою доля людини, а тим більше її здоров'я. Можна тільки простягти руку допомоги, щиро й безкорисливо, у час

ПРОЛОГ

Тиха тепла осіння ніч.
Урочистий, при зорях,
Місяць
над селом не стуляє віч,
що і в тінях не знайдеш
місця.
Тільки шурхне —
упав листок,
зачепивши гілляку в грушах,
і літає тривожний зойк —
то душа кличе рідну душу.

...
— Ну чому ти сумна,
скажи! —
все допитує ніч у мене. —
Ти від себе давно біжиш,
та вертаєшся знов до себе.
Я нічого не відповім,
лиш відчую на серці докір.
— Я не вірю йому...
— Ти вір...
...Тільки ж спокій
плете неспокій.
Ніч припиняє, замовкну я.
Нехай Доля шука розгадки.
Хтось гукає мене здаля...
Може, завтрашнє,
може, згадки.
...А над світом пильнує Бог.
Він нас любить,
дітей Едему.
Світ квітує, бо є Любов,
що з'єднала Адама й Єву.
І одвічне — Любов є Бог,
Бог — Любов —
Джерело життєве.

А. Д. Водоп'ян велику увагу приділяє зміцненню матеріально-технічної бази охорони здоров'я. Завдяки його особистій участі в організації будівництва, були побудовані Військова дільнична лікарня, Солонянська центральна районна лікарня, три лікарняні амбулаторії, фельдшерсько-акушерський пункт. Працюючи головним лікарем, він завжди поєднував із цим і посаду хірурга, виконав близько 2000 складних операцій, врятувавши людям життя. На його долю випадає й робота з укомплектування кадрами та підвищення їхньої кваліфікації. За період його роботи значно покращилися показники здоров'я населення району.

За досягнуті успіхи в охороні здоров'я населення району Анатолій Дмитрович нагороджений двома орденами "Знак пошани", медаллю "За трудову доблесть", знаком "Отличник здравоохранения". Неодноразово обирався депутатом сільської та селищної Рад.

Всіляко випадало у житті — ходив, як по лезу бритви, життєвими дорогами, але завжди з людською гідністю, мудрістю, далекоглядністю вирішував будь-які проблеми. Важко зараз уявити Солонянську лікарню без нього. Для Лікаря з великої літери, людини високих моральних та духовних якостей не має значення — хто ти: простий трудівник чи підприємець. Головне — ваше здоров'я і його професійний обов'язок. Здавалося б (як у моєму випадку): хто для нього талановитий художник із села Військового Василь Козлов?! Але для нього він звичайний хворий, який потребує негайного лікування, і не завтра, а сьогодні, зараз, бо упущений час у лікуванні може коштувати життя хворому. І А. Д. Водоп'ян простяг таку потрібну руку допомоги і моєму В. В. Козлову...

ПРОСТЯГНУТІ РУКИ ЗУСТРІЛИСЯ...

Упевнена, якби Василь одужав (досі мова до нього не повернулася, як і не відійшла від паралічу права сторона), то написав би про прекрасну людину Анатолія Дмитровича прекрасний вірш, намалював би його на весь зріст на фоні лікарні, серед колег, як він тоді заслуговує... Велику увагу і турботу про хворого виявили також головний лікар Військової лікарні Володимир Якович Мороз, лікар Іван Варламович Максименко, медсестри Любов Миколаївна Кавун, Ніна Францівна Чернецька, Ірина Миколаївна Пивоварова, Олена Анатоліївна Кривко, а також сестри обслуговуючого медперсоналу Тетяна Миколаївна Янчук та Галина Стефанівна Гончарук. Низький Вам уклін, дяка за Вашу чуйність, високий професіоналізм і милосердя!

Можливо, читають мої рядки зараз і ті, хто відмовив В. В. Козлову, і ті, хто любить пересипати кожну людську долю пересудами-оцінками своєї збідненої душі, хай пробачають — але майбутнє за такими людьми з великої літери, які живуть заради інших, яким болить горе ближнього, які не чекають лаврів за свої вчинки. Слава заслужено приїде до них сама, як у казці про дідову і бабину дочок. Вдячна, що Ви є, шановні Анатоліє Дмитровичу, Миколо Тимофійовичу, Володимире Яковичу, завдяки Вам ніколи не згасне віра у краще майбутнє!

Олеся ОМЕЛЬЧЕНКО,
вчитель Військової
середньої школи
(Дніпропетровщина),
член НСПУ

РУКА ДО РУКИ

спогади про цю сім'ю медиків-професіоналів. Моя мама, яка тоді працювала продавцем, хворіла на астму, і доводилося їй постійно підтримувати своє здоров'я, підірване на каторжних роботах у Німеччині. То Неля Макарівна, як розповідала моя мама, була для неї не тільки прекрасним лікарем, а й мудрим радником, а Анатолій Дмитрович уже в ті часи уособлював у собі якості прекрасного організатора й високий професіоналізм лікаря.

Склалося, що доля звела мене з ним знову. Від тяжкого інсульту паралізувало мого колишнього чоловіка Василя Васильовича Козлова. Три роки ми розлучені, аліменти на доньку не платив, а останній рік ще й ніде не працював. А тут таке лихо... Ліки дороги, а при цій хворобі — взагалі фантастичні. Друзі, яких у В. В. Козлова було так багато — десь поділися, принишкли. Лишилася я і моя донька-восьмиласниці сам на сам із непроглядністю горя, злиднів (але ох якого наваленого співчуття! цікавих пе-

чай, вона, як і рідна мати, навчала святої віри у людяність, чуйність. І я пішла до людей.

Першим, без зайвих слів і розпитувань, відгукнувся житель села Військового Микола Тимофійович Жигаревич, підприємець. Вася багато робив добра людям — був прекрасним художником, оформляв і школи, приміщення, має дві книжки поезій, відомих в Україні. От і Микола Тимофійович допоміг — надав грошову допомогу на лікування. Як вдячна я цьому мудрому і шанованому чоловіку! Коли я дякувала йому, він просто сказав: "А хто ж допоможе... Комусь же треба..."

А далі труднощі посипалися ще більші. Ні допомоги нізвідки, ні своїх грошей — усе витратила, що було, пішли великі борги.

Вирішила звернутися до голови райвиконкому Наталії Трохимівни Гончарук та до головного лікаря Солонянської районної лікарні Анатолія Дмитровича Водоп'яна, як мені порадила головний редак-

горя, і цього достатньо, щоб ствердити у собі Людину з великої літери, цього вже достатньо, щоб прожити своє життя не дарма. Низький Вам уклін, шановні Анатолію Дмитровичу, Миколо Тимофійовичу, Володимире Яковичу Кравченко (генеральний директор заводу "Полімердеталь"). Хай ніколи не вичерпається Ваша доброта, чуйність, милосердя, а з ними до Вас приїде і здоров'я, і людська шана та вдячність.

У грудні 2001 року виповнилося 30 років лікарській праці на посаді головного лікаря Солонянської районної лікарні Анатолія Дмитровича Водоп'яна і пішов 39 рік його загального медичного стажу в системі охорони здоров'я у Солонянському районі. Працював після закінчення Дніпропетровського медичного інституту хірургом у Новопокровській лікарні, Військовій дільничній лікарні та Солонянській, де працює і по сьогоднішній день. Поряд із добре поставленою лікувально-профілактичною роботою

У церкві, розписаній у Катеринославі 1911 року “українським Чурльонісом” — Юхимом Михайловим, — й досі спортзал... Кілька виступів преси у цій справі не мали жодного ефекту.

Про уродженця Таврії українського художника Юхима Михайлова (1885—1935) вже розповідалося на сторінках преси. Та все ж нас турбує доля творинь “українського Чурльоніса” — саме так назвав свою статтю про нього 1986 року в “Літературній Україні” палкий пропагандист спадщини художника Юрій Васильович П’ядик із Києва. Торік влітку мені пощастило ознайомитися з роботами Михайлова у приватній колекції Юрія Васильовича. Вразило, що роботи в цій колекції зовсім маленькі. Але ж не розмірами визначається мистецька вартість твору...

Основну спадщину митця його дружина, рятуючи картини, вивезла за кордон — спершу до Німеччини, а потім до США. Там відбувалися виставки його робіт 1989—1990 років. Кореспондент Асошіейтед Прес, інші американські мистецтвознавці вітали сонячний український талант (власник колекції, зять художника Юрій Чапленко надіслав мені ксерокопії статей). Той же Юрій Чапленко разом із дружиною, донькою художника Тетяною підготував і видав 1988 року у США розкішний альбом, присвячений життю і творчості Юхима Михайлова. Талант, який зродився в таврійських Олешках, але був засланий у непривітний північний Котлас (ось вам антитеза: південь-північ, сонце-хмарі...), відкрився світові!

До речі, порівнюють його з литовським художником Чурльонісом неспроста: у творчості обох дивовижно поєдналися живопис і музика, а завдяки метафоричності їх вважали символістами. Окрім того, обидва спиралися на традиції національного фольклору.

Ось що згадувала вдова митця

Ганна Олексіївна Михайлова (1890—1979), корінна москвичка, яка всім серцем полюбила Україну і її народ. За спогадами Ганни Олексіївни, того року чоловіка послали в касарні (казарми) Катеринослава. “Полкове начальство, дізнавшись, що має художника, взяло його до бригади, що розмальовувала полкову церкву. Нелегко було це робити, бо стелю треба було малювати, лежачи на спині, на дошках. Спина терпла, фарба крапала на обличчя. Але це вже було справді тримісячне свято: без догляду начальників, улюблена робота за фахом!...” (цитую за збірником: “Юхим Михайлів. Його життя і творчість”, виданим

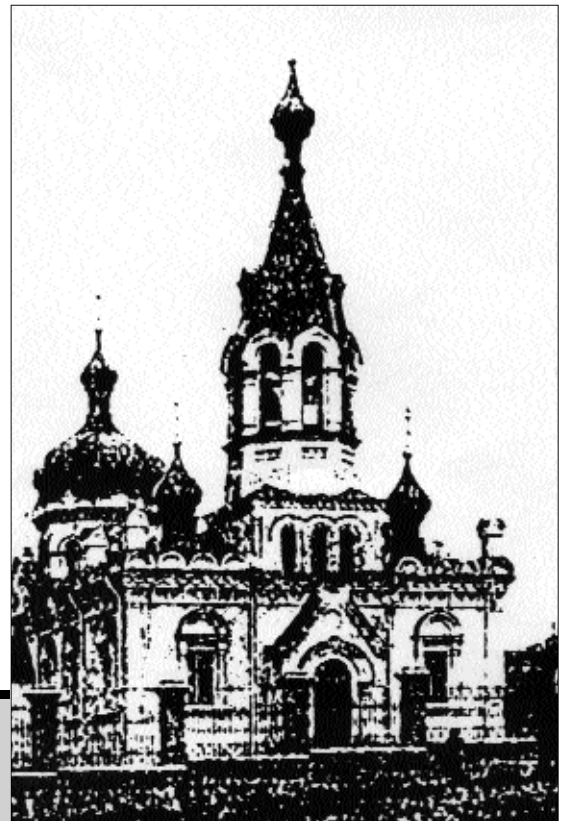
про цю прикметну споруду майбутні архітектори і будівельники? Навряд...

Колишній храм страшенно стиснутий зусбіч різними господарськими будівлями, ангарами, гаражами тощо. Його навіть сфотографувати до ладу важко! Це — зовні, а всередині? Стеля і стіни храму забілені в ті часи, коли нас оберігали від релігійного опіуму. Юні гімнасти охоче позують під бадьорим плакатом “Привет участникам соревнований!” Директор спорткомплексу повідомив, що вже були тут представники церкви (чи церковної громади) і порушували питання про повернення храму віруючим...

Колись, на початку століття, ця церква стояла на просторій Абрамівській площі. 1930 року, у розпал індустріалізації, площу віддали під будівництво нинішньої Придніпровської академії будівництва та

полку, яка збереглася дотепер всередині подвір’я будівельного інституту (зараз у ній спортивний зал). У цій церкві в 1918 р. мене хрестили, а всередині церковної огорожі була похована моя бабуся — Марія Костянтинівна (померла десь в 1923—1925 рр.)

Я докладно цитую різні доступні джерела, щоб переконати і себе, і читачів, що йдеться саме про церкву, яку розписував Юхим Михайлів. На старих фотографіях збе-

ПРИ БИТІЙ ДОРОЗІ ІСТОРІЇ

1988 року в США).

Де ж та церква? Чи збереглася вона? Чи не втрачена у руйнівних хвилях войовничого більшовицького безвірництва? Такі питання виринали, коли ми з краєзнавцем Валентином Старостіним у грудні 1997 року вирушили на пошуки цього храму. На нас чекала невеличка сенсація, якою хочеться поділитися із зацікавленими читачами — церква частково вціліла. Стоїть вона, щоправда, без куполів-бань і використовується зовсім не як культова споруда. В ній нині спортзал Придніпровської державної академії будівництва та архітектури. Подумалося: чи знають

архітектури (якийсь час цей заклад називався Інженерно-будівельним інститутом і лише віднедавна дістав нинішню назву). Мій знайомий, нині покійний, викладач Дніпровського гірничого інституту Віктор Максимович у рукописній праці “Моє місто” (1984) згадує, що до революції його дід мешкав саме навпроти, у цьому куточку старого Катеринослава:

“У той час місце перед його будинком являло собою майже порожню т. зв. Абрамівську площу (вона зараз уся зайнята будівлями інженерно-будівельного інституту). Якраз навпроти будинку розташовувалася церква 228 піхотного запасного

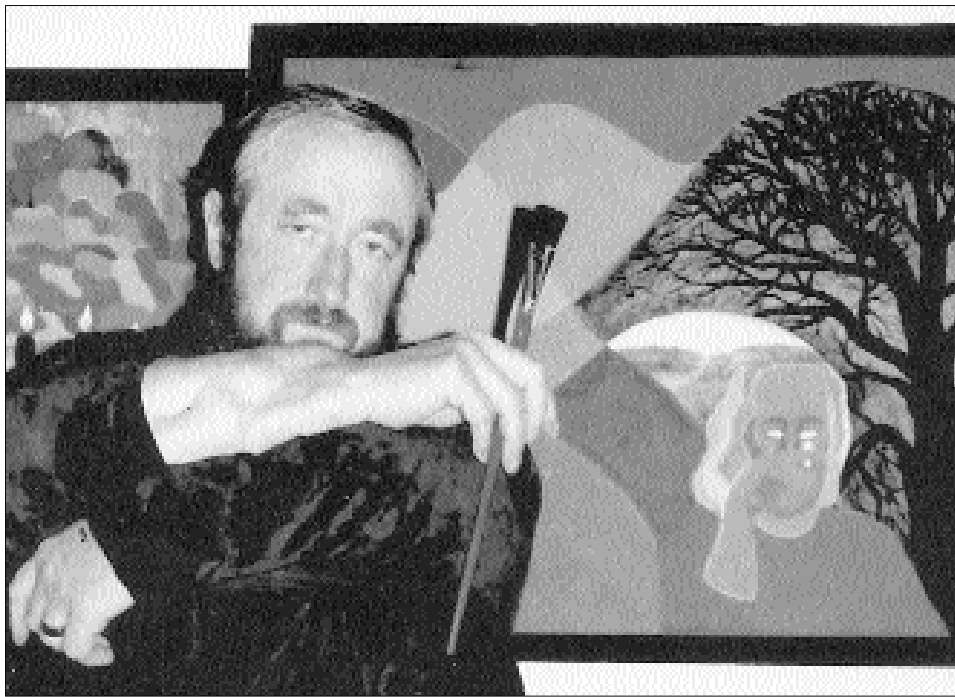
реглюся зображення цієї Хрестовоздвиженської військової (ще казали — офіцерської, а директор спорткомплексу каже — гусарської) церкви, збудованої в характерному і досить типовому для того часу неоросійському стилі. Її спорудження завершилося 1911 року, що збігається з появою в місті Юхима Михайлова. Отже, практично немає сумніву в тому, що він розписував саме цю, а не якусь іншу церкву. Є також відомості, що куратором або консультантом при будівництві був відомий у місті фахівець, любитель церковної старовини, дослідник архітектури Володимир Машуков, який під час Першої світової війни

фотографував у Галичині тамтешні церкви. Цікаво й те, що з Катеринослава Михайлова перевели служити у Крим — до Севастополя... Та це — окрема й малодосліджена сторінка його біографії.

Підсумок: храм, розписаний Михайловим, стоїть давнім символом агресивного безбожництва. Несомніть згадується ще один улюблений символ художника Михайлова, символ України-чайки: “Ой горе тій чайці, чаєчці-небозі, що вивела чаєняток при битій дорозі”. Скільки ж можна залишатися нам при битій дорозі Історії?

Микола ЧАБАН,

БАРВА І ХАРАКТЕР —

Стефан-Арпад Мадяр за роботою

З нагоди 385-ї річниці друкарні Києво-Печерської лаври, в приміщенні якої нині розташований Музей книги і друкарства України, фонд останнього поповнився торік унікальними експонатами. Серед них і лаврське видання “Тріоді пісної” 1640 р., що побачило світ у той час, коли на чолі книговидавничої справи тут стояв визначний релігійний і культурно-освітній діяч, засновник Києво-Могилянської

академії митрополит Петро Могила. Видання “Тріоді” цікаве саме вміщеними у ній “синаксарями” — короткими оповідями про життя святих, переклад яких із грецької на українську мову зробив Тарасій Земка. Цінність великоформатної книги доповнюється ще й майстерним художнім оформленням, багатим на барокові гравюри.

Музейну колекцію поповнили книжки, ви-

дані XVIII ст. у Києві та Чернігові, а також мініатюрний “Псалтир” 1-ї половини XIX ст. До зібрання книг XX ст. належить рідкісне видання “Прикрас рукописів Галицької України”, що здійснене 1922 р. у Жовкві (Львівська обл.). Усі ці книги — щедрі дар талановитого київського художника, відомого видавця й мецената Стефана-Арпада Мадяра, що багато років підтримує тісні зв’язки з Музеєм книги і друкарства України.

Визначальна риса характеру С.-А. Мадяра — залюбленість у рідний край, його своєрідне мистецтво. Народився Стефан-Арпад на мальовничій землі Закарпаття у небагатій родині угорця Йосипа та словачки Марії. Як найдорожчу реліквію сім’я зберігала картину відомого закарпатського художника першої половини минулого століття Адальберта Ерделі, — зображений ним літній сад став першим художнім досвідом хлопчини, який ще в дитячі роки захопився малюванням, особливо берегів Латориці. А здобувши фахову освіту на графічному факультеті Українського поліграфічного інституту імені Івана Федорова, став неабияким живописцем та графіком, що засвідчили його виставки “Варіанти безконечності”, “Колір енергії, енергія кольору”, котрі з великим успіхом експонувалися в Австрії, Німеччині, Угорщині, Швейцарії.

Отож Стефан-Арпад Мадяр по праву вважається одним із провідних фахівців України в галузі історії мистецтва, іконографії. А ще в його доробку — робота у видавництвах як художника-графіка, ілюстратора книг, причому багато з них на престижних книжкових вернісажах були удостоєні найвищих нагород. Він також один із тих, хто відроджував сучасне книгодрукування релігійної літератури в Україні.

Багато діячів культури, співробітників музеїв, мистецьких установ із вдячністю говорять про спонсорську діяльність митця — активного члена благодійної міжнародної організації “Тріумф серця”. Окрасою зібрання Музею стали придбані за його допомогою і такі книги, як “Євангеліє” (1733 р.) з ілюстраціями Аверкія Козачківського, знаменитий “Києво-Печерський патерик”, виданий лаврською друкарнею у 1859 році, “История графа Рымникого князя Итальяского Суворова” (1853 р.) з багатьма чудовими ілюстраціями Тараса Шевченка, широко знані Гоголівські “Вечера на хуторі близ Диканьки” (видання 1874—1876 рр.) з літографіями видатних художників Костянтина Трутовського, Івана Крамського, Іллі Рєпіна.

Плідна діяльність С.-А. Мадяра — художника і вченого у теоретичній та практичній дослідницькій роботі в галузі кольорознавства, впливу кольору на сприйняття людини. Він творець унікальної теорії, яка обґрунтовує зв’язок внутрішнього кольорового біорезонансу людини з навколишнім середовищем. До речі, ця теорія дедалі більше знаходить різнобічне практичне застосування.

Отож ця мудра і щедра на добро людина робить усе, що може, для піднесення духовності і культури в Україні. Мистецтво його посправжньому служить красі — спільному нашому благу.

Микола ГЛАМАЗДА,
мистецтвознавець

ВІД ВИБОРІВ ДО ПЕРЕВИБОРІВ

ОБРАНЦІ

Зібрали докупи десятки програм:
— Ми вам допоможемо!
— Довіртеся нам!
Усі щонайкращі тасують слова:
— Ми виведем з кризи державу, овва!
Ми ж знаєм — бо досвід
не кум і не сват —
Що будем і далі сидіть без зарплат.
І знову шипіть до обранців святих:
— Злидота: ми знову обрали не тих!..

ТРЕТІЙ ДЕПУТАТ

Ми із кумом геть не дурні,
Чешем лоба біля урни:
Бюлетенів щось до сотні —
Вибрати гідного не годні.
Наче ум зайшов за хмару...
— Знаєш, куме, йдем до бару,
Вип'єм пляшку спотикачу —
Я лиш там розгадку бачу:
Хто згодиться третім стати —
Той і пройде в депутати!

ПРОБЛЕМИ РОСТУ

При усій своїй досаді
Ви не можете збагнути,
Що влюбимій вашій Раді
За вас вищі ліліпути.

ЗМІННЕ І НЕЗМІННЕ

Замість крісла в нього лавка —
А він собі далі гавка.

СВОБОДА СЛОВА

Свобода слова: ляп та ляп!..
А в роті — доларовий кляп.

КРАХ БЮДЖЕТУ

Нардепівець підставив гаманець —
І все: бюджету нашому кінець!..

СМІШНЕНЬКА КАРА

Почутили мільйонів сім!
Стривай, покара буде всім!
Та вироки Феміди дивні:
Стягають штраф... лишень по гривні!..

ТАК НЕ ПОВЗИ ЖІ..

Маєш, маєш всі принади:
Розум, волю, крила теж.
То чому ж, чому до влади
Не летиш ти, а повзеш?

ЗАКОНОДАВЧІ ЗЛОДІЇ

Знов злодії прагнуть влади —
Хоч би як, аби до Ради!
Мріє кожен в тому гоні
Стати "злодієм в законі"!

НАПІВ...

Існує видима причина
Всіх наших клопотів-тривог:
Наш повадар — напівлюдина,
А сам гадає: напівбог!

БАГАТО ТА РІЗНІ

Ідеї свіжі та нові —
А справи геть безликі:
Є в нього клепки в голові!
На жаль — різновеликі.

Малюнки Ю. Козюренка

ОДНОМУ ПОЛІТИКОВІ

Де тепер шукатимеш підтримки,
У якій Варшаві чи Москві:
Одягни хоч шапку-невидимку —
Видно, що не густо в голові.

ХТО РОЗПЛАЧУЄТЬСЯ

В дивний вирок цей, овва,
Недоречність влізла:
Завинила голова —
А позбувся крісла.

Микола ПЕТРЕНКО,
м. Львів

ОКРУШИНИ З ПАРНАСУ

В краю моєму пан Абсурд
Взяв за дружину Нісенітницю,
І народить дали обітницю
Безглуздиня великий гурт.

Край ставу мудрий Ворон кричав,
Уздівши: Рак повзе з намулу...
— Куди оце прямуєш, Раче?
— В майбутнє, про яке забули.

У господарстві Чоловіка
Одна Свиня щодня кувіка:
"Мені колишній верни саж,
Я там влаштую вернісаж".

Наш дім руйнують безугавно
(Іх імена нам треба знати)
І геростратики плюгаві,
І високі геростратонавти.

Замосковлені "патріоти"
І замасковані шовіністи
Спорудили для себе доти,
Щоб зручніше до влади сісти.

Той, хто Стуса адвокатував,
Рветься до висот
державних справ.
Із жагою слави самовидця
Крісло Олімпійське йому сниться.

Як люті гармати,
Гримлять компромати
Із телеекранів та радіо.
Скандали касетні
Та брехні газетні, —
Такий уже стиль "демократії".

Віктор КОЧЕВСЬКИЙ,
м. Київ

ЧИТАЧ ПІДТРИМУЄ

Шановна редакціє!
Матеріали "Слова Просвіти" від 18.01.2002
р. справили на мене неабияке враження.

Дійсно, як зазначає Віталій Радчук у статті
"Говори до мене мовою моєї вітчизни", прикро
дивитися телепередачі з придуркуватими ма-
матурниками і зовсім мене, наприклад, не смі-
шить їхнє беззмистовне кривляння.

А наш добрий український гумор десь
зник із телеекранів, наче його й немає. Хоча
життя доводить зовсім інше. На вулицях, на
базарі, в транспорті він щоразу з'являється
— тільки зверни увагу, то і побачиш і почуєш.

Ось кондуктор, заклопотана жіночка, зав-
зято "обілеє" пасажирів. Чоловік із серйоз-
ним виглядом, вказуючи на товариша поруч,
каже:

— За нас уже заплатили.
Жінка, діловито озирнувшись, намагається
пригадати, а потім запитує:

— Хто? Покажіть?
— Леонід Данилович з Леонідом Макаро-
вичем на багато років наперед.

Кондуктор свариться, а пасажирів посміха-
ються.

А там малюк, що навчився складати літе-
ри, повільно прочитавши декілька слів рекла-
ми, кричить на весь автобус:

— Тату! Давай подивимось на медовий мі-
сяць у Венеції! А з чого там небо і зорі, з шоко-
ладу і цукру?

Просто треба любити свою Україну, свій
нарід усією душею, і тоді, наче у казці, відкри-
ватимуться серцю дивні скарби духовності рід-
ного народу, сховані від черствих, хижих, бай-
душних очей. Якщо немає цієї любові — ніякі
дипломи журналістів та майстрів естради не
допоможуть. Якщо вона є — ніщо не стане на

заваді: ні відсутність грошей, ні чиясь нерозум-
ність, байдужість, ні крадіжка паперу, ні псуван-
ня, ні погрози, ні побої, ні відстань, ні кордони.

Стратегічною методикою утвердження рос-
ійської мови обрано наступні напрями:

— глузування з людей, що розмовляють
українською мовою, перекиривляння і пародій-
ність їхніх розмов і вчинків, що не мають нічого
спільного з правдою;

— бум радянських російськомовних пісен-
них шлягерів, що викликають ностальгічні по-
чуття за "добрими ситими часами";

— чудові, недорогі дитячі російськомовні
видання, та інші "заходи".

Сміх — то велика зброя. Навіть якщо він
беззмистовний, все одно.

Я хотіла б запропонувати контр-акцію. Не-
обхідно в даній ситуації відстоювати наш ін-
формаційний духовний простір від російсько-
мовного засилля. Розумні бесіди і мудрі пере-
конання тут мало допоможуть. Потрібно всьо-
го-на-всього використати наш природний укра-
їнський гумор. Адже сміху боїться навіть той,
хто вже нічого не боїться. От і давайте сміяти-
ся з тих, хто говорить російською мовою, живу-
чи на українській землі, споживаючи наші бла-
га і не маючи совісті вивчити мову своїх благо-
дійників; ще й насміхаються з неї і гребують
нею.

Оксана ЄВСЕЧЕНКО,
голова Білозерської районної організації
ВУТ "Просвіта" ім. Т. Г. Шевченка,
Херсонська обл.

Гриць ГАЙОВИЙ

НАПУТНІ РЯДКИ НА ДОВГІ РОКИ

На будь-яку тему,
кожному — окремо

МИСТЕЦТВОЗНАВЦЮ

В мистецтві
ти не знаєш слабину,
А його силу мовчки обмини —
І в проміжках
між хвилями краси
Красу мистецтвознавства
піднеси!

ЛІТЕРАТУРОЗНАВЦЮ

Бери чуже натхнення в руки
Й епітетуй, метафори,
Щоб із філологічних трюків
Роздуть вулкан Парнас-гори!

БЕЛЕТРИСТОВІ

Хотів би, щоб з'явилася
У слові снага й краса? —
Не жди від природи милости —
Візьми її собі сам!

МОРАЛІСТОВІ

У почуттях, звичайно, треба
Ідею визначити й суть.
Але ж і сам пильнуй, чи в тебе
Ще, часом, роги не ростуть...

ЛЮБОМУДРОВІ

Є два світи і дві моралі,
Є дві мети і два підходи,
Є дві засади і так далі...
Не будь же й ти без антипода!

У ПОБУТІ

Ввірвавшись в побут,
віяння новітні
Змінили докорінно всю
свідомість:
Колись для побуту було
все в дефіциті,
Тепер у дефіциті — совість...

МІЖНАРОДНИКУ

Не любиш ти пасти задніх
І світиш туди, де тінь;

Уяві твоїй підвладні
Інтими принцес, шахинь...

Нотуй до свого блокнота
Секрети доктрин і нот,
А щоб не було нудоти,
Звільнись від фальшивих нот!..

АТЕЇСТОВІ

Не вір прикметам —
будь сміливим!
І, хай там що, а ти завжди
Через рамено плюй наліво,
А дулю правою крути!

АГРАРНИКУ

Ти в академії пороги
Пооббивав, їв шинку й кнш —
Тепер бери бика за роги,
Як від корови відрізниш...

ТЕХНІЦИСТОВІ

Поняття визначить не штука,
А ти на факті доведи,

Що виробництво без науки —
Як лектор без ковтка води.

НА СЛУЖБІ

Іван Кузьмич — було колись! —
Високу мав посаду:
Йому завжди всі кланялись
І спереду, і ззаду.
А як з посади цього року
Зняли Івана Кузьмича,
Його відразу ж навіть збоку
Уже ніхто не поміча...

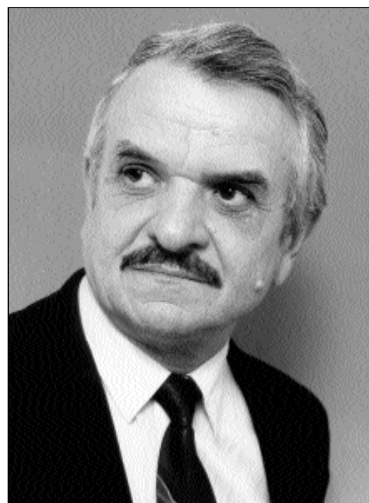
В СУМЛІННІ

Ти б мудрістю чужою не
хвалився,
Бо мудреці ще дров
нам наламають!
Подумай краще, чи перевелись
Ті, що ні розуму,
ні совісти не мають...

У ТВОРЧОСТІ

Для байкарів також
настав прогрес,
Бо нами опікається Європа,
І все тепер писати можна без
Хитросплетін та натяків Езопа.

Пиши хоч
про Голодного Собаку,

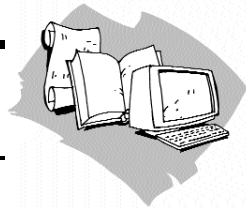

А хочеш — то й
про Жирного Кота:
Ніхто з твоїх
читальників однак
Ніколи тих писань не прочита...

1994 р.

Нещодавно Грицеві Гайовому
виповнилося 65 літ. З роси й во-
ди, любий пересмішнику!

Редакція "Слова Просвіти"

ЧИТАЧ РОЗМІРКОВУЄ

ЧИ МОЖЕ СЬОГОДНІ
ВЧИТЕЛЬ ПРАЦЮВАТИ
ВЧИТЕЛЕМ?

З цього “крику душі” нашого читача з Одеси ми вибрали лише кілька фрагментів. Але й цього достатньо, щоб побачити проблему: вчитель не має достатніх можливостей для того, щоб бути Вчителем.

Друкуючи цей матеріал, ми дуже сподіваємося, що читачі-просвітяни відгукнуться на тему публікації пана М. Перегінчука. Ці листи й допоможуть подати узагальнений нарис про стан освіти і вчителя в Україні.

Здається, всім відомо, що сьогоднішні рекетири, вбивці, мафіозі, “круті”, урядові олігархічні злочинці — продукт советського виховання, бо вирости всі вони не за часів незалежної України, як брешуть комуно-московські маріонетки, а за часів “развітого” соціалізму. Бо й вся теперішня освітня система перенасичена бездарними чиновниками, бюрократами, котрі заважають і освіті, і вчителям нормально працювати, виховувати молодь у дусі патріотизму, чесності і вірності своїй Україні, ідеалам Григорія Ващенка. То про яке виховання може йти мова?

ВЧИТЕЛЮ, ВИЗНАЧСЯ САМ!

Хто ти? Чи ти навчаєш дітей з якогось предмета: з фізики, хімії, літератури (але якщо ми говоримо про серйозне і глибоке вивчення предмета, а не поверхове), чи ти як організатор і класний керівник займаєшся обліком відвідування, веденням журналу, роботою з батьками, невстигаючи і правопорушниками? Я вже не кажу про те, що виховна робота — це великий пласт безмежної праці: різноманітні конкурси, відвідування театрів і музеїв, бібліотек, різні туристичні поїздки і т. п. Це зустрічі з ветеранами й письменниками, із цікавими людьми. Тож і виходить, що вчитель просто фізично не встигає. Отже — напіввихователь і напівучитель?

Над головою вчителя стоять із обухом як мінімум три чиновники: директор школи, заступник директора з навчальної частини і заступник директора з виховної частини. Але це ще не все (така система в школі за розпорядженням директора) — вчителя контролює заступник директора із господарчої частини, секретар директора, бібліотекар, різні інспектори міського і районного відділу освіти, всякі кур’єри із методкабінетів й Інституту вдосконалення вчителів, всякі КРУ і т. п. А ще вчитель мусить чергувати в школі на перервах, роздавати дітям книжки із бібліотеки (і відповідати за них), займатися ремонтом класу і дивитися щоденно за чистотою в класі, відповідати за свій клас, за дітей, щоб вони не запізнювалися на уроки, щоб вони щоденно відвідували школу та дотримувалися шкільної форми тощо. Форм впливу на батьків у нього немає жодних, оскільки адміністрація немає сенсу, бо тебе звинуватять як поганого керівника класу. Ось і виходить, що вчитель завжди в чомусь винен.

Але й це ще не повна картина навантаження напів-вчителя, напіввихователя. Вчителів дають три-п’ять квартир, аби він одвідав усі квартири й переписав дітей, віком від дитячого садка і закінчуючи віком 11 класу. І це все — за старою кадебістською системою. Прізвище, ім’я та по батькові не тільки кожної дитини, а й батьків цієї дитини, з’ясувати, де ця учениця чи учень вчиться, чи то в школі, чи то в училищі, чи в технікумі... З чим тут нещасний вчитель тільки не зустрічається! Як! Пригоди з ним тільки не трапляються! Адже вчителям не видають жодних посвідчень. Всі ці ходіння — після уроків. А готуватися до уроку практично ніколи.

Нерідко від учителя вимагають ще й агітувати за певного кандидата в депутати. Іноді доходить до смішного. Заступник директора з навчальної частини вимагає раніше дзвінка не покидати клас, а заступник директора з виховної частини вимагає, щоб ти разом із дзвінком, а то й раніше вже чергував у коридорі чи їдальні.

Я переконаний: якщо вчитель перестає вчитися, то він перестає бути вчителем. Адже він повинен і до уроку підготуватися, і щось нове прочитати — чи то в методичній літературі, чи в газеті або журналі, а щоб принести якісь новинки дітям, то необхідно й телебачення подивитися чи послуухати радіо. А ще вкрай необхідно відвідувати бібліотеку, театр і кінозали, і не забуваймо, що вчитель як людина також хоче по-людському відпочити...

Чого ж навчить наших дітей вчитель, приречений більше дбати про виживання, ніж про власний інтелектуальний рівень, зацькований адміністрацією та безліччю дріб’язкових обов’язків? У такому принизливому — рабському! — становищі вчитель спроможний виховати лишень собі подібних. Ось на таке майбутнє і маємо сподіватися.

Михайло ПЕРЕГІНЧУК,
вчитель, м. Одеса

3 ПЕРШИХ УСТ

Василь Герасименко — людина відома. Просвітянин і освітянин. Педагог і патріот. Творчий шлях цілком збігається зі службовою кар’єрою — від вчителя, директора школи до заступника начальника Головного Управління освіти столиці.

— **Василію Михайловичу, як вважаєте, чи мають якісь підстави чутки про те, що останнім часом столицю чимдалі більше наповнює російський і російськомовний люд, який починає створювати певний тиск у мовному питанні на рівні київських шкіл?**

— Одряду хочу спростувати ці чутки: підстав для побоювань немає. Нещодавно, під час покладення вінків до пам’ятника Т. Г. Шевченка, голова товариства “Просвіта” Павло Мовчан дуже добре сказав: “Бачите, люди добрі, ми вже трохи навчили тих високих начальників, які раніше не поважали наших святинь і пророків. Навчили їх приходити на державні свята і покладати квіти. Дасть Бог, невдовзі їхні, як не діти, то внуки робитимуть це свідомо.”

Отже, напевно чи ми сповна переробимо на патріотичний лад усіх політиків і господарників, котрі вирости з минулої тоталітарної епохи. Інша справа — молодь...

— **Роблячи ставку на молодь, сподіваюся, маєте не лише емоційний інструментарій...**

— Ясна річ. Усе вирішує технологія позитивних перетворень. Тут добрим

патріотичної еліти, а вже потім “взяти” Київ.

— **Отже, якою була стартова ситуація в столичному шкільництві 1990 року?**

— На той момент у Києві навчалося українською мовою лише 21 % школярів. Як тоді казали: діти письменників і двірників. Ситуація почала різко змінюватися в перші роки незалежності. За рішенням Київського виконкому спочатку до 50 % шкіл, а потім, з поступовим нарощуванням, без жодного насилля, природно і свідомо ми вийшли до 1998 року на 90 % шкіл з українською мовою навчання. Повторюю: тоді це було за статусом шкіл, а не кількістю учнів.

Ясно, що першокласники, котрі сіли за парти шкіл, що перейшли на українську мову навчання, наприклад, в 1993 році, в наступному 2003-му стануть ви-

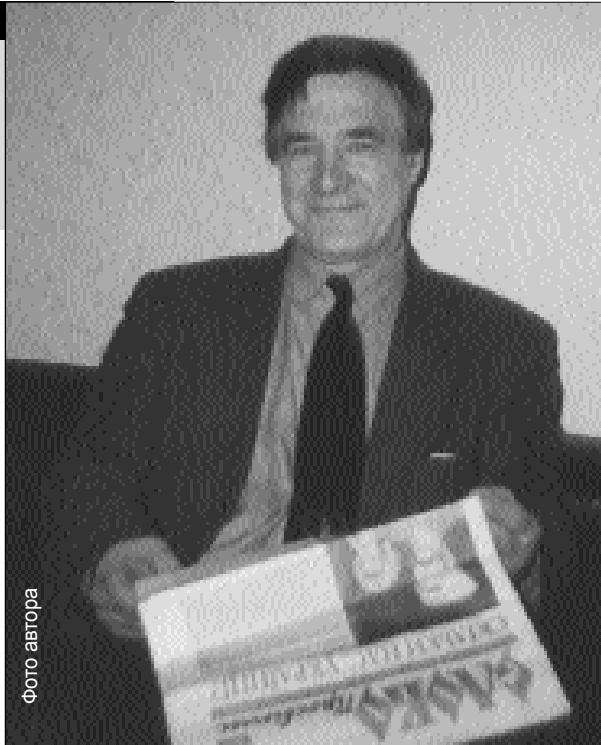

фото автора

му числі 16 загальноосвітніх навчальних закладів з російською мовою навчання.

— **Щось не зовсім зрозуміло: українські школи... російською мовою?**

— Як я вже сказав, процес — у розвитку. На тілі правила бачимо й винятки, які це правило лише підкреслюють. В окремих школах, із різних причин (чи не найголовніша з них — це позиція директора школи), процес відновлення національно-патріотичної свідомості педагогічного колективу відбувається надто повільно.

Крім того, Ви ж розумієте, якщо певна група осіб в українському парламенті виступає за відновлення СРСР, то вони відповідно виховують і своїх дітей, і “опікуються” певними школами, вчителями, підтримують відповідні зв’язки в структурах, які не хочуть визнавати незалежної України.

— **Перепошую, але це якийсь абсурд. Адже цілком очевидно, що російськомовним випускникам шкіл буде набагато важче потім і вчитися, і працювати без досконалого володіння українською. Я вже не кажу про зрозумілу недовіру до російськомовної молоді, яка виросла в умовах незалежної України. Вважаю, що в цьому випадку батьки явно ускладнюють життя своїм дітям...**

— Це тільки підтверджує, що лєнінсько-більшовицькі догми для них важливіші, ніж здоровий глузд. Вони не вірять, що часи тоталітаризму пропали в минулому.

— **Дякую Вам за бесіду.**

Резюме. За усім цим постають три резонні запитання до нашого уряду й керівників освіти:

1. Для якої держави готують випусників шкіл з виключно російською мовою навчання в Україні?

2. Чи не є це формою підтримки і розвитку антиукраїнських вимог надання російській мові в Україні статусу офіційної?

3. Чи варто фінансувати діяльність таких сумнівно українських шкіл за рахунок державного бюджету України і чи не справедливніше це робити за рахунок батьків, які бажають собі російського винятку (“Там, где я, там Расія”) із загальнонаціонального правила, обов’язкового для всіх громадян України?

Наша довідка. У столиці України існує 6 шкіл з виключно російською мовою навчання; в тому числі 4 школи — в Шевченківському (!) районі. Тут варто назвати номери цих шкіл: 85, гімназія 178, 25, 57, 135, гімназія 153. В інших десяти школах з російською мовою навчання відкрито класи з українською мовою навчання.

ХТО «ВІЗЬМЕ»
СТОЛИЦЮ,
МАТИМЕ КРАЇНУ

фото Володимира Шербины

словом слід згадати Державну Програму “Україна XXI століття”, яку було складено ще за часів міністра освіти Петра Таланчука. У цій Програмі є чітко виписаний розділ “Національне виховання”, де відродження патріотизму, виховання національної самосвідомості і висока етика міжнаціональних стосунків є головною метою освітньої роботи.

Пам’ятаймо й значний внесок мовної комісії Київради на чолі зі Світланною Лі, кореяною...

— **Столиця у будь-якій державі завжди відігравала провідну роль. Казали: хто “візьме” столицю, той матиме всю країну. Ця теза відома впродовж тисячоліть...**

— Не треба далеко ходити. Кремлівські більшовики мусили спочатку перевести столицю України в пролетарський Харків, щоб потім “зачистити” Київ від української інтелігенції і національно-

пускниками, несучи у своїх серцях і свідомості завершений освітньо-виховний мінімум майбутніх громадян національної держави. Десять років тому ми могли лише мріяти про таке, як зараз, коли в столиці України 92 % школярів навчаються українською мовою (у тому числі: в перших класах — 97 %).

— **Тобто Ви вважаєте, Василю Михайловичу, що процес національного відродження в мовному питанні набрав незворотного характеру?**

— Саме так. І тут я ще раз погоджуюсь з Павлом Мовчаном у тому, що діти, внуки і правнуки нинішніх батьків уже будуть патріотами Української Держави.

— **Скільки російських шкіл залишилося в Києві?**

— Мушу Вас виправити: російських шкіл у Києві немає. Російські — в Росії. Натомість у столиці України — близько 460 українських шкільних закладів, у то-

ПЛАСТИКА РУЙНАЦІЇ І ПРОРОСТАННЯ...

У Національному музеї Тараса Шевченка відбулася презентація творів художника Валерія Франчука "Молюсь за тебе, Україно". Назва промовиста. Відбиває суть і наповненість виставки. Кілька слів про автора. Валерій Франчук народився у 1950 році на Хмельниччині, навчався у Миколи та Алли Мазурів, закінчив художній інститут, брав участь у 78 виставках, 34 з яких персональні. За двадцять творчих років створено понад 1200 полотен, значна кількість яких зберігається у кращих музеях України та приватних колекціях за кордоном. Закодований образний світ, метафоричність, фресковість і монументальність — витворюють неповторність стилю. Сам митець визначає свій стиль як символічний реалізм.

ну", — розповідає Валерій Франчук про рідне село Зелена на відкритті персональної виставки. Більшість картин — інтерпретація "Кобзаря": "Русалка", "Відьма", "Лілея", триптих "Катерина", "Гонта", "Сон"... Тридцять робіт майстра виставлено вперше.

Пластика полотен — руйнація і проростання. Проростання після руйнації, проростання крізь руйнацію. І знову — випрозорювання руїни, і знову — блекота рабських століть. Якесь жажне фатальне коло. "Тримати руку на пульсі часу", — в соціумі доволі успішно обертається ця вицвіла тривіальність. Витиснувши з неї "до коми" простеньку метафору, матимемо опосередковану

зачіпку до розуміння творчості Франчука. Безконечне прислухання до серцебиття трагедії, вимацування пульсу. Плекання безпорадності... Чи надії?

Якесь дивне відчуття, на межі тривоги і абсурду... Не від враження "розпуки", України "розп'ятої" і "погвалтованої", що різким потужним мастикіном кровавить зали Шевченківського музею. Тривожить інше: клонування сакрального. Трагедія, як норма — перестав подражувати нерву, породжує байду-жисть сприйняття...

Є у Франчука і "життєстверджувальні" образи. Вибиваються із загальної тональності картин. Мажорні. Не у модно-попсовому потрактуванні цього слова. "Соняхи". Може, не такі аж принизливо жовтогогарчі, як у славного

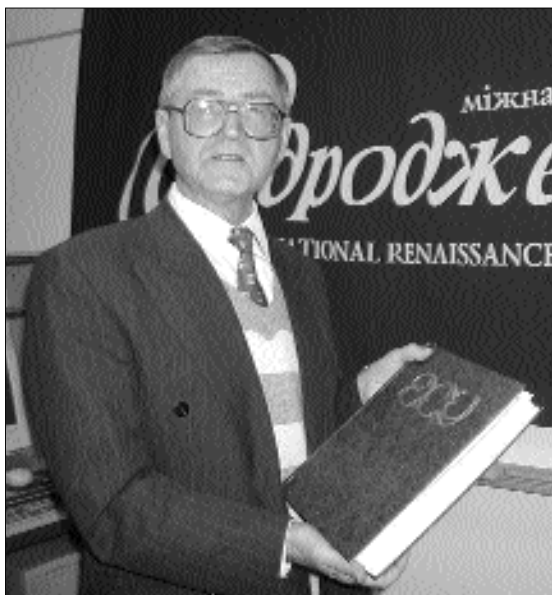

Ван Гога. Однак виникає несподіване бажання "зануритись" лицем у квітковий пилок, нюхати, чмихати, пчихати, реготати. Виривати з пісного горла весняний крик... "Ізвініте, ко-нешно, нічим не гірші од Ван-Гогів", — копилить губи "вернісажна" дама з "по-о-трясуючими" брязкальцями у вухах...

"Прагну піднести в людині почуття власної гідності". А хто ж не хоче, аби тремкі "пальці етики" завібрували у дрімучій душі "електро-рату". Наївна мрія про ірраціональне?

Уляна ГЛІБЧУК

ЕСУ — ЕНЦИКЛОПЕДІЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Академік Іван Дзюба

12 лютого у Національному комплексі "Експоцентр Україна" (Український дім) відбулася презентація першого тому Енциклопедії Сучасної України (ЕСУ), підготовленої Національною академією наук України та Науковим товариством ім. Т. Г. Шевченка.

У презентації взяли участь керівники держави та уряду, лідери політичних партій та блоків, народні депутати. Посли акредитованих в Україні іноземних держав, Президент НАН України Б. Патон, Співголови Головної редакційної колегії ЕСУ, академік НАН України І. Дзюба, членкореспондент НАН України О. Романів, іноземний член НАН України, проф. Сорбоні А. Жуковський, голова Фондації Приятелів ЕСУ (США) В. Баранецький.

ЕСУ — перша загальноукраїнська енциклопедія, що подає багаторанний образ України ХХ століття. 25-томне видання містить понад 65 тисяч статей та близько 40 тисяч ілюстрацій. Перший том (літера А) містить 2732 статті, 1628 ілюстрацій, 50 таблиць і схем, 12 карт. Друк розпоча-

то 2001-го року.

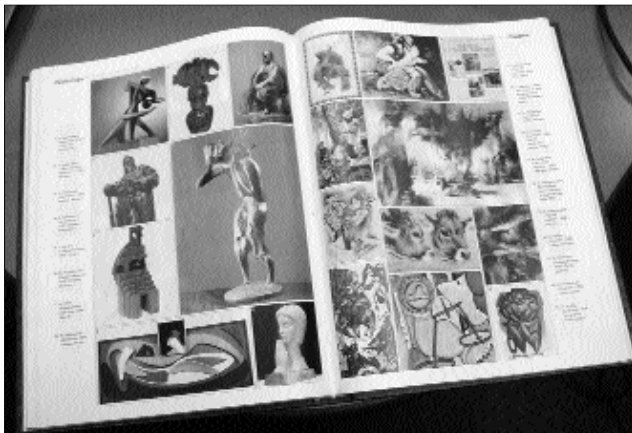
ЕСУ подає інформацію про науковців, митців, акторів, спортсменів, літераторів, політичних, громадських, державних діячів.

Критерієм відбору є реальний внесок особи в розвиток науки, культури, господарства, громадських інституцій України. Значну частину матеріалів присвячено науковим напрямам і поняттям. Кожна стаття обов'язково містить інформацію, пов'язану з Україною. Матеріали охоплюють усі регіони України, подаючи статті про всі області, райони, міста та селища міського типу: їх історію, природні умови, економічний стан. Розвиток промисловості та сільського господарства, дані про наукові та навчальні установи, заклади культури, релігійні громади, знаних уродженців цих місць.

ЕСУ подає інформацію не тільки про видатних громадян України, а й про відомих українців, які живуть за кордоном. В Енциклопедії є інформація про місця проживання українців поза Україною. Водночас ЕСУ містить відомості про національні меншини України, насамперед про їх відомих представників, історію інституцій, видання.

Проект здійснюється за фінансової підтримки фонду "Відродження", Фондації Приятелів Енциклопедії Сучасної України (США) та благодійних внесків окремих осіб і установ в Україні та діаспорі.

Інф. "С.П."

У Національному художньому музеї України відбулась презентаційна виставка гутного скла Андрія Бокотєя. Професор, ректор Львівської академії мистецтв. Організував і провів п'ять Міжнародних симпозіумів гутного скла у Львові. Учасник численних міжнародних виставок і конференцій.

У великих тарелях-пластах кольорове скло заворює глядача складними живопис-

ПОЄДНАННЯ НЕПОЄДНУВАНОВОГО

ними композиціями асоціативно-абстрактного плану. Поєднання несполученого. Інтравертність та експресія. Ліричне начало переплітається з трагічними інтонаціями. Буянність весни, катаклізми природи, екологічні катастрофи... Майстер детонує уяву глядача, розбухує асоціації.

З іменем Бокотєя пов'язані найважливіші принципові метаморфози в цій ділянці українського мистецтва. Багатолітні сміливі експерименти майстра сприяли зростанню міжнародного авторитету художника.

У. М.

ЧОТИРИ КОРОТКИХ УДАРИ...

Першу книгу я прочитав ще у дитячому садочку. Йшлося там про зелену симпатичну жабку, яка згодом перетворилася на казкову царівну. Таке собі відчуття подвійного дива. Передусім, від самого читання, і вже потім від того перетворення. Уроки біології мене ні в чому не переконали, бо й досі вірю, що у зеленій жабі може ховатися царівна, а в царівні — жаба. Але то вже досвід іншого віку. Поле дитячої фантазії та безпосередності там аж надто звужене. Дорослий розум концентрує увагу на твердих, відчутних на дотик предметах. Шлунок та суспільні установи "на добро" є надійним щитом між тобою та задзеркаллям Керола. З кожним роком "країна чудес" поволі та невідворотно зникає за великим китайським муром канцелярської доброчесності та мудрістю щоденної потреби хліба насущного, під яким Христос розумів щось відмінніше од потреб травлення. Однак, добрий кухоль пива заведе часом на дрімотно-мрійли-

ве поле, де відбуваються дивні речі. За мить ти одягаєш на себе лахміття Гекльбері Фіна і, зручно вмовившись на плоту та посмоктуючи заборононену вдовою Дуглас люлечку, пливеш широкими водами Міссісіпі, сперечаєшся з негром Джімом, терпиш вибрики шахраїв короля та герцога, ледь виборсуєшся з родової вендети і, повернувшись на пліт, вкотре переживаєш відчуття неймовірної свободи. Бо поки що ти дитина і твоє майбутнє тебе анітрохи не хвилює. Тобі вистачає самого відчуття. Це потім ти станеш політиком, бізнесменом, волоцюгою та в'язнем тисячі надуманих людством правил. А поки що Мі-ссі-сі-пі... Чотири короткі удари, від яких темніє в очах, від яких раптом стає зрозумілою фраза Христа "будьте, як діти..."

Андрій ОХРИМОВИЧ